

Luceafărul

Săptăminal editat de Banca Scriitorilor din România

Serie nouă • miercuri 5 decembrie 1990

45

devenită „suspectă“ după instaurarea dictaturii unipartinice, sărbătoarea noastră cu adevărat națională, sărbătoarea ce marca implinirea miraculoasă a unirii tuturor pământurilor românești, această zi sfântă a dovedit vrăjmășia, frica, poltroneria și și-a găsit locul firesc nu doar în inimile noastre ci și în calendarul oficial al statului român.

„Deșteaptă-te române“, în 11 decembrie, întrec prin simplitate și profunzime tot ceea ce poate să aparțină simbolisticii noastre naționale, însemnând într-un fel, cu totul aparte, apelul la conștiință și apelul la faptă. Simțirea vie fără trecerea în realitate se mortifică iar acțiunea în istorie fără conștiință, fără sentimentul îndreptățirii morale nu poate duce decât la dezastru.

A fost un moment unic în existența poporului român atunci când conștiin-

SĂ CREDEM!

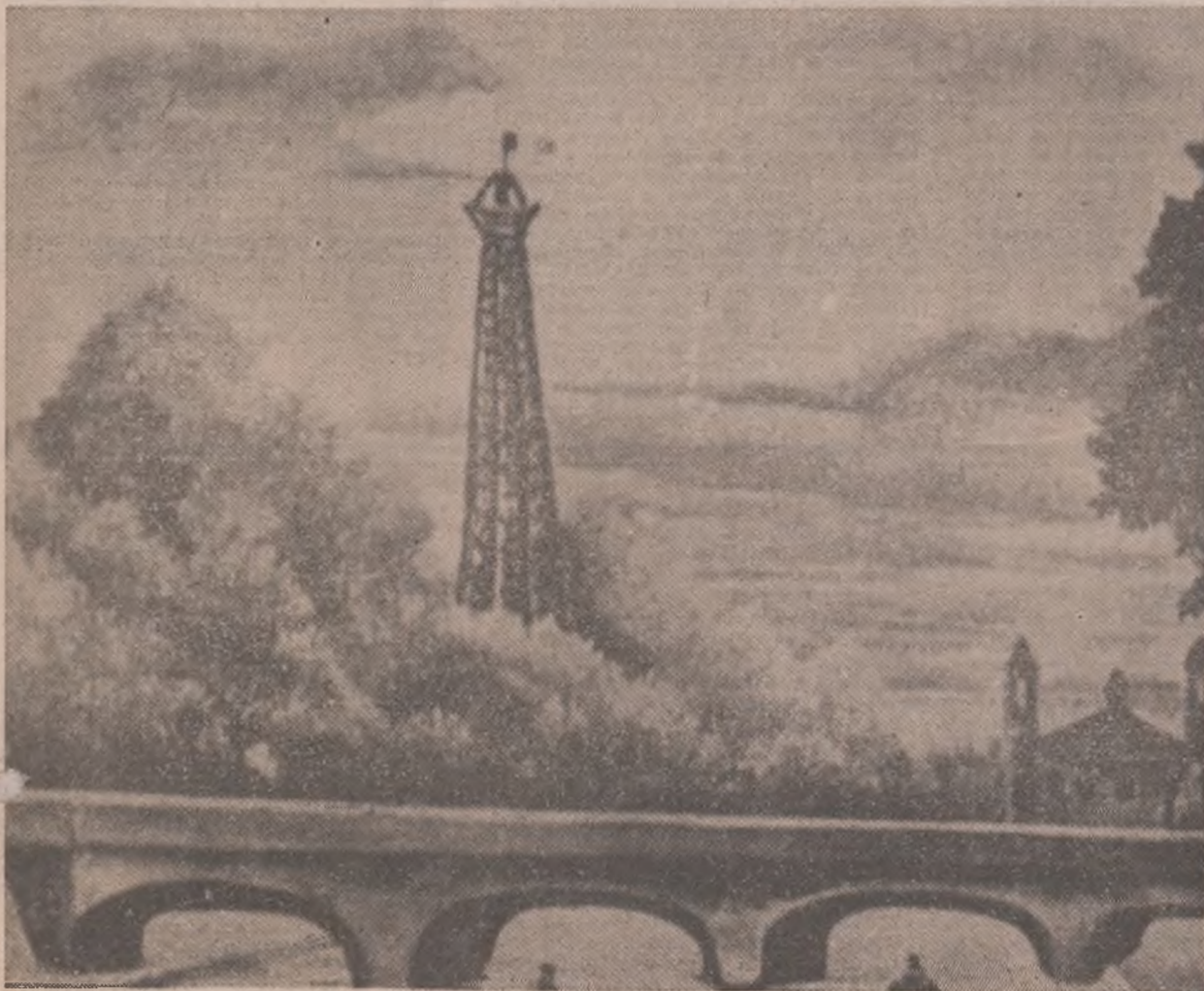
ța de sine a răspuns întrebărilor istoriei, trecind la fapta hotărâtă, înfruntând conjunctura, deslușindu-și destinul. Uniunea națională s-a făcut prin jertfă de sine, prin suferință și incredere, nemăsurată incredere în dreptatea ce au avut-o și o aveau lungul șir de bărbați politici care au afirmat dreptul poporului român fără să nege vreodată dreptul altor popoare de a trăi în spațiul, în forma-mentis-ul propriu. Combinațiile politice jocul pe harta Europei cu granițele și soarta statelor, mai ales în al optsprezecelea veac treceau cu vederea din neștiință,

din rea voință ori numai din superbie peste unitatea statală a neamului românesc. Așezați de soartă în centrul unei adevărate plăci turnante a forțelor în creștere ori descreștere românii au trebuit să folosească nu doar forța armată ori darul economic ci mai cu seamă inteligență, tactul, capacitatea de a răbda și de a nu-și pierde nădejdea. Secolul hotărâtor pentru implinirea visului de unire a fost acela în care arta politică și diplomatică a trebuit să se înalțe la dimensiunile sublime, atinse prin sacrificiul vieții lor de zecile, sutele de mii de români căzuți pe cîmpu-

rile de bătălie. Primul război mondial a însemnat nu conjunctura favorabilă ci cea potrivnică. Evenimentele sînt cunoscut, sensul lor a fost înțeles de acei mari patrioți, făuritori ai Unirii, cu o elixă mai devreme. Lauda ce o aducem și o vom aduce în veci, se adresează cu depotrivă sfîlciiune și către cei ce și-au dat viața și către cei ce au făcut ca viețile acelea să nu se fi pierdut în zadar.

Anul 1990 este primul an în care ZIUA Unirii, ziua care a consemnat desăvîrșirea unității pămînturilor românești se sărbătorește la lumina zilei, cu cinstea recunoscută și cuvenită. Să credem că în curînd va veni o altă zi în care 1 decembrie nu va fi doar simbolul a ceea ce trebuie să-și găsească implinirea ci chiar simbolul implinirii săvîrșite? Să credem!

Eugen Uricaru

În cartierele îndepărtate

în cartierele îndepărtate unde toți ne-am scris ceea ce numim „operă“ supraviețuind nouă înșine, supraviețuind lui, supraviețuind lor în zgomotele de lagăr ale buldozerelor în mirosul de timp ca o caracaliță sufocînd clipele ieșite la suprafață în gustul de mătanie al inserării din lemn moale ca brațele unei cruci supraviețuim nouă, supraviețuind lui supraviețuind lor care ne îmbrățișează cu disperare numele

Ion Stratan

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Douanier Rousseau

chenar

Sala de
așteptare

nu cu tot dinadinsul am furat titlul horasgianic, însă așa îmi așare toată, acum. O țară întreagă-n așteptare. Cu toate formele: așteptare amărâtă sau violentă, belălie ori echerică, învîrtindu-se-n cerc sau pîndind evadarea, priviri furioase către peron, sau leșeri furise, la bodegă sau WC. Sugari eare țigă, bețivi prăbușiți prin colțuri, hoții cîntărind vizual buzunarele victimelor, isterie, fum, zvonuri, că vine, ca nu vine. Așteptări variate, care va să zică: să cadă guvernul, să demisioneze președintele, sau „să vină armata, să se termine odată”. Să vic chenzina, să vină pomenile primăriei („nu se poate să nu bage portocale de 1 Decembrie și salam de Sibiu la 22”) și „al treispelea salariu”, să dispară opoziția, să „la CADA Ardealul”, ori „să-i radă barosanii de la GAMA”. Să se ntoarcă peccristii la putere, sau „să vină Timisoara peste noi”. Se așteaptă „demantelarea” imperiului sovietic, căderea lui Gorbaciov, ori izbucnirea războiului civil, „că ne-am săturat de mitinguri, mai bine ne dau arme la ficcare, ne omorim care pe care și stîm o socotelă”. Se așteaptă „soluționarea crizei din Golf” ca „să știm ce se-ntîmplă cu benzina și cu căldura la iarnă”, după cum se așteaptă „vizita lui Mitterand” pe plaiul mioritei laice (sau bilăie). Dar, ce nu se așteaptă? Nu doar carnea, uleiul, pantofii, mandarinele și efectele romanismului columbian, nu doar scumpirile, ci și congresul F.S.N., „listele securităților” și reabilitarea cenexului, nu doar „varianta Colocaru” și „poziția lui Brucan la Adevărul”, dar și (pe mai departe) „procesul sistemului”, ori „contaminarea bulgărească”. Se așteaptă „venirea Alianței Civice la putere”, dar și „dictatura militară”, epurările-n nomenclatură, dar și ieșirea din labirintul basarabean. Se așteaptă pretutindeni CEVA, „pentru că ăștia nu renunță la nimic, nu vezi dta?”. Se așteaptă stoparea contrabandei semi-oficiale, sau sufocarea privatizării, deportarea țiganilor, ori „să-și dea demisia toți”. Se așteaptă rapoartele ciuperăriei de comisii parlamentare, adevărul de-acum un an, eliberarea unora, arestarea altora, se-așteaptă ivirea mesiei charismatice a opoziției, sau importarea, în fine, a unui model, suedez, cubanez, corean, japonez, chinez, mongol sau spaniol, „numai să luăm odată taurul de coarne”. Se așteaptă falimentul a toate, oficializarea linsajului, ieșirea din anomie, fie și prin... inflație legislativă. Se așteaptă „astîmpărarea” culturii, în ambele sensuri ale verbului, ruperea-n fracțiuni a Frontului, „refacerea imperiului austro-ungar”, reinstaurarea monarhiei, brazil de Crăciun, exhibarea Dosarelor, sau o altă noapte de cristal, se așteaptă primele scrisori de la copiii plecați în South Africa, dar, cine știe, poate și o drăgălașă „stare de necesitate”. Se așteaptă ciorapi de damă, greva generală, inflația, stabilizarea, decatațizarea, reimprietărirea, se așteaptă chiriile de-o mie, cabinetele medicale particulare, medicamente, iar și decizia Pekinului față de Golf vacanța de iarnă, alegerile din Polonia, făina și înlocuitorul lui „Iron Lady”, dar și noile carnete P.C.R., ori noile prețuri pentru locurile de veci. Se așteaptă tot. Sau orice. Inclusiv căderea drobului de sare, sau, dacă nu, micșor maturizarea, în tre timp, a copilului din albăie. Că poate așa, pleacă singur de lingă sobă... Ca să se ducă, unde?

Dan C. Mihăilescu

prezentul continua

Nevoia de „securitate”

Rănilor succesive și cele mai a-dînci, valoric, în forfecarea fenomenologică a sferelor macrosistemului tranzitînd, sînt cele ale culturii, ale medierii ei.

Pașul economic al liberalizării apare ca avangardă, dar iată, concomitența dezastrelor obiective și subiective arată riscul scăpării din hățuri a posibilităților de reglare. Efectele seismice asupra politicului (democrația incipientă), socialului (mediatul existențial și interrelațiile) și culturalului (cultura scrisă: cartea și revista) sînt transparente.

Decupind din sfera dramei mediato-

rilor de cultură pe cea a revistelor-sinteză, mozaic, cu apariții lunare, cum sînt „Ateneu”, „Familia”, „Argeș” și altele, săltarea prețului hîrtiei a tiparului și difuzării are ca efect iminentă buză a prăpastiei, dispariția. Furtuna financiară va mătura, în principal, nu oameni singurari de pe puntea acestor publicații, nu grupări și grupuri redacționale cu o viziune relativ coerentă asupra culturii, ci produsul, reviste cu o istorie în spate și de care chiar odiosul și sinistra „fetele” lor județene, le-au păstrat în „multilateralitatea dezvoltării” ca o nevoie de lustru, de fașon a hainelor activiste, sau, poate, din spaima de cultură.

Deși sună ciudat, avem nevoie de „Securitate”. Efectul protecției legale pe care Ministerul Culturii ar putea să-l determine în relație cu guvernul și susținut de parlament, subvenționarea în tranziție, facilitarea constanței apariției revistelor de cultură, ține de fapt de prioritatea absolută a sistemului educațional al mass-mediei într-o țară care, cel puțin în acest plan (al culturii), nu are nevoie de viză pentru Europa.

Politica culturală de ocrotire a mediei, de pe criterii valorice în care trinitatea bine-frumos-adevăr e fundamentală la începutul unui lung drum de recunoaștere a umanului — pînă la globalizarea civilizației imaginii și a culturii de ecran mă opresc la cea scrisă, — trebuie nu să încâlzească orgoliul cultural, tiraje, beneficii, ci să dea posibilitatea unui public cititor, care așteaptă „Ateneu” sau „Familia” sau „Argeșul”, să ofere protecția lui subiectivă în contul a 5 lei. Dar ca întîlnirea să se petreacă și subiectivitatea culturală să funcționeze e nevoie ca revista să apară. Oamenii ei pot să dispară. Revista de cultură, nu!

Lidia Blidariu

momos:

Dedesubturi

Iuni, 26 noiembrie. Senatul României a acuzat pentru prima dată și pe față, prin gura, în primul rînd, a „academicianului” Birlădeanu, președinte, Televiziunea Română că denaturează faptele pe care le prezintă. Tot pentru prima oară s-a afirmat că nu Senatul conduce televiziunea și că de fapt nu se știe cine o conduce, precum și că nimeni din cei prezenți nu știu cine i-a numit pe domnii din conducerea TVR acolo. Majoritatea ziarelor și revistelor nealiniat urlă asta de mai bine de șase luni, dar nimeni din conducerea țării n-a catadixit să-și plece privirile spre ele. Și acum

iată că... Să fi fost într-atît de speriat domnul Birlădeanu de înființarea Partidului Socialist al Muncii (a se citi P.C.R.) și de bănuielele care ar fi putut plana asupra domniei sale, precum și a celorlalți conducători (Președinte, în primul rînd) că au o legătură încă strînsă cu acest partid? Credem că nu! Luările de atitudine feseniste au fost foarte clare în acest sens, poate prea clare pentru a nu deveni bănuitori asupra rolului jucat de f.s.n. în crearea acestui partid care ar putea să-l „spele” de multe acuze. Dar să trecem! Nu credem că domnul „academician” Birlădeanu este supărat sincer pe televiziune.

Vorbe de pe corabia
lui Sebastian

● **ALCIBIADE**... „s-a reorganizat pe laze noi Partidul Comunist Român! În haosul actual regruparea forțelor de stînga este binevenită și cit se poate de democratică...”. (România Mare) ● **COMUNICAT FOARTE IMPORTANT**: „Sînt bine primiți alături de noi toți cei care sînt conștienți că în afară de Partidul Comunist nimeni nu s-a gîndit la ridicarea națiunii române la valoarea pe care o merită pe plan mondial, indiferent de sacrificiile la care au fost supuși ca popor”. (Lumina, șervețel tipărit pe undeva în jud. Mehedinți) ● **EMILIA IANCU** (pensionară, 75 ani): „Dacă ne dă de mîncare, e hîni și comunistii”. (Cuvîntul) ● **LILI**, („nume de împrumut”, 23 ani, „în timpul zilei (...) salariată la un institut de proiectări”) acordînd un interviu revistei **Oblio**: „...noaptea sînt funcționară cu trupul”. „Ce sînt eu, coana Mița din Gara de Nord? Cine mai face azi dragoste pe lei? Cîm o sută de dolari. La vîrsta mea tîne.”; „Dacă ești curvă pe valută, trebuie să-ți rangu. Altfel, decazi repede.”; „Așa de la mine că atunci cînd ai dolari, nu-ți e teamă nici de SIDA.” ● **MARIA MITREA**, director comercial la I.C.T.B.: „Sîntem de acord cu liberalizarea. Legea salarizării este deja aplicată indirect”;

„Cine va beneficia de liberalizare? Toți vom beneficia”. (Dimineața) ● Dintr-un interviu cu **GELU VOICAN VOICULESCU** (senator de Buzău): „Am folosit numai săpun „Cheia” toată viața. Nu sînt un rafinat!”. „Eu consider că obligația sîpunuului este să spele...”; „...sînt la antipodul rafinementului, sînt primar, dacă vreți, sub acest aspect”; „Aș vrea să vă spun că totuși am un parfum preferat și un miros caracteristic: acela al usturoiului”. (Cafavenic) ● **ALCIBIADE**: „...urmașii legionarilor de acum 50 de ani formează nucleul Alianței Civice”; „Cine sînteți voi nu, nenorociților?...”. (R.M.) ● **CLAUDIU IORDACHE**: „Frontul a respectat întotdeauna libertatea de exprimare a altor partide și formațiuni politice, niciodată nu a intervenit pentru a deranja sau conturba mitingurile sau manifestațiile organizate de acestea”. (AZI) ● „În același pat 50 turci și o româncă”. (Democrația) ● **Ing. GHEORGHE CONSTANTIN, INCREST, București**: „Ce s-a întîmplat după mitingul F.S.N. din Piața Aviatorilor este rezultatul acțiunii incalificabile a unei părți a presei române, al cărei purtător de cuvînt și „virf de lance” este „ROMÂNIA LIBERĂ” (... cel mai comunist ziar post-revoluționar”. (AZI) ● **CORINA CRETU**:

„Sosește primul ministru”. „Mai fac rost de untrandafir, pe care i-l dau. De data asta îl sărut. Colega mea, Irinel Rădulescu, e mai curajoasă, n-are nevoie de pretexte. Îi spune direct: «Eu n-am flori dar sînt de la AZI și vreau să vă sărut...». (AZI) ● **PETRE ROMAN**: „Mai sîntem convinși că Frontul nu are nimic de ascuns...”. ● **IRINEL RĂDULESCU**: „Piața Victoriei. Spectacol stenic, studentesc. Cei mai tineri frontişti poartă «votul dat pentru liniște, adevăr și competență». Li se adaugă lacrimile și admirația trecătorilor spre miting... (AZI) ● **DAN IOSIF** (senator): „studentii frontişti să trăiască”. ● **ILEANA COMAN**: „...atunci cînd au venit studenții, ei, oameni în vîrstă, s-au dat deoparte, cu respect și iubire pentru cărți și tinerete... (AZI) ● **ORGANIZATIA STUDENTEASCĂ A FRONTULUI SALVĂRII NAȚIONALE**: „Sîntem convinși că marsul coloanei studențesci a alungat, chiar și din mîntea celor mai creduli opozanți, imaginea studentului golani”. ● „Cele mai noi cercetări arată că se ajunge la mărtea volumului sînilor înaintea orgasmului... (Oblio) ● **ALCIBIADE**: „Instrucțiv și cinstit interviu colectiv realizat de Emanuël Văteriu la televiziune, cu tinerii primari ai sectoarelor 3 și 5... (R.M.) ● **IULIA KREINER**: „Domnul Gelu Voican Voiculescu a găsit o fereastră între clitoris și metafizică pentru a purta convorbiri cu reprezentanții Consiliului European. Ce să-i faci, cînd interesele țării o cer...”. (Baricada) ● **Lozinci noi la oameni pe mai departe noi**: „Doamna, dacă ne iubesti, / Pe Iliescu să-l păzești!”; „Cinste lor, / Cinste lor, Minerilor!”; „În Brașov, în Timisoara / G.D.S. proteste țara!”; „Faceți loc, faceți loc, Frontul e pe primul loc!”.

Petre Stoica

Spectacol
de reviste

● Semnalăm o mică schimbare în ultimul număr al **SUPLIMENTULUI LITERAR ARTISTIC AL TÎNERETULUI LIBER** (nr. 48/1990): cronica t.v. nu mai e semnată de Gabriela Hurezean, ci e scrisă acum de „un telespectator”, iar deasupra semnăturii găsim un text elaborat cu capul, nu cu glandele, cum se întîmpla înainte. Din acest punct de vedere, salutăm înlocuirea, ca pe o asanare cu care **SLATL** își era dator și pe care o așteptam. Nu e doar mîi bine, este, în primul rînd, mai moral.

● Subscriem la părerea domnului Varujan Vosganian exprimată în **CU-**

VÎNTUL (nr. 41/1990): „Liberalizarea este, în ultimă instanță, o sporire a prețurilor. Prin creșterea prețurilor va apare, pe termen scurt, o rentabilizare forțată a unităților de stat.” Nu trebuie să trecem cu vederea peste implicațiile „estetice” ale liberalizării prețurilor. De aici încolo, raportările statistice ale întreprinderilor vor arăta mult mai „frumos” și la 1000 lei: cheltuieli de producție se va putea raporta obținerea unei producții superioare (valoric) și nu ne rămîne decît să ne mîndrim că ne aducem și noi contribuția la pavoizarea economiei românești cu ghirlandele și flori de plastic pentru mult-așteptatul carnaval al săracilor. La această mare sărbătoare ne vom costuma în zdrențe și vom juca de bucurie, strîns uniți în jurul orchestrei guvernamentale. Maestru de ceremonii va fi domnul ministru secretar de ștat care se ocupă de „cali-

tatea vieții”. Carnavalul se va deschide cu valsul primului ministru, apoi domnul Alexandru Birlădeanu va recita poezia „pe umeri zdrențele-i curg rîu”.

● După ce eram deja supra-saturați de presă, uite că mai apare un ziar (**EPOCA** — săptămînal pus la dispoziția întregii opoziții democratice) care ne convinge încă de la primele două numere să-l citim, lucru pe care ne permitem să vi-l sugerăm și dumneavoastră.

● **PHOENIX** are greutăți, dar, cu așa un nume (și o așa ținută morală și profesională) va răzbi, sîntem siguri. Citiți **PHOENIX**.

Au prezentat:
Lucian Vasilescu
Daniel Bănulescu

Procente

am scris într-un articol că un anume produs, în speță hirtia, s-ar fi scumpit cu 1000 la sută. Afirmatia respectivă mi-a fost înlăturată: procentul de scumpire semnalat de subsemnatul părind halucinant.

Eu zic că am dreptate și iată de ce. Cînd kilogramul de hirtie costa 5 lei și cînd la primul val de scumpire s-a ajuns la 16 lei și se părea că procentul de majorare era numai de 32%. În realitate procentul a fost de 320%.

Cînd însă după al doilea val de „liberalizare“ (sau cum s-o mai numi aiureala asta) a crescut prețul hirtiei de la cei 5 lei inițial la 49 lei pe kilogram, înseamnă că în procente se poate vorbi prin relația $49 : 5 = 9,8$ ori = 980%; și prin rotunjire 1000%!

Ce-nseamnă această scumpire de 1000% — complet abuzivă, discriminatorie vis-a-vis de cultura de carte și de ziar, vă las pe dumneavoastră să analizați aspectul nu înainte de-a vă sugera următoarea imagine. Să zicem că o familie nou înființată căreia îi place lectura de carte dar și moftul de-a avea în apartament o bibliotecă înzestrată cu 1000 volume, la ce preț și-ar putea realiza pretenția?

În primul rînd biblioteca luată ca obiect. Înainte vreme o astfel de bibliotecă se putea cumpăra cu aproximativ 7000 lei; acum cu 30 000 lei. Surplusul de 23 000 lei îl trecem în contul binefăcător al liberalizării. Una la mîna. Să trecem la cărți. O mie de volume de înmulțit cu 15 lei prețul mediu de dinainte de revoluție ne dau pe total 15 000 lei. După ce s-a făcut kilogramul de hirtie 49 lei deci după această scumpire necontrolată de nimeni și nerațională din toate punctele de vedere se va ajunge la aproximativ 100 de lei volumul și va rezulta pe total 100 000 lei. Adunînd și biblioteca vom avea un alt total de 123 000 lei.

În fapt cine pot fi teoreticienii care

au scumpit prețul hirtiei cu 1000%? Guvernul însăși? Dacă-i așa atunci ajungem repede la zisele poetei Daniela Crăsnaru cum că guvernul Dăscălescu a fost mai „larg“ cu cartea decît guvernul Roman. Diferența e că Dăscălescu n-a avut parte de carte dar nu a scumpit cartea. Domnul Petre Roman a avut parte de carte dar cînd a venit la putere a nimicit complet ideea de apariție a cărții. Acuzatia e gravă dar reală. Nu există nici un temel cît de cît rațional care să justifice într-un asemenea mod scumpirea haotică a hirtiei. Dacă în Anglia s-ar produce o scumpire nu de 1000% cît e la noi, dar de 50%, conservatorii n-ar mai sta la putere nici două săptămîni.

Din mai vechi timpuri exista o lege a comerțului care spunea: indiferent de unde achiziționezi produsul n-ai voie să-l revinzi cu un preț majorat care să întreacă procentul de 30%. Cînd te abăteai de la această regulă și cînd erai prins cu mîta-n sac erai judecat și condamnat fără milă.

Liberalizarea pe toate nămurile se putea produce în România în interiorul acestui procent de 30%, procent de tranzații maxim, care ar fi corespuns oarecum și cu majorarea de 750 de lei lunar atribuită de guvern. Scumpirea hirtiei însă cu 1000% e un procent nebunesc și batocoritor. Nu se bizuie pe nici un fel de calcul matematic, economic și rațional ca să nu zic altceva mai dur și mai direct.

Întrebarea care se pune e însă următoarea: oare de ce s-a ales hirtia să fie campiona tuturor scumpirilor? Să fie ceva cu mînaștire într-un picior ghicel ciurească ce-l?

Și, ca să încheiem acest articol pe-un ton mai în glumă că atît ne-a mai rămas, să zicem că scumpirea de 1000% s-ar fi aplicat și altor produse precum ar fi:

Țigări Top de la 9,50 lei pachetul la 95 de lei.

Omagiu Unirii

Unirea noastră-a fost reală
Prin grai și locurile toate
Și ea va fi-n eternitate
Precum lumina ca ne spală.

Poporul are-n veci dreptate,
Fiind cea mai înaltă școală
A vremii, fără de greșală —
Atunci și în eternitate.

Bărbații noștri mari avură
Inconfundabila aură
Pe care sat, oraș, cetate

O venerară-n fericire
În Marea neamului Unire
Atunci și în eternitate.

Gheorghe Pituț

Țigări Tomis de la 23 lei pachetul la 230 de lei.

Pîinea de la 4 lei la 40 de lei.
Zahărul de la 18 lei la 180 de lei kilogramul.

Benzina de la 15 la 150 de lei litrul.

Și exemplele de acest fel le puteți continua și dumneavoastră ca să vă distrați la un pahar de vin care va costa la rîndul lui... 200 de lei paharul! Tot atunci cînd vom consuma vin cu 200 de lei paharul și cu 50 de lei sticla de apă minerală vom avea moftul să fumăm și-o țigară. Dilema este asta: vom fuma o țigară Doina care face 230 de lei pachetul sau vom solicita un kent care va costa 80 de lei? Ca

buni români ce sîntem și patrioți și etc, etc, vom prefera țigările Doina ca să nu încurajăm importul de țigări străine.

Se înțelege că prețurile de mai sus s-au estimat în funcție de costul aberant al hirtiei. De-acum-nainte cine va fi declarat fruntas în producție i se va da din partea sindicatului un bilet stimulativ ca să aibă înțietate la citirea unei cărți dar numai la biblioteca de cartier, comunală, orășenească sau municipală. După caz și după setea sa de cultură.

Anatolie Paniș

minimax

Vremea socotelilor (IV)

Cu fiecare zi ce trece, apropiindu-ne de momentul împlinirii unui an de la înlăturarea dictaturii, devine tot mai evidentă, pentru că se amplifică probabilitatea unui **blocaj** pe care, după cît se arată, România nu îl va mai putea depăși printr-un nou compromis. Conștientă de acest fapt, Puterea va fi căutat între timp prin toate mijloacele să folosească noua zi națională ca prilej de concordie, ceea ce, implicit, înseamnă consolidarea-i. Și, pentru o zi, poate chiar vom uita ce ne desparte. Nu este mare riscul de a greși prevăzînd că prima zi de decembrie va fi o zi... liniștită. Destinul nostru istoric a vrut însă ca această zi să fie aproape de cele în care ne vom aminti, o dată în plus, de moartea unora dintre noi, o moarte al cărei rost ne-a fost atît de clar că este acela al izbăvirii noastre, cei rămași vii, dar despre care, ulterior, s-a vorbit și s-a scris atît de mult și în felurite chipuri încît, culme a cinismului!, s-a ajuns pînă la chiar justificarea reprimării singeroase din decembrie '89. Așa fiind, data de 1 decembrie, oricîtă în-cărcătură istorică ar avea și oricît de actuală și actualizată este, nu poate să nu fie trăită mai degrabă și mai intens în prezentul ultimului an. Iar dacă altcîndva, în 1918, decembrie a fost luna unirii românilor, acum, această lună ne găsește aduși și aproape blocați într-o vădită ne-unire, așa cum a mai fost, poate, societatea noastră și în 1947 — atunci însă agentul principal al dezbinării fiind exterior, căci ce altceva decît **oamenii Moscovei** erau tovarășii comuniști revoluționari?!

Se zvonește că în decembrie... Dar vom încerca a ne feri de zvonuri socotînd, pe cît posibil, numai pe baza diferitelor aspecte ale realității sociale, fie cele de care ne izbim concret în viața de zi cu zi, fie cele despre care aflăm frecventînd toate „lungimile de undă“ ale mass-media.

„Ascultînd“ deci mai întîi discursul explicit sau sugerat al Puterii, succint, situația se prezintă astfel: o seamă de forte ostile României (identificate fiind deci interesele țării cu cele ale deținătorilor puterii) și-au concertat acțiunea într-un destabilizare. Se urmărește dislocarea Ardealului și cotopirea noastră în înregime de către agenturi străine (mai mult vest decît est) cu ajutorul cărora să fie impusă la conducere o dreaptă numită și extremă dreaptă, adică chiar legionari — în privința acestora din urmă există un oarecare consens între punctul de vedere al S.R.I. și „România Mare“ (ereditatea politică familială se transmite numai dinspre dreapta nu și dinspre stînga!). Dovezile concrete referitoare la spionaj nu pot fi prezentate din rațiuni... lesne de înțeles! Ar fi potrivnic regulilor jocului, deci trebuie să-l credem pe cuvînd pe dl. Virgil Măgureanu așa cum l-au crezut și parlamentarii. Occidentul, Europa în care vrem să „întrăm“ și-i cerem ajutorul, de fapt ne cotopește cu spioni. În privința Ardealului, lucrurile sînt încă mai complicate. Președinții României și Ungariei s-au înțeles foarte bine și se vor întîlni, declarațiile oficiale ale Ungariei (și cursul evoluției politice europene) exclud posibilitatea unui război (?) și totuși... Interviuurile dlui Ion Mînzatu (în Nu) și al dlui Ion Coman (în România Mare) îți provoacă de-a dreptul coșmaruri: trădare pînă sus, sus de tot! Iar ca să dormim încă mai „liniștiți“ umblă vorba că armata stă să iasă din cazărmi, ministrul apărării neagă (dar si subscris la desființarea C.A.D.A. deci dacă, Doamne fereste! amenințarea cu sinuciderea în flăcări se va împlini, răspunderea va fi colectivă) și, nici mai mult nici mai puțin decît împins de necesitatea istorică a momentului, comunistii ies la lumină orleuînd încă o SCÎNTEIE de inteligentă care l-a indignat pe cine altcineva decît pe dl. tehnician electronist și parlamentar și om

de viță veche cu rostire graseiată. Etc. etc.

În aceste condiții, amenințătoare, tulburi pînă la a fi halucinante s-ar îndreptăți cu prisosință concentrarea Puterii spre vîrf, sporindu-se încă prerogativele președintelui.

În fine, Televiziunea ce face? Căci doar a făcut tot timpul! Boacănă, s-ar părea, trimîndu-l printre parlamentari pe dl Hamza cel atît de sobru, reținut și intransigent care l-a cenzurat pe dl Birlădeanu taman cînd acesta ar fi putut să ne convingă că și-a renegat idealurile revoluționare din îndepărtata-tinerete.

E greu să nu recunoști că, supus unui astfel de tratament, bietul om (ce-a mai rămas din bietul „om nou“) învățat de mult și bine cu avertismentul „Atenție sus se lucrează!“, bietul om deci are toate motivele să fie infiricosat.

Sou revoltat! Așa cum se vede dacă privești în din „partea cealaltă“, unde în „unele ziare“ (!), aceeași situație social-politică și economică arată cu totul altcîmva. Concluzia în această „parte“ este că **Puterea și-a pierdut**

autoritatea legitimă într-o asemenea măsură încît este iminentă intervenția discontinuității, ca singură modalitate de deblocare economică și politică. Discontinuitate de stînga, pasnică, democratică, sau, de dreapta, prin recurgere la forță, eventual chiar în forma dictaturii militare? Momentul critic puțindu-l constitui tocmai aniversarea din decembrie. Bineînțeles, acest punct de vedere, sumar schițat, nu este doar, așa pur și simplu al „unor ziare“, ci reflectă (o)poziția unei părți a societății, la toate nivelurile ierarhiei socio-profesionale și pe întreg teritoriul țării, modalitățile de manifestare în plan acțional fiind foarte diverse: greve, mînguri, marșuri de protest etc., pe lângă toate aceste forme, organizate, mai existînd una care merită toată atenția, i-am spus **greva românească**, înbinnd chiulul, sabotarea conducerii tehnico-administrative și cele mai diverse forme de corupție.

Neamăscuta este de ordin cantitativ. Ce pondere ocupă în societate această (o)poziție potrivnică explicit actualei Puteri? Răspunderea cu care s-a impus **Avanta Civică** semnalează că procentul nu este deloc neglijabil. Iar faptul că propaganda oficială neagă succesul de care s-a bucurat A.C. trimite gîndul la două ipoteze: a) în presa de partid persistă vechi stereotipuri de negare a evidenței; b) în ciuda afirmațiilor oficiale, Puterea a și renunțat la intenții de guvernare prin consens, fiind dispusă și pregătită pentru a recurge la coerciție.

Pe de altă parte însă, un recent sondaj al I.R.S.O.P.* arată că atît primul-ministru (cu 64%) cît și președintele (cu 58%) se bucură de încrederea majorității sociale. Care este valoarea reală a suportului de care beneficiază actuala cîrmuire, în funcție de diferite criterii (sex, vîrstă, profesiune, mediu de rezidență) I.R.S.O.P. nu vrea să ne spună oferindu-ne doar cifrele globale, fapt care blochează demersul socotitor, rămînîndu-ne doar, s-o aflăm pe viu, 28 noiembrie 1990

Șerban Lanescu

* În Adevărul de marți 27 noiembrie.

Manuscrise românești în Austria

O bună parte din documentele culturale noastre, vechi și mai puțin vechi, se află peste hotare. Emigrarea cărutarilor și a artiștilor noștri, care n-a început de ieri, de alături, magnanimitatea domnilor și a boierilor de odinioară, care dăruiau lăcașurilor de închinăciune din străinătate nu numai mesii sau case, ci și cărți împodobite, valurile tulburi ale atitor războaie, urmate nu doar de faful bunurilor materiale, ci și de acela al valorilor culturale, toate acestea și alte împrejurări mai mult sau mai puțin istorice au dus la acest rezultat: zeci de mii de obiecte de artă, documente istorice, manuscrise și alte valori cuprinse în denumirea generală de patrimoniu cultural se află astăzi în altă parte decât pe pământul unde s-au născut. Semnala și învestitură a fost una din principalele preocupări ale istoriografiei noastre moderne, de la Bălcescu încoace și aproape că n-a fost istoric român care să nu fi putut semnala, în urma unor anchete sistematice sau a unor descoperiri întâmplătoare, asemenea comori naționale risipite în cele patru colțuri ale lumii; Iorga este probabil cel care și în această privință, i-a depășit pe toți, dar este departe de a fi singurul. Alți de numeroși și de răsinite sînt aceste relieve fără cunoașterea cărora istoria culturii noastre va fi vesnic incompletă, încercătorul care și-a exercitat eforturile de mai multă ani pentru a realiza un repertoriu al lor. Vlad Căndea, încă n-a ajuns la capătul strădaniilor sale, concretizate în două volume în două mii de pagini de manuscrise și în câteva descoperiri de mare interes, cea mai cunoscută fiind, probabil, aceea a textului ghitarelă al *„Istoria înțeleptului otoman”* a lui Costantin al II-lea, astăzi într-o bibliotecă din Cluj Napoca.

Cunoscut și prin alte lucrări consacrate valorilor culturale românești, Gh. Buluță contribuie la mai buna cunoaștere a acestui tezaur prin publicarea în două volume a unei cărți destinate să prezinte caracteristicile inhibitorului de apă și de aer și altele din tipul obiectelor de artă și de cultură ale noastre, o parte a realizărilor vechilor noastre artiști și a altor obiecte de artă: manuscrisele miniaturate și ornate provenind din scrierile românești care se află astăzi în bibliotecile Austriei*. În

ventarul manuscriselor de proveniență românească aflate în bibliotecile străine pe care l-a publicat în 1986 Radu Constantinescu enumera, între cele aproape o mie patrusute de poezii, optsprezece manuscrise slavo-române, bizantine și românești în diferite colecții din Austria; nouă dintre acestea sînt prezentate în albumul lui Gh. Buluță, cărora li se adaugă încă opt manuscrise grecești ulterioare secolului al XV-lea — cînd se oprește catalogul citat — redactate pe teritoriul țării noastre și un manuscris românesc de la sfîrșitul sec. al XVIII-lea. Textele grecești provin în cea mai mare parte din celebrele biblioteci particulare ale Cantacuzinilor și domnitorului Const. Brîncoveanu, și au ajuns în Austria în bagajul cătanelor care au ocupat Bucureștii în 1717—1718. În total, albumul lui Gh. Buluță prezintă deci optsprezece manuscrise ornate slavo-române, grecești și românești, reprezentînd mostre de artă și de miniatură din epoca noastră între 1502 (cînd este scris celebrul *Tetraevangelul* al lui Ștefan cel Mare pentru a fi dăruit mănăstirii Zoografu de la Athos) și sfîrșitul secolului al XVIII-lea, de cînd datează un „*sbornic de cîntări*” românesc, cu frontispicii și inițiale cu motive florale în roșu și negru, absente însă din căcate, din cele patruzeci de reproduceri care însoțesc și ilustrează textul.

Una din caracteristicile acestor manuscrise sînt în limbă străină, slavonă de diferite redacții și greacă, textul nemînd deci să constituie decât în anumite limite dovezi ale culturii noastre specifice, arta miniaturistilor este în măsură să păstreze prin ea însăși dovezi ale existenței unui stil personal, caracteristic de mare echilibru și frumusețe, pentru că în epoca gloriei noastre de la sfîrșitul secolului trecut istoricul I. Bogdan a artat care este „curat românesc” și dezvoltat un sentiment estetic deosebit de dezvoltat la străbunii noștri și în care „vom găsi urme ale spiritului românesc”. Frumusețea ornamentelor din *Tetraevangelul* lui Petru Boreas realizate prin complicate linii frînte într-o țesătură cu sugestii mozaicele pătrînd în transparență motivul dominant al crucii, nu va rămîne fără influență asupra desenelor și ornamentelor din epocile ulterioare deschișe de drumul spre o grandoare estetică în scrierile lui numai din Moldova, dar pe care o putem urmări și

în cărțile lui Coresi, cunoscute de altfel pentru că utilizează manuscrise din tradiția anterioară. Acest lucru este valabil și pentru inițialele ornate, pe care tipograful ulteriori se străduiesc să le imite după modelul manuscriselor cunoscute. O istorie a tipografiei românești de artă, pentru care avem încă de pe acum destule elemente documentare și studii preliminare, va trebui să reconstituie aceste relații încă neclare dar sigure, evidențînd liniile de continuitate între tradiția manuscriselor noastre și a școlii românești de miniaturistică în general și arta tipografică de mai tîrziu, cu atît mai mult cu cît, datorită faptului că limba multor manuscrise fiind cea slavonă, arta copistilor respectivi a fost revendicată nu o dată, fără nici o justificare, pentru tradiția scrisului slav sud-dunărean; Gh. Buluță dă astfel de exemple concludente în introducerea cărții sale, unele foarte recente chiar.

Potrivit specificului colecției în care este publicată cartea, autorul își concentrează atenția asupra miniaturilor și ornamentelor manuscriselor în discuție, aducînd la fiecare dintre ele lămuriri tehnice și istorice necesare, împreună cu o bibliografie foarte întinsă a cercetărilor — românești și străine — consacrate lor. Cele mai multe dintre acestea beneficiază și de reproducerea celor (favorizat în această privință este *Apostolul* cunoscutului miniaturist Anastasie Crimca, din 1610, cu paisprezece reproduceri, deși lui îi fusese consacrat un întreg album, cu ani în urmă de G. Popescu-Vilcea), lăsînd altele, între care cele două manuscrise în limba română (*Varlaam și Ioana* în traducerea lui Vlad Botulescu și „*sbornicul de cîntări*”), fără măcar o exemplificare în alb-negru, chiar dacă

este vorba de o ornamentică mai rudimentară.

Prezentînd însă fiecare manuscris în parte, autorul este obligat să facă referire și la conținutul și însemnările sale, chiar dacă ele nu intră direct în sfera de interes a lucrării. Avînd în vedere caracterul implicit de catalog al acestei cărți, care alcătuiește un inventar complet al manuscriselor miniaturate din colecții greu accesibile cercetătorului român, aceste date trebuiau să fie, după opinia noastră, mai clare și complete. Însemnările din manuscrise trebuiau astfel date în întregime și în original sau, dacă acest lucru era prea greu (text slavon sau grec), trebuia indicată de fiecare dată limba în care este scrisă însemnarea și pe care autorul o citează în românește: la „*Scara*” lui Ion Scărarul de pildă, manuscris slavon de la sfîrșitul sec. al XVIII-lea provenind de la mănăstirea Neamț a celebriului stareț Paisie Velicovschi, se menționează „numeroase însemnări și note marginale de natură filologică, date în legătură cu variante de text, citate și observatii...” etc. (p. 54). Lasă că reproducerea acestor însemnări de pe un manuscris provenind dintr-un important centru cultural al epocii mi se parea mai mult decât necesară dar în ce limbă sînt ele redactate? Sînt tot în slavonă, în slavona rîvă a textului traducerii ceea ce dă anumite indicații asupra concomitenței aproximative cu însăși scrierea textului, sau în română? Scrierile este asemănător cu al conștilor, sau diferit? Însemnările sînt de mai multe mîini, sau de una singură? Sau prezentînd o adaptare neogreacă a trei discursuri ale lui Isocrațes printr-un citat din vechiul *Chesarie Davante*, autorul trebuie să corecteze erorile acestuia (sau ale traducătorului, C. Erbiceanu — nu pot corectate acum) și la pasajul „*vintele lui Isocrațes către Domnitor Nicolai împăratul Ghicului*” să adnoteze „*Dimonjens și Nicolai*” cu observații ca *Prin Dimonjens* a fost de mult demonstrat ca apocrif, și că *Nicolai* sînt intitulate două discursuri; altfel nu se înțelege de ce se vorbește de trei discursuri în acest manuscris. Și așa mai departe.

Este vorba, desigur, de câteva mănușuri de ordin filologic, secundare față de scopul cărții, de prezentarea artei și trăsăturilor caracteristice ale ornamenticii românești din vechile manuscrise (respectiv cele aflate azi în bibliotecile austriece), domeniu de mare interes și încă insuficient explorat, în care cartea lui Gh. Buluță aduce o notabilă contribuție.

Mircea Anghelescu

*Gh. Buluță, *Manuscrise miniaturate și ornate românești în colecții din Austria*, București, Ed. Meridiane, 1990, 142 p.

povestea vorbeii

Metafore

În ipoteza că din metaforele „înghețate” — banalizate prin uz îndelungat și devenite transparente — s-ar sciepa un model semnificativ pentru un limbaj și o mentalitate într-un moment anume al existenței acestora, ar fi interesant de analizat nu numai inventarul de metafore-cliseu al unor tipuri de discurs public (non-literar) al anilor din urmă, dar și raportul dintre schemele de limbaj și mentale reflectate de aceste diverse tipuri. Între discursul politic oficial și comentariul liric sau panegiric care îi apăsora ca răspuns (enunțuri specifice momentului istoric și solidar manifestate) a existat o clară deosebire de inventar de figuri și imagini; s-ar putea totuși dovedi că a existat și o regulă de derivare a unui tip din celălalt. Modele total diferite s-au dezvoltat, paralel, în sfera limbajului familiar sau popular, sustras tutelei oficiale, în aceea a discursului științific autentic etc.; în ceea ce privește literatura, liniile de forță ale modelului mental nu mai pot fi determinate — decât pentru partea ei lipsită de valoare, compusă din texte minore și epigonice — de metaforele înghețate; în reconstruirea acestui model sînt implicate, oricum, procese mult mai complexe, în care fundamentală e ambiguitatea.

În discursul politic al ultimei perioade a dictaturii, metaforele-cliseu erau puține și șocante prin contrastul realizat cu fundalul extrem de abstract, de o maximă desumanizare și, mai ales, inapt, prin vag și impersonalizare, să evoce un referent. În sirul monotone de eforturi, activități, soluționări, probleme, obiective, perspective, necesități, cerințe etc., apariția unui termen concret nu putea trece neobservată. Termenul era totuși folosit tot pentru sensul său abstract — și apărea, astfel, chiar în combinații de metafore din domenii diverse; cum acestea nu își pierduseră cu totul capacitatea de a evoca și sensul lor propriu, efectul combinațiilor era absurdul. Un text perfect din acest punct de vedere e emis în 1982 (într-un *Raport...*): „înfruntînd valurile uriașe provocate de uragane și cutremure, trebuie să navigăm cu mare atenție pentru a asigura înălțarea patriei noastre spre piscurile înalte ale societății comuniste” (sublinierile aici și în continuare ne aparțin). Imaginea *navigării spre piscuri* asociază alegoria foarte utilizată a *corăbiei* (cîrmaciul ei fiind des învoat în panegirice) cu aceea a modelului optimist al progresului ca *ascensiune*. Reacția la un asemenea text nu poate fi decât analogă cu aceea a lui T. Maiorescu, care surprindea, ironic contradicțiile logice ale acumulării de metafore și alegorii din poeziile mediocre ale vremii sale („Adevărul frumos ca mărul!”; „Inchipuiți-vă o buză pe care joacă coruri de

nimfe!”; „Ce imagine teribilă! Înimi înfocate, legate de un imn cu stîpări de nemurire!” — „O cerce are crîncă...”, I). În cazul nostru, mai puternică decât ironia de tip maiorescian a fost ironia sorții, care a confirmat imaginea, produsă probabil inconștient, a navigației către stînci.

Seria extrem de banală a meziorelor *drumului, căii* — „drumul pe care îl avem de parcurs”, „vom urca și vom străbate noi căi nebătătorite, necunoscute” (1984), „nu am mers și nu mergem pe o șosea asfaltată” (1987) — asociată obligatoriu cu urcușul, cu direcția ascendentă — de unde și varanta *treptelor* (reflectînd și teoria „*etapelor de dezvoltare*”) — trebuie pusă în legătură cu echivalentul său „*funcional*”, din odele partinice — în care forma admisă de deplasare e, aproape exclusiv, *zborul*.

Articolul de ziar — comentariu, reportaj — a preluat atît cîmpurile semantice ale alegoriei sau metaforei oricît și mecanismul absurd al asocierii lor contradictorii. Un reporter admiră „*piscul ecluzei de la Agigea — autentic catarg al cutezanței românești*” (15.07.89) altul consideră că un congres a fost „*borna de hotar care avea să propulseze poporul român...*” (23.08.89). Modelul static și cel dinamic sînt suprapuse fără nici un scrupul, producînd imagini mai mult comice decât sup-ra-realiste.

Un al doilea cîmp metaforic al discursului politic oficial — în afara celui al „*deplasării*”, al „*înaintării*” (pe apă, pe uscat ori în aer) — este acela al „*adăpării*”: „*Sursa de inspirație să fie izvorul viu al muncii, al vieții poporului nostru, nu ulcioarele, chiar aurite, care pot deforma realitățile*” (1984). Opoziția *izvor/ulcior*, imaginea „*ulcioarelor aurite*” (cu conotație populară contrazisă imediat) și mai ales

ideea unui *ulcior* (prezență puternică a sensului propriu mai ales că metafora este una în absența) care *deformează realitatea* — sînt aspecte ale evidentei inadecvării a folosirii metaforei și surse ale efectului insolit de comic. Metaforelor globale și constitutive — serie în care s-ar integra, pe lângă cele de mai sus, *construcția sau înflorirea* — a căror apariție e însă lipsită de spiritul oricărui alt termen cu sens concret, ceea ce le anulează valoarea figurată, actualizînd un singur sens, pe cel abstract (a se vedea, de exemplu „*programe de înflorire*”) — li se adaugă cele ornate și valorizante, avînd ca trăsături semantice „*bogăția*” și „*strălucirea*”: *tezaur de aur, luminos* etc. Oricum, scenele potențiale ale acestor modele alegorice au agent unic; nu mai e prezență confruntarea — desemnată prin metafore din seria *lunții* cu un adversar, ci, cel mult, „*combateră hoșăvîntă*” a unor factori minori și abstracti (deci atît de tendințe...); potențialul opozant e ignorat și anulat total.

Ar trebui să încercăm să descifrăm care sînt numele metaforele „*cu care trăim*” — în amestecul de stiluri, texte și intenții ale clipii de față. Sînt, desigur, multe și diverse — continuînd, mai ales nolele modele anterioare (drumul duce către *prăpastie* sau e un *tobogan*), negîsînd scenarii războinice (*luptă, at_c, tir*) sau, în descendență romantică, metafore ale forței naturale (*flacăra, torent*): unele reflectă discontinuități sociale și de mentalitate (*somn-trezire*); cele mai multe s-ar părea că sînt din sfera non-naturalului, a mecanismului (societatea ca *mașinărie și/sau spectacol*: *pîrghii, plasă, sfori, mască* etc.). Deocamdată, sînt departe de desemantizare.

Rodica Zafiu

„Exegi monumentum...“ (III)

Ceea ce reușește Mircea Cărtărescu în *Levantul* nu are termen de comparație în poezia română, cu toate că performanța ca atare n-ar fi fost posibilă în aiaara acestei poezii. Ca Pierre Menard al lui Borges, care rescrie cuvânt cu cuvânt romanul lui Cervantes, *Don Quixote*, reanunță totuși o cu totul altă poveste, Mircea Cărtărescu „rescrie” poezia română într-un gest de intertextualitate totală, pentru că ochiul prin care privește ei poezia este însăși totalitatea acestei poezii. Primul semn al *postmodernității* sale, despre care s-a vorbit altă dată pe care Mircea Cărtărescu reușește cu adevărat s-o facă praznicabilă în cadrul literaturii noastre, este tocmai această extraordinară putere de cuprindere, care sîrînge, ca într-un magic alchimie, cuvinte, stiluri și forme literare, sincronizându-le parcă fără nici un efort. Simțul istoric, indispensabil tuturor celor care vor să rămână poeți și după vârsta de 25 de ani, cum spunea T. S. Eliot, acționează asupra trecutului, modificându-l, într-un viraj grandios care pină la urmă reușește să ne scoată din timp. Bolintinea nu, Anton Pană și celebrele versete din *Ciniara României*, de Alecu Russo, stau alături de Eminescu, și dulceața Văcăreștilor și a lui Conachi sau extraordinarul experiment poetic al poezilor post-pășoptiști, alături de onirismul pictural din versurile lui Leonid Dimov, care ar fi putut și el, cum spune Cărtărescu la începutul *Cintului al doisprezecelea*, să scrie un poem ca acesta. Adresându-se spre strîșitul *Levantului* circulațiilor critici-filologi, Mircea Cărtărescu are dreptate să-i privească de sus: „Filologos, cari desul cerci a pune pă dantea, / Arătînd un nod ori altul că nu-i bine-nfiripat, / Că gresale zeci și sute-n macrameu s-au strecurat, / Că de ce am zis aicea «vitiu» și aicea «viciu», / Nu pricepi că în poema-mi, totul este artificiu? / Nu te ridică deasupra calapodului, Acolo / Poti a fi al declinării și-al morfemelor Apolo, / Dar aci, monșer, mă lasă...” Autorul *Levantului* cunoaște atât de bine poezia română încît, printr-o formă specială de dragoste, care îl așează dintr-o dată în toate punctele ei, el poate face din ea un singur mare poem. Din acest punct de vedere, epopeea lui Mircea Cărtărescu seamănă mai mult cu *universurile paradice*, cu *ucroniile* sau cu *fanteziile eroice* ale *F-ului* modern, unde lumile se combină ca-n vis, ignorînd anacronismul, așa încît Heisenberg să poată schimba informații cu inventatorul Leonidas Ampotrofaș sau cu Daguerre. Deosebirea e că în *Levantul* avem de a face cu o *fantezie eroică* a lumilor de hîr-

tie, ieșită parcă din imaginația unei uriașe mașini de scris. La începutul *Cintului al șaselea*, această mașina de scris apare chiar ca un fel de adevărat zeu al literaturii, strivindu-și cu litere uriașe personajele, făcîndu-le una cu hîrtia sau crescînd, odată cu ele, pină la cer: „...Am zărit, imens, în centru, un fanastic «Remington». / Oglînda în lacul negru cartierul monoton. / Bătea singur: se atunđa ciapele rotunzi cu literi / Condeiate alb, cu sgomot, tăcînit ca și de țiteri / Și scria ceva pă foaia ce se berde în înalt. / Mă apropai și-ndață sus p-o literă de smait / Am sărit, dar prăbușit sunt în mașina cea de scris / Rătăcind pin arcușoare, pîrghii cu șurup închis, / Cătarîndu-mă pă schele dă oțel pin-ajunsei / Sus, în nouri, unde foaia iese din tamburul ei. / E cit mine orice buche, care se lă e pe filă / Și-a ceti încerc, dar ochiului, ca și cel de coșenilă, / Nu-ncepea imensitatea. Desperat atunci vazui / Cum coboară de pe socluri uriașele scuturi / Și-ump'u piața nesfirșită. «Mama, mama!» am strigat / Și pe fila din mașină dîintr-un salt m-am aruncat. / Pină mă izbi o buche de mă răstigni în text. / Lector ipocrit, desigur visul ăsta-i un pretext...» Totul e hîrtie vie în *Levantul*, personajele, insula Hosna, Valahia sau Bulgaria turcită, privitye din cînd în cînd de ochiul demiurgic al creatorului lor: „Ruga-i fuse primită, căci ieșind pe bocaport / El zări un ochiu-n nouri, străveziu, căprui, întort / Către sine mai degrabă... / —Ce v-am zis? E Dumnezelea! / Răcni Ghiorghei egiptianul scărpinîndu-și iute pielea. / Grecii, hoții în genunchi să trîntiră și pă burtă. / Ci rămăsese-n picioare aposatului de Iaurtă, / Manoil și Zenada, ce-n picioare au jurat / Ca să șază și în fața Tronului cu nestemat / La eterna judecată. Mîndre vițe de români! / Dar greșea zavera toată, și creștini ca și păgîni, / Căci cel ochiu ce o clipă în poema-mi s-ivi / Al lui Dumnezeu nu fuse, ci al meu, care luci / Uitătură indiscretă între pagine de op, / Cum privește biologul goangele la microscop.” (*Cintul al cincilea*). Toți trăiesc într-o carte, călătoresc, iubesc și se luptă în ea, ascultînd de Dumnezeul lor „auto-rele”. Cînd „mongolifera” lui Ampotrofaș trece senza marea, în ape s'ă scris HELLESPONT, ca în atlasele geografice în care ne-am pierdut la școală, iar deasupra Bucureștilor, Languedoc vede niște cître misterioase, care nu sînt altceva decît numerele paginilor din dactiloscrit. Însuși autorul adoarme la un moment dat cu fruntea în textul pe care îl scrie, iar atunci cînd se trezește are întipărit pe față „latuașul” propriei sale povesti, ca omul ilustrat al lui Ray Bradbury. E o lume „dă papir” prin

mare, dar o lume magică, o lume cu *text-appeal*, pe care Mircea Cărtărescu a înviat-o aducînd la același numitor comun disperarea filosofică a lui Eminescu, foamea de cuvinte a poezilor post-pășoptiști, inventivitatea lui Jules Verne și starea de spirit a Beatles-ilor, din *Submarinul galben*. S-a născut în felul acesta nu numai „o istorie pe apă”, cum spune Mircea Cărtărescu (relînd cunoscuta formulă eminesciană), dar și un diamant cu fețe multiple, un strălucitor fractal care (acesta e visul demiurgic al poetului) încearcă să spună totul.

Postmodernistă e și pronunțata inclinarea spre *biografismul*, din *Levantul*, care, la rîndul ei, s'ă în strînsa legatură cu acțiunea *poetică* de creare a tuturor etapelor „punerii în text”. Șam unde a rostit scris *Levantul*, în cit timp, cu ce satisfacții și cu ce dîncuțați. Dar ceea ce la mulți alți *textualiști* e simplă anecdota, cochetare sau calcuț na-ativ, devine la Mircea Cărtărescu stare de spirit, obsesie, dublu pariu (literar și existențial), foarte aproape de suferința complexă din meta-textul poezilor lui Eminescu: „...Dragă, rapire de hîrtie. Manoilie, voi să cugeți / La rotundul ban al marii, la a vaunior mugeti / Ce le-auzi da sus, din ceru. Să gîndesti la libertate / Măcar tu, în opul is-a ca de bande desenate / Ce urăse de-un an (mai bine) să gravez în mușama. / Te pot face să-ți perzi mîntea, te pot face a zbură, / Înșă dar cu mîntie însumi ce-o să fac, ce duc o viață / Întră casă și serviciu risipiță ca o ceață, / Într-un secul fără arpi, în odăie fără foc? / Nu-mi rămîne decit ție glas să-ți dau, ca ventriloc. / Mă apucă desperarea cînd gîndesc că-i ora unu / Și trebui s-ajung îndată la cea școală 41, / Să mă-nghesui pin tramvaie, să citesc într-un picior / Bahtin și Bolintinea-nu, Cortăz și Maldoror. / Iar apoi școalerii-n bancă să le spun dă Coșovel, / Dă conjuncții, genitivuri ce nicicînd vi-sat-au ei / Să auză. Blesemată soarte ce m-adusă-aci! / Înșă taci, tu, auctore, și urmează-a povesti...” (*Cintul al cincilea*). În *Levantul*, în timp ce zavergiile se luptă cu stremii și cu voda, Mircea Cărtărescu se luptă cu propria sa „*existență*” (termenul îi aparține) și dacă prima bătălie împletește în ea dramatismul cu un fel de a fi balcanic-pitoresc, cea de-a doua e cu precădere tragică. De aceea, nu cred să existe, în poezia noastră de după război, un alt scriitor pe care literatura să-l fi posedat mai mult și care să posede într-o mai mare măsură literatura, decît Mircea Cărtărescu.

E adevărat că, numindu-și de mai multe ori poema operă „dă vîlviță” sau „epopee dă fisticși dă halva”, Mircea Cărtărescu lasă impresia că se raportează pur și simplu la cunoscutul topos al modestiei jucate. Nu e doar atît și nici trimiterea spre filonul *balcanic* al literaturii noastre sau spre *comic* nu pare să fi fost urmărită în cazul acesta, deși, din multe puncte de vedere, *Levantul* se constituie și ca o mare operă de umor și de sinteză a balcanis-

mului nostru literar. „Michelangelo avea marmuri, eu calupuri de halva...”, spune Mircea Cărtărescu la începutul *Levantului* al treilea și primul impuls e să ne aducem amine de marea tradiție a Ecceznastului, unde totul e zadarnice lum și nisip. Dar cu teza monumentalității „de hîrtie”, „de tistic” sau „de halva” Mircea Cărtărescu intră în zona celor mai amănunțite teorii despre *vis, ficțiune, realitate, artă*. Toate au valoare de univers, toate sînt reale și tari în inconsistența lor, căci de orînde le-am privi ele stau unele într-altele, ca papușile rusești, cu singura deosebire că această iantastica îmbricare a lumilor nu se mai termină niciodată. Tot ce se întâmplă în *Levantul* reduce la zero pretenția adevărului unei singure lumi, căci privește în absolut, în reactivitatea lor, *imaginarul, visul, arta* sînt tot atât de consistente ca și marmura sau bronzul. Să observăm că în ficțiunea *Levantului* toate bătăliile se dau în somn, adică într-o a doua ficțiune, visuale de eroii care participă la ele sau că, altădată, înmulțurile își găsesc rezolvarea prin punerea în lucru a unui truc ficțional. Privește prin luneta piratului Iaurtă, corăbiile engleze, care vor să-i captureze pe zavergi, se dau peste cap și se scufunda într-un mare dezaseru naval și cu toate că episodul nu pare a fi decît o catastrofă optică, englezii dispar și „tovaroșii” lui Manoil sînt despreciați. Mai tirziu, prin Bulgaria turcită, zavergiile se bat cu ienicerii în vis, dar și această luptă e adevărată, pentru că se aud zgomote îngrozitoare și din nori cad trupuri sfîrțecate pe casele dintr-un sat. Și tot astfel, bătălia aeriană dintre „mongolifera” lui Manoil și calcuț cu lebeci al nebunului de la Mărcuța există, deși autorul ne-a avertizat cu a fabricat-o din bucăți, la masa de lucru, printr-o ingenioasă activitate de montaj: „Tu, care celești «Levantul» tolanită pe sofa, / La bulgari vazui alalteri filmul «E la nave va»? / Cătră fine îți arată studioul dă filmare, / Schela urieșă unde mișcă marile vapoare, / De tu crezi că e aievea un tangaș mecanicesc. / Postmodern e procedeu, deci și eu îl folosesc / Afli dar că bătălia ce-i găsi în aste pagini / Prin efecte speciale, suprapunerii dă magini, / Decupaje, animare totul pe calculator / E minuțios filmată, ca-n «Războiul stelelor»”.

Sincronizarea stilurilor și a sistemelor de norme ale culturii („triviale” și cărturărești), biografismul opus imperonalității moderniste, discursul poetic, textualismul și arta montajului, împreună cu toată gama sentimentelor omești, de la comicul copios, conceput pe gustul copiilor, pină la scepticismul cel mai dîșlin al celor care cred că nu mai e nimic de făcut, iată doar cîteva din fețele *Levantului* — una din cele mai strălucitoare sinteze de viață și de literatură la care a ajuns vreodată un scriitor român.

Florin Manolescu

Călătoriile lui A.E. Baconski

„Calofil agresiv” îl numește Marian Popa, în *Dicționarul de literatură română contemporană*, pe autorul volumului de povestiri, din 1967, *Echinoxul nebunilor*. *Cadavre în vid* se numește volumul de versuri, din 1969, al lui Anatol E. Baconsky — și titlul acesta morbid absolutizant se aplică unor pagini nu mai puțin furi-bunde în estetismul lor. Caracterizarea prin calofilia agresivă a poetului și prozatorului, care și-a dedicat o substanțială perioadă a existenței sale studiilor de artă plastică și chiar inițierii în artele industriale, mi se pare foarte nimerită. Dar această caracterizare, fie și premonitoriu cutezată, ar fi șocat teribil pe cititorii lui Baconsky din vremea realismului socialist, printre ai cărui stimulatori zeloși s-a aflat și el. Din punct de vedere literar, nu putem vorbi totuși, în cazul nostru, despre două opere diferite ale unuia și aceluiași autor, căci realismul socialist nu este un fenomen estetic. Opera literară a lui A.E. Baconsky începe abia în momentul în care el renunță la acea ideologie aberantă, ale cărei produse și ai cărei promotori nu se pot judeca decît exclusiv din unghiul psihologiei sau moralei. În ce măsură a fost deci scriitorul Baconsky, în perioada sa realist socialistă, un oportunist, imi vine greu să apreciez, în lipsa unor date biografice mai exacte și mai amănunțite. Convertirea sa estetică apare în schimb îndubitabil sinceră, prin chiar împrejurarea că se inscrie în fine în domeniul creației. În intensitatea ei, aptă să provoace denumirea de calofilia agresivă, imi îngăduie firește să presupun existența unei dramatice confruntări în sensibilitatea și mentalitatea scriitorului. Mărturisesc a nu fi fost niciodată convins de valoarea literară deosebită a unor opere precum *Echinoxul nebunilor* sau *Cadavre în vid*, în poezia împrejurării că nu mi-au scăpat deloc, ori poate tocmai de aceea, înaltele și fermele obiective es-

tetice pe care autorul lor și le propusese. Aveam impresia că desprind dintr-insele mai degrabă o mare ambiție artistică decît o reală sensibilitate. Acea proză și acele versuri denotau o fervoare intelectuală aproape cu deznădejde orientată literar. Ele nu corespușnă totodată atitudinii publice atît de stimabile a scriitorului, care și-a pus cenușă în cap pentru erorile sale trecute, care a tipărit în străinătate anti-utopia *Biserica neagră*, unde scoate în lumină fața hidoasă a comunismului, și care s-a manifestat foarte demn, apărînd valorile spirituale amenințate de autoritatea politică supremă din România. Falsul jurnal de călătorie — Remember mi se pare în schimb o lucrare literară absolut convingătoare. Această proză memorialistico-eseistică ne oferă în sfîrșit destule pagini de artă autentică, pe linia aceluia calofilism, aceluia estetism obstinat, care caută cu disperare o formă adecvată pentru o vocație ce se desfășoară acum în largul ei; chiar dacă aș fi îndemnat să socotesc *jurnalul de călătorie* al lui Baconsky, în forma postumă, doar ca o treaptă a carierei sale literare astfel mai deplin revelată. Păcat că acest autor ne-a părăsit, și încă în condiții așa de tragice, înainte de a-și fi dat măsura completă. Fiindcă ne mai stîngherește aici destul rafinament țeapăn și ne întîmpină destule subtilități convenționale. Capacitatea de evoluție a scriitorului ce se găsea pe sine atît de tirziu dar atît de sesizant, ni se dezvăluie în alertele notații în care el își revelează impresiile vechi atunci cînd trece de la primul la al doilea volum al operei sale, atunci cînd orașelor austriece și italiene, ca și Parisului, unde nu se înfățișează cam stînjinit, le răspunde cu trecerea sa fermecată și de mai mare libertate interioară prin orașele germane. Despre München de pildă, vorbește ca de o patrie; și chiar Kholnol, pe care îl detestă Mircea Zăciu, îl subjugă. Falsul jurnal de călătorie își descoperă semnificația mai adîncă prin faptul că

reflecță trăsături ale personajului pe care îl încarna treptat Baconsky. Scriitorul Baconsky, remarcabil însușindu-și valorile universale ale lirismului, pigmentîndu-și observațiile cu citate din poezia Sfîntei Scripturi, versat în latină ca și în engleză, în italiană și spaniolă, citînd familiar pe Mandelstam și pe Kavafis, pe Trakl și pe Benn ca și pe René Char; de o cuceritoare erudiție pe tîrîmul picturii, recunoscîndu-și slăbiciunea pentru mobile și covoare ce alcătuiesc un otium fin, — se perindă prin fața noastră, în cadrul orașelor germane vizitate, ca un estet împătimit, ca un adevărat des Esseintes român, cu toate că nu-l răpesc nici licorile delicios amestecate, nici scrierile oculte greu accesibile: catedralele romanice îi vorbesc mai pe înțeles decît mistică renană. Dar nici pentru felul său propriu de a fi și nici pentru zilele noastre aglomerate de bunurile cele mai diverse ale culturii, el nu se arată, încajuns de decadent spre a gusta, la Paris, arhitectura de gen Tour Eiffel sau Grand Palais, ori monotonă bogată a bulevardelor de pe malul drept al Senei; impenitentul călător consemnează în schimb în mod admirabil goticul lat al domului din Milano ori masivitatea pietroasă din care prinde firință, la Florența, Palazzo Pitti; avînd același gust viu stîrnit, cînd descrie pictura venețiană la tineretea ei, sau desfătîndu-se într-adevăr decadent în oglinda putridă care răsfrînge orasul din lagună: „Miresme amestecate rătăcesc prin văzduh, alge moarte, schelete de pești, crani de inecați, arbori și plante putrede, mușchiul succesiv al pădurilor îmbătrînite, toate de secole dizolvate în apele acestor verzi, stagnante — și amintirea crimelor nocturne, și țipetele prostituatelor pictate de Carpaccio, și risul strident al bufonilor, și umbrele paladinelor... Toate rămîn în exhalatia apelor, toate poartă ghîrlande compozite în de-vălmășia eternității descompuse care stăruie deasupra acestui oraș, ca un abur de alcool pervers, dătător de beatitudine și irezistibil”. Cum la fel de decadent respiră el, cu voluptate malignă, aerul cuterierat de Fohn, la München, sau cum delicat își recrează portretul lui T.S.Eliot în costum de yachting pe Stranberger See.

Stilul eseistic-artist al lui Baconsky se insinuează desăvîrșit în contemplația lui muzeală: „Kandinsky și Klee sînt muzică și poezia... admir savanteria contrapunctică a pinzelor lui Kandinsky — ce imens avantaj de valori și ce putere de a le situa într-o coerență estetică pe cît de complexă pe atît de riguroasă! — dar în arta lui simt un substrat de răceală matematică și poate un exces de mijloace... umbra teoreticianului se așează imperceptibil peste suprafețele dominate de o bogăție cromatică orbitoare... și totul suferă de o desăvîrșire care handicapează emoția — ca adeseori la Picasso — o desăvîrșire alexandrină... prefer stăria lui Klee și monotonia lui tulburătoare care te face să taci și să cobori încet în tine însuți ca într-o lume necunoscută și să-ți aduci aminte de cine știe ce fapt răcîcit, de cine știe ce întîmplare reală sau poate imaginară care te vî urmărit întotdeauna... fiecare ton, fiecare nuanță e o silabă miraculoasă ce modulează un sentiment niciodată trăit îndeajuns... cerc magic în care vibrează fiecare moleculă... întorcere spre inesi originile artei”. Și te întrebi, cînd astfel de rînduri diafan și otrăvitor inspirate, ce s-a petrecut oare în sufletul acestui convertit al spiritului, care în tîneretea sa era în stare să scrie despre Lovinescu ca despre o mediocritate novică a literaturii noastre — și să ceară excluderea din literatură a unui coleg pe care îl acuză de imoralitate în viața particulară? Tocmai Baconsky, care în frumoașă lui maturitate considera pe Jean Genet drept cel mai autentic scriitor francez contemporan; Baconsky, care a devenit atît de modern încît preamărea pe Céline și detesta pe Sartre?

Dar să nu întrebăm prea multe — și să lăsăm poetul în lumee lui de multicolore fantome.

Ion Negoitescu

Ioana Ieronim

Părinți și copil

El și ea mă cuprind, eu sint miezul lor cald și e bine
 Ei se rotește și mă apără mă luminează mă umbrește
 Ei se rotește două petale două toarte imi lunecă în jur
 cu blindețe pină

cind între ei se apropie se alipese
 eu rămân la marginea lumii
 eu mă preling ca o lacrimă
 fără să cad

golul urlă dedesubt infometat

Luna într-o parte
 soarele în cealaltă

★

El și ea mă îmbrățișează
 în rotocoale de bucurie mă desfrunzesc pină la adinca
 făptură golașă (simbur de pământ de foc răcoros)

Și deodată un alt înțeles, lama ascunsă urcând din
 adincuri, în două
 mă reteză. Jumătățile mute nu singerează

Golul pentru mine leagăn

Soarele într-o parte luna în cealaltă

Refugiați în Țara Birsei

Colonelul în retragere Broșteanu, venit cu refugiul, promise locuință în curtea Idei, lângă Dispensarul Veterinar. El era virstnic și foarte slab: un cuier pe care sta părul cărunt vilvoi, într-o creastă. Fața vineție vizibilă mai ales din profil — nasul ascuțit și bărbia decupate parcă în joacă.

Omul era tăcut. Zilnic traversa curtea cu vasul de noapte în mină.

Doamna colonel, soția lui, o „prindea“ pe mama în cîte-un ungher și-i povestea viața lor dinainte paradisică. Doar cîteva minute îi erau de ajuns ca să descrie vila pe care-au avut-o, strălucită, numai persoane din acelea în care se-afundă piciorul; evident și pe scara interioară. Averi întregi moștenite... au avut noroc de moșteniri, nu se poate plinge. Ce golenuri ce oglinzi cît peretele ce cristaluri ce splendori aduse cu vaporul pe Dunăre de la Viena din Cehoslovacia — cînd nu erau franțuzești dar lambriurile și logiile, garduri vii boschete... eh, gră-

Cu licoarea pe buze inspir doar pe sfert. Nu pot să beau.
 Cafeaua se varsă pe mine. Arde

În suspensie

Cum arăta viața lor „suspendată“ fără termen mă întrebă?

Ei pășeau pe firul zilelor după vechi obicei — ajustate cît mai puțin. În ordine mereu, de parcă sub picioare le erau desenate liniile, simple. Unghiurile drepte ale unui șotron.

Credeau în demnitatea întocmai cît omul și munca sa: moneda curată pentru un mline curat.

O otravă cu termen necunoscut se prelingea în răbdătoare lor soartă.

Ei săvirșeau tot ce era de cuviință: către Cezar și munci și suflet și glic: pină la momentul plecării „dincolo“. Ori mai departe.

Pină cheița întorcea pe cealaltă față tabloul

Iarna în stație

Incepeau să aștepte rata în răspintie de cum se lumina de ziuă. Pe la prînz erau oamenii înghețați pină la os, înfășurați fiecare în hainele groase, în gulere, în broboade tropăiau din picioarele țepene pe lingă desagi papornice geamantane de carton legate în sfiori, mincate de vechime. Nu prea se împrieteneau. Prînși de o neliniște, din cînd în cînd își pipăiau bagajul. Se întimpla și cite unul — față absentă, ochii duși — să plece în armată cu lădița de lemn moștenită din tată-n fiu, din frate în frate.

Cînd venea în sfîrșit rata (Brașov — Poiana Mărului — Bran — Moieci — Fundata — Cimpulung) pufăia și duhnea a benzină, cu mirosuri înlăuntru o mie, ghemuite, nu mai era loc nici să arunci un ac.

Mai coborau doi-trei — ceilalți se trăgeau unii peste alții, treceau pe deasupra capetelor copii și bagajele mai indesaș geamantanele pe sub scaune și picioari în plase, deasupra. P'nă să între toți, șoferul flegmatic ajungea să coboare și începea să invirtă cu manivela în botul țesit al mașinii ca să pornească motorul din nou.

Înlăuntru, scria despre ieșirea în caz de pericol: prin tavan. Vorbe și costume se amestecau de pe ambele fețe ale Carpaților, peste granița invinsă, uitată prin ierburi undeva, la Bran. Un fel de nădejde ferecată, un fel de voioșie cu aripile tunse erau cam la fel pentru fiecare, indiferent de port.

În sfîrșit, rata pornea ușor, în pantă. Oamenii porneau, la căldură, vorba lor adormitoare.

E lucru sigur — glumea Onkel Fritz — mai ușor ajungi în Germania decît pină la Codlea.

dina asta a Idei e și ea o grădină „N-ați fost azi pe centru? S-o fi adus ceva la alimentară?... Și ce vă spuneam, doar la vila din oraș. Dar conacul de la moșie!...“

— Totul într-o singură expirație. Parcă ar fi fost făcută dintr-o cocă albă doamna Broșteanu. Doar gura vopsită aprins, genele „trase“, părul negru-negru sub tulpanul „pe puncte“. O pasăre greoaie și bătrînă: se hrănea cu boabe mari de Timp cît ochii ei rotunzi și disperați

Incerca din toată făptura să țină deschisă cortina, ghilotina ce acoperea peisajul

Istoria în esență

Cafeaua fiartă în ibricul de imprumut: o mie de mirosuri nocturn văzătoare. Mirosurile unui secol întreg, două războaie mondiale, munci și petreceri. Apoi tot mai puține odăi. O odaie.

Povești în reflectare nesfîrșită, cu subsolurile lor.

Viața mereu scăzută — frunze floare duhori parfum sămință instinct medicamente aer alterare

COLOCVIILE NAȚIONALE DE POEZIE DE LA NEAMȚ

● În perioada 20—22 noiembrie, la Piața Neamț, Borca și Tirgu Neamț s-au desfășurat Colocviile naționale de poezie de la Neamț (ediția a VII-a) organizate de Inspectoratul pentru Cultură al județului, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din România. Temele în discuție: „Cînd poezia devine obiectul poeziei, poezia dispare?“, „Nevoia de poezie“ și „Intimitatea publică a poeziei“. În ziua de 21 noiembrie, cînd Aurel Dumitrașcu, poetul

prematur dispărut și unul dintre organizatorii edițiilor anterioare, ar fi implinit 35 de ani, s-a făcut un pelerinaj la Borca, satul natal și locul de veci al poetului, unde au fost acordate premiile de poezie „Aurel Dumitrașcu“ lui Mircea Petean pentru volumul „Cartea de la Jucu nobil“ și un premiu pentru debut absolut tinerii poete Antoaneta Dohotaru.

Cu acest prilej, scriitorii participanți la Colocviu au semnat următorul

PROTEST

Scriitorii participanți la manifestările Colocviilor naționale de poezie de la Neamț își exprimă îngrijorarea față de continua deteriorare a climatului spiritual al țării supus unor presiuni de natură economică și morală.

Scumpirea hîrtiei și a serviciilor tipografice aduce în pragul falimentului publicațiile literare și de cultură, care sint amenințate cu dispariția.

Aceleași motive duc la scumpirea exagerată a cărților, afectînd grav accesul la cultură, la informație, la instrucție.

Defăimarea și calomnierea sistematică — prin intermediul publicațiilor partizane „Azi“, „România Mare“, „Adevărul“ etc. — a personalităților din viața noastră culturală este un grav prejudiciu adus inteligenței românești, stabilirii unor criterii de valoare atît de necesare conștiinței publice. Aceste atacuri sint purtate de oa-

meni refuzați de orice morală, în publicații oblate de guvern, partidul la putere sau securitate.

Protestăm, de asemenea, împotriva reînființării partidului comunist de către indivizi care ar fi trebuit, pină acum, să fie judecați în tribunale penale sau morale. Într-o țară în care comunismul a atentat atîtea zeci de ani la ființa intimă a poporului, această ideologie compromisă jighește istoria, bunul simț și, deopotrivă, periclitează viitorul tuturor cetățenilor.

Participanții la Colocviile naționale de poezie de la Neamț

(Nicolae Prelipceanu, Cristian Livescu, Mircea Petean, Ana Blandiana, Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Cassian Maria Spiridon, Ioana Dinulescu, Romulus Rusan, Eduard Covali, Constantin Severin, Lucian Vasiliu, Daniel Corbu, Ioan Pintea, Constantin Hrehor, Lucian Strochi, Dan Giosu, Radu Florescu, Nicolae Sava, Constantin Acoșmei, Antoaneta Dohotaru, George Calcan, Ion Zubascu, Vasile Baghiu, Dumitru Pană, Radu Părpăuță, Cristina Cirstea-Danilov, Andrei Maftעי.)

APEL

Comemorarea la 13 decembrie 1990 a șapte ani de la trecerea spre cele veșnice a poetului național contemporan NICHITA STĂNESCU prilejuiește fundației care se contopește cu slujirea memoriei poetului împlinirea misiunii de onoare în a iniția și propune un mod exemplar de ilustrare a acestui moment.

Încă din 13 decembrie 1983, conștiințele treze au gîndit ca priveghiul să aibă loc în clădirea Ateneului Român pentru a marca însemnătatea excepțională a operei și personalității creatorului dispărut și pentru a se oferi posibilitatea unui omagiu național.

Neîmplinirea acestei datorii sacre a culturii române este motivul principal care obligă azi Fundația NICHITA STĂNESCU să apeleze la instituțiile fundamentale ale culturii și spiritualității românești pentru reconside-

rarea atitudinii naționale, pe măsura valorii emblematice a poetului.

În acest sens sugerăm investiția ocazională ce ni se oferă cu atribute proprii consacării depline, prin implicarea amplă a mass-mediei, comemorarea la scara națională și stabilirea Ateneului Român ca spațiu de organizare a omagierii.

Acest apel a fost transmis simultan Patriarhiei Române, Parlamentului României, Academiei Române, Ministerului Culturii, Uniunii Scriitorilor, Ateneului Român și Televiziunii Române.

Fundația NICHITA STĂNESCU are pregătit un colectiv de membri care stă la dispoziția instituțiilor sus menționate pentru realizarea unui dialog menit să concerteze programul comemorării.

FUNDAȚIA NICHITA STĂNESCU

Ionel Jianu — 85

Spre sfârșitul anilor 1920 — dar înainte anul 1939 — a fost odată (fiindcă dacă nu ar fi nu s-ar povesti) — a fost în ideala Românie a năzuințelor noastre de întotdeauna — într-o miraculos renăscută „Dacia Felix” — o tinăra generație liberă, generoasă și entuziastă.

Cum bine spunea Mircea Eliade — țara noastră cu imensele ei jertfe fusese atunci nu numai reintregită, dar eliberată din toate chingile și servituțile ei istorice (și civice, și politice, și culturale). Ne putem în fine și pentru prima oară, nu numai gospodari „în pace și onor”, într-o Românie Mare, dar și bucura de un climat autonom și confortabil, cum nicodată nu se mai pomenise.

„Generația de sacrificiu” își dăduse obolul cu prisosință, iar fruntașii tinerii noastre generații (astăzi, cei mai mulți plecați în lumea celor drepiți), aprinseseră în tineret, o flăcără spirituală iradiantă, un elan intelectual efervescent și molipsitor. Se trăia epoca unor înalțătoare experiențe și înfăptuiri.

Ca la un început de primăvară după o ploaie mănoasă — răsăreau numeroase periodice literare la care colaborau viitori importanți scriitori, filozofi, esteticieni, poeți, folcloriști, critici plastici, cronicari muzicali, etc. etc. Și, tot astfel apăreau (ori dispăreau) tot soiul de grupări intelectuale care puteau discuta și polemiza în toată libertatea, de pe poziții ideologice adverse, punând la cale cu temeritate și seriozitate, problemele cele mai pasionante.

În fruntea unei prestigioase grupări se afla plin de entuziasm și cu o amabilă discreție și un irezistibil dar de convingere — Ionel Jianu. Datorită lui, în anul de grație 1931 a luat atunci ființă asociația **Forum**. Iar în jurul emblemei s-a strâns, sau mai degrabă a fost selectată, floarea tinerei generații: Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Mihail Sebastian, Constantin Noica, Șerban Cioculescu Ion Cantacuzino, ș.a.

Colocviile **Forumului** s-au desfășurat cu strălucire și cu săli tisite — la Fundația Universitară Carol I, în fața Pa-

latului Regal, în prezența unui tineret avid să cunoască problema existențialismului, a spiritualității contemporane, a specificului național ș.a.m.d.

Tot Ionel Jianu tipărise cu un an înainte, două prestigioase „Caiete de sinteză națională în cadrul secolului XX”, având încă din 1929 drept redactori și tovarăși de drum — aproape tovarăși de-o viață pe Petru Comarnescu și Dinu Noica, precum și pe primul din generație care ne-a părăsit (ucis dintr-un înalt ordin) — Mihail Polihroniade.

În această revistă care se numea **Ațiune și Reacțiune**, au fost abordate unele teme ce nu mai fuseseră nicidecum tratate cu o atare seriozitate și vigoare: problema specificului național în artă și aceea a explicației timpului nostru.

(Poate nu strică să menționăm că baza materială ca și redacția și administrația revistei **Ațiune și Reacțiune** se aflau în casa părintească a viitorului istoric de artă: pe strada Grigore Alexandrescu no. 62 din București, imobil rămas astăzi încă „în picioare”).

Mai târziu, în 1945, tot Ionel Jianu va lansa una din cele mai frumoase reviste de artă, intitulată **Lumină și Culoare**, trei numere care au fost consacrate lui N. Grigorescu, lui Luchian și Tonitza, și unde nu pot uita că mi s-a îngăduit să fac debutul ca istoric de artă cu descoperirea unui neștiut caiet de desene al pictorului Andreescu; și tot în acest periodic au apărut primele mărturii biografice ale lui Brâncuși culese direct înzeștrăturii editor.

Trecând peste faptul că între anii 1929 și 1989, Jianu a redactat și a tipărit nu mai puțin de 50 de cărți de artă, punând în valoare un foarte larg evantai de artiști plastici români și străini ai veacului XIX și pînă la fruntașii avangardei secolului XX — trebuie subliniat și faptul că acest om de ispravă și omenie a fost cel dintîi critic și istoric de artă care — acum aproape o jumătate de secol — a avut buna inițiativă de a publica o serie de mari monografii consacrate pictorilor contemporani aflați încă în viață; astfel, sub egida generoasei edituri „Că-

desen de Magdalena Rădulescu

minul Artei” — fondată de domnia sa în anul 1944 — s-au tipărit la noi în cunoașterea grafică deosebit de luxoasă, albumele **Pallady și Tonitza**, scrise de Ionel Jianu, apoi monografia **Sirato**, semnată de Petru Comarnescu, **Iser**, de Eugen Crăciun — iar seria ar fi urmat desigur să fie mult mai lungă dacă editura „Căminul Artei” nu ar fi fost suprimată prin naționalizarea din 1947.

„Căminul Artei” a fost însă, nu numai o prestigioasă tiparniță, ci și emblema unor ospitaliere și permanente galerii de expoziții, (în spațiul astăzi ocupat în Galeria Kretzulescu de „Anticariatul de stat”), unde odinioară s-au desfășurat un șir de memorabile vernisaje și tot aici au debutat tinerii Horia Damian, Ion Mirea, Ion Vlad, Dimitrie Demu, W. Siegfried ș.a.; și tot la „Căminul Artei” s-a perindat un ciclu de expoziții cu un variat caracter antologic, fiind abordate rînd pe rînd toate temele picturii; astfel au avut loc expoziții avînd drept exclusiv subiect: **Natura moartă, Portretul, Nudul, Interiorul în pictura românească, Florile și Peisajul**. Un elegant pliant însoțea fiecare manifestare, pliant semnat nu numai de criticii de artă, dar uneori de Tudor Arghezi ori alții mai tineri scriitori — factotumul și regizorul de culise al acestor vitale evenimente culturale, fiind de bună seamă, Ionel Jianu animatorul lor — care, singur, cu o blajină stăruință și o discreție aristocratică a izbutit să ducă la bun sfârșit toate aceste realizări.

El a fost un adevărat cititor și ferment cultural.

Din anul 1961 îl regăsim la editura „E.S.P.L.A.” — și apoi la „Mendiane”, de unde adresîndu-se la cei mai competenți istorici și cercetători va iniția publicarea a circa 200 volume monografice inaugurînd și colecțiile intitulate „Maestrul Artei românești”, „Maestrul artei universale”, „Caietele de artă populară” sau antologicele culegeri de „Mărturii” (ca de pildă monografia **Grigorescu**, aceasta tradusă în cinci versiuni).

La un an după ce a părăsit țara, în 1962, Jianu va fonda la Paris editura „ARTEL” unde în decurs de 20 de ani a reușit să tipărească peste 60 titluri, începînd cu excelența monografia **Brâncuși** (1963), carte înzeștrătură cu un aparat critic și un catalog raisonné precum și o suită de superbe fotografii; a urmat **Témoignage sur Brâncuși** scrisă împreună cu Mircea Eliade și Petru Comarnescu, apoi alături de C. Noica, **Introduction à la sculpture de Brâncuși** (1976) — fără a mai înșirui titlurile numeroaselor monografii consacrate sculptorilor francezi — de la Rodin la Bourdelle, neuitînd nici de volumele închinăte lui George Apostu, A. Sfîntescu, sau la valoroasa **Antologie a artiștilor plastici români refugiați în diversele colțuri ale lumii**, constituind aproape o filială exilată a U.A.P.-ului bucureștean.

Vorbînd despre prietenul său de-o viață — Constantin Noica constata că se întîmplă „ceva impresionant cu mării români plecați”.

„Apsul a primit prin doi români, Mircea Eliade și Ionel Jianu, răspunsul la absurdul și deznădejdea pe care i le diagnosticaseră ca un morb ascuns. Alți doi români, Eugen Ionescu și Emil Cioran. Dacă n-ar fi decît aceasta, adică un comentariu și o hermeneutică în a-dîncime a culturii europene, încă spiritul românesc și cultura noastră ar trebui să aibă o altă așezare în istoria spiritualului european”.

Trecînd pragul celor optzeci și cinci de ani, Ionel Jianu a cărui înzeștrătură intelectuală, al cărui bun gust, a cărui generozitate s-au revărsat asupra altor talente și mari figuri ale artei plastice românești și universale, se înscrie luminos în aceste coordonate.

Fie ca anii pe care Dumnezeu i-a hărăzit și pe care îi va dăru și de-acî înainte, să-i fie buni și să-i aducă și bucuria recunoașterii multiplelor sale însușiri și merite, într-o lume a uitării, a pizmei, a îngrăditudinii și mai ales a minciunii „multilateral dezvoltate”.

Barbu Brezianu

fragmente dintr-o etică a autorului

Mihai Eminescu; I. L. Caragiale și VICEVERSA

pentru LAURENȚIU ULICI

aș începe cu o paranteză. (Pe de o parte, le propun celor — de obicei neavizați — care folosesc de multe ori numele lui Caragiale — să încerce să recompună în gînd **cuprinsul** celor 7 volume ale ediției Zarifopol — Cioculescu. Cunosc oameni care știu pe dinafară greaca și latina, cunosc **pușcărișii ai bibliotecilor** — unul dintre ei, bărbat tînăr, referindu-se la **banca** sa din Sala I a Bibliotecii Academiei, mi-a mărturisit: „de cîșpe ani am locul 71” — dar cunosc foarte puțini oameni care să știe cit de cit (pe dinafară) **structura de cuprins** a ediției Zarifopol — Cioculescu. Pe de altă parte, propun din nou specialiștilor cîteva minute de meditație, asupra **cantității** de cititori ai marii ediții Eminescu și asupra **calității** de cititori a acestora. Le propun, adică, să meditez asupra raportului dintre **elitism** și **naturalitate**. Cît de mult aș dori ca acest raport să fie întotdeauna unul de simultaneitate !).

Înainte de a fi primii noștri mari scriitori, Eminescu și Caragiale sînt primii noștri scriitori în adevăratul înțeles (cel real) al cuvîntului. Primii care trăiesc din scris și care scriu ca să trăiască. Bineînțeles că Eminescu și Caragiale sînt **arhetipurile** literaturii române. Dar, paradoxal, cred că marea noastră șansă este tocmai faptul că de la „vremurile” sale arhetipale istoria literelor românești n-a parcurs dină azi decît vreo sută de ani. Cred

că despre Eminescu și Caragiale s-ar putea vorbi la persoana în'ii singular. De fapt, **arhetipurile** doar **par** aici a fi la numărul plural.

Eminescu folosește în „De-aș avea...” gerunziul UNDOIND. Într-un lexic al filosofiei românești un-doind, ar de-

semna eliminarea in-doiei, ar fi termenul posibilei unități a umanului, într-un prezent continuu, aproape atemporal. Un-doind reprezintă pentru mine (indiferent de contextul său din „De-aș avea...”) forma verbală și conținutul apocalipsei personale, ale apocalipsei de zi cu zi. Cred că acest gerunziu poate lumina metafizic un întreg poem eminescian, un poem despre care se spune că se referă tocmai la relația Eminescu-Caragiale: „Noi amindoi avem același dascăl”.

Iată un posibil chior „fotografiat” după două descrieri: cea eminesciană a lui Dionis și cea caragiagiană a lui Mitică (din „Inspecțiune”):

„Asupra feței palide, musculoase, expresive ca icoana unui martir în urma

chinurilor, se ridică o frunte senină și rece. E alb ca varul, cu umbre albastre; fălcile-i sînt încheiate, iar asupra frunții se zburlește cu o genialitate sălbatică părul său negru-strălucit ce cade pe niște umeri compacți și bine făcuți. Nasul tras; ochii pierduți în caz, mari căprui, ard ca un foc negru. Buzele strîns lipite, vinete, de o asprime rară. Zimbețe — zimbețul sfînt al martirului care — întrevede, prin deschizătura regiunilor cerești lumina vieții eterne. Mina — ascemna albă, ca și cum sub piele n-ar mai curge un pic de sîng. Frumos — de-o frumusețe demonică...”

Cele două descrieri conlucrează. Atît de bine încît doar accentele de ton diferă, completîndu-se reciproc.

Caragiale și/sau Eminescu au stat față cître față cu acel Duh Sfînt „repartizat” nouă românilor de-aici, de-acum și de-atunci. În metaforă, din această cauză fotografiile lor sînt — în edițiile de lux — acoperite cu un „vâl” de „celofan”. Vâl pe care, ar fi bine, în mod natural să-l putem da la o parte. Eminescu și/sau Caragiale și-au făcut o singură poză-icoană pe care o purtăm noi, cu toții, în buletinele identității noastre.

În final, aș încerca un răspuns la întrebarea (implicită) pe care și-o pune Mihail Oprea în articolul său de pe pagina 5 din „Lucefărul” 43 pe '90. Între mioritic și miticism este o diferență la fel de clară ca și între iubire și ură, să zicem, ca și între da-ul și nu-ul continuei noastre in-doiei optionale. Important mi se pare faptul că pe lîngă aceste dihotomii există, undeva mai sus, un DA Unic, care te poate înălța — din cînd în cînd măcar — dincolo de sfera umanului, dincolo de nivelul simbolic al cifrei 2, deasupra intervalului.

Cristian Popescu

Vasile Lovinescu

SAU

Evanghelia melancoliei

Motto : **Îngere, poți să zbori
Preote, poți să mori**
(Bartolomeu Anania)

În fața scrierilor lui Vasile Lovinescu excojeza dă din colț în colț. Derută, chiar panică, dar și amuzament năsting. Cine e omul și ce vrea? Într-adevăr, prin insolitul eseisticii sale, acest autor atât de puțin cunoscut, care s-a petrecut din viață în vara lui '84, incomodează și năucește. Dar nu-i acesta semn de mare noblețe intelectuală și literară? Căci scriitorul care-l bulversează pe critic răstoarnă de fapt dictatura înscăunată de câteva decenii încoace cel puțin a mizerabilului și relative asupra nemăsurabilului absolut. Vasile Lovinescu este de fapt scriitorul care înfricoșează și alină. Pulverizează inerția și transformă schije în fulgi milostivi. Nici o clipă de somn, nici o pleopă veștejită. Transcendentul îi va răsplăti numai pe cei treji. Dar s-o luăm metodic.

În eseu publicat în RITL acum doi ani „Sunt lacrimae rerum” stă scris : „Interpretarea miturilor este arta artelor, știința științelor. Dar supremul «Magnum Opus» stă în dibuirea punctului unde mitul începe să se țeară în viața de toate zilele, în dezvăluirea întrepătrunderilor într-un tot indiviz. Nu există două lumi, ci numai continuitatea unui țesut cosmic a cărui beteală și urzeală se află la un pas infinitesimal una de alta”. Un pilon al hermeneuticii realizate de Vasile Lovinescu îl reprezintă tocmai ceea ce mi-am permis să subliniez în text. NU EXISTĂ DOUĂ LUMI. Ideea aceasta tradițională umilește modernitatea agresivă. Oamenii sînt în general obișnuiți să gîndească și să trăiască dual. De aici, tot coșmarul schizofreniei și pînă la urmă al cecității. Cultura a speculat „spiritul veacului” și a aruncat umbra grațioasă peste tărîmul de dincolo recuperîndu-l

apoi prin strategia comentariilor conceptual-devaționatoare. Ipocrizia erudiției! Acceptarea în plan cultural a celei „de-a doua lumi” constituie în fond anularea existenței ei reale. Omul simplu care știe că „moare și cu asta basta” e totuna cu savantul care scrie despre Dumnezeu cu sufletul și spiritul nelocuite de nici un fior. De aceea a afirmă că nu există decît o singură lume nu înseamnă cîtuși de puțin a ceda în fața materiei și materialismului, ci a spune că viața pe care o trăim aici este o neconținută hierogamie între cer și pămînt, o fereastră mereu deschisă spre slavă și abis, fiind deci evaluarea după criteriul sacru al faptelor și gîndurilor care ne aparțin și ne hotărăsc locul în Cartea Îngerului. În prefața eseului mai sus amintit necunoscutul Victor Dumitriu, alias Andrei Pleșu, remarcă judicios că ceea ce se oferă lecturii nu este atît o construcție hermeneutică de tip curent, cît o experiență spirituală. În asemenea condiții „scrisul devine un exercițiu secundar, rezidual aproape, consemnînd ceea ce se poate consemna dintr-un proces a cărui substanță reală e dincolo de expresie și publicitate”. Aceste observații amintesc cumva revelația nietzscheeană din „Dincolo de bine și rău” în clipa cînd realizează că adevărata dimineață a spiritului o oferă inexprimabilul, exprimabilul fiind deja o cădere în după-amiaza cuvintelor. Cultura, deci, literatura rămîn un fenomen post meridian. Metafizica și credința sînt atunci chipuri ale aurorei, după cum zeul va locui nemișorât și necunoscut în astrul de la miezul nopții. Dacă litera e un reziduu al gîndului, atunci gîndul e un reziduu al tăcerii iar tăcerea însăși intruparea lui Dumnezeu în inima noastră. De fapt, problema nu este atît de a (de)căderii cum a văzut-o Nietzsche atras mereu de tragic, ci a unei scări simbolice de foarte sus, de la „esența uranică” pînă

foarte jos, în glodul curții țărănești. Cînd un critic literar după ce a citit „Creangă și creanga de aur” a zîmbit văzînd trimiterile savante ale autorului în cazul unor texte care de regulă au făcut cînte colecției „Traista cu poezii” nu mai există dubiu că eseul și-a atins ținta. Stupoarea omului de literă e cel mai bun semn că litera care a produs stupearea are o menire mai înaltă decît propria caligrafie. „Un Magnum Opus trebuie să plece în mod necesar de la o realitate imediată, bazică” — scrie la un moment dat autorul. Oare omul modern răsăfat de convenții nu se teme tocmai de o asemenea realitate capabilă de miraculoase converșiri? Și dacă sacrul e prezent chiar și în actul defecației sau în acuplarea sexelor mai există oare speranță să te știi la adăpost? În fața cerului nici un acoperiș nu e suficient de rezistent. După cum față de iad nici o temelie nu e îndeajuns de stabilă. Omul, în toată deniziunea sa contemporană, rămîne totuși miza nevăzutului. Înainte, Dumnezeu și sfîntul Petru mergeau pe pămînt. Acum nu mai merg, dar cotidianul e la fel de încărcat de sarcină supranaturală. Dai colțul străzii și... Doar că intervine și pregătirea intelectuală. În fața ei miraculosul nu poate trișa și astfel sacrul care provine din infern pierde ca o pinză de fum. Lecția pe care ne-o dă Vasile Lovinescu despre existența unei singure lumi poartă în ea însăși deviza shakespeariană : „The readiness is all !” A fi pregătit mereu, a ști să alegi creanga de aur dintr-o turmă de buruieni, a-ți alege mireasa dintr-o turmă de femele. De aceea și trăim. Altfel, viața e doar orizontală sau abis.

★
Lupta împotriva convenției culturale, a apatiei mentale este și lupta împotriva demonului. Cele două lumi : fabrica și biblioteca, ferma și universitatea dispar în clipa în care prin „developarea” unui strung s-ar putea ghici prototipul

hidos ce-i guvernează din plan ocult mecanicitatea. Atunci nici cartea nu mai poate rămîne „joacă” unui text. Îmi amintesc că în cursul de estetică al lui Vianu era o referire la felul cum se comportă un sălbatic cînd vede o locomotivă spre deosebire de un om civilizată. Al doilea e detașat și liniștit. Primul se sperie și recurge la rituri de exorcizare a demonului. Iată deci diferența între sfera culturală și sfera magică. Cu precizarea că sălbaticul nu se sperie atît de aspectul propriu-zis al locomotivei cît de ceea ce vede în spațiile bolidului de oțel. Este o diferență esențială a cărei neînțelegere denaturează complet raportul sacru-profan. Opera lui Vasile Lovinescu este în fiecare propoziție un efort de-a restaura ierarhia adevărată. În primul rînd așadar are loc operația de înlăturare a convenției celor două lumi. Omul trăiește într-o singură lume pe care o străbate neînțecat atît miracolul satwic cît și cel tamic. Cine are ochi de văzut are, cine nu, se face mecanic de locomotivă. Literatura fantastică de la Eliade la Bulgakov a adus cealaltă lume în spațiul singurei lumi unde simbolurile alcătuiesc scara înălțării și a pieirii. De abia din acest moment, după ce lumea de dincolo a fost recuperată din depărțarea statornicită de apatia mentală a convențiilor culturale, UNICA LUME devine vasul alchimic în care cu adevărat elementele, laolaltă cu sufletul omului, se pot mîntui sau damna. Vasile Lovinescu este autorul unui impresionant jurnal alchimic, remarcabil prin bogăția de „rețete” oferite. Să cităm mai multe fragmente : „Ne plîngem de viața banală, dar în orice clipă din viața noastră putem să ne dăm semne că sîntem un cîmp de luptă între Titanii și zei” sau : „Un om profan despre care se spune că e echilibrat e un fel de monstru, exemplar desăvîrșit de împietnire. Trebuie să actualizăm în noi periodic o chemare a cerului pentru a da impulsie ascendentă confuziei psihice.” Sau : „Mersul în sus e trecerea de la cantitate la calitate iar cel în jos operează minunea calificării cantității”. Toate aceste extrase se referă de fapt la adevăratul mod de existență atunci cînd armura virstei de fier începe să crape pe la încheieturi. Profanul perfect echilibrat este însăși kali-yuga. Despietirea are loc din clipa în care omul începe să sufere, să se plîngă de banalitate. Căci plîctiseala de fiecare zi conduce spre eliberarea de dincolo de veac. Clipa este calea spre eternitate. Această descoperire deschide imediat porți în cuprinsul omogen al lumii. Inima omului se simte disputată între cer și abis. De abia de acum, orice pas, orice respirație și cuvînt se judecă în registru transmutațiilor. Univesul nu mai este natură neutră, ci opera la ne-gru. La fel, trupul și sufletul omului împreună nu mai formează armonii eiene, ci sînt matrice prakritiană, substanță a viitoarelor distilări și decantări.

gabriel rădulescu

De vînzare...

(la poartă)

O reclamă cu litere ce seamănă a abandon condamnă fără cruțare idealul ce a zburat din noi, oferînd :

— o cratiță pustie pentru renumita pitie de curcan, de care o să vă aduceți aminte cînd veți fi din nou mici ;
— cîntare, unul mai mic unul mai mare, de folosit la poarta de intrare în infern ;

— un cazan de aramă nou nouț, în care bunicii făceau săpun ;
— un tron pentru mălai și-un scaun Henri IV pe care dacă te-așezi poți să-ți spargi capul ;

— o puțină pentru murat varză care emană o duhoare dumnezeiască ; doar în ea a fermentat sudoarea strămoșilor.
Mai avem de vînzare :

— un șifonier cu ruș pe incuetoare și plin cu umerase speciale în care se pot atîrna minciuna, bucuria sau îndoiala, izbînda sau înfrîngerea ;
— 3 sobe „Vesta”, un frigider „Fram”, un aragaz cu trei ochi, un raft pentru cărți, un scrin, toate contra unui frigider cu congelator de sacrificiu.

Cam atît la poarta asta.

Pină vă-ntoarceți

Ați plecat fiecare liniștiți, pe undeva, pe cărarea cu panouri de-ntoarcere în care mai licăreau încă retine umezite

de indicatoare fosforescente.

și v-ați dus fiecare,

unul la Pitești

altul la plimbare.

unii ați luat drumul bis

ca să nu plătiți autostrada,

alții ați rămas la Paris.

O fi frumoși în Olanda,

îăci lumea se plimbă-n vapoare...,

la muncă !...

Și tot pe canale se-ntorc...

la mal...,

iar eu stau și spăl străchini,
frec faianța, tiparul...
în speranța că le-oi scoate la lumină
pînă vă-ntoarceți.

Pinguinul

Se făcuse seară și o mînușă îmi flutura un adio.

Becul pilpăia întocmai unei luminări ce-și trage sufletul, iar prin fața mea se perindau zîmbitoare și flegmatic, foste prietenii.

Rezemat în coate, cu capul atîrnînd a felinar de epocă, prietenul meu afumat ca o sardea încerca să-mi spună ceva, iar eu un ac în mina unei babe chioare, mă chinuiam să-mi lărgesc urechile spre a reuși în sfîrșit a prinde firul.

Într-un colț al camerei, sticle multe și goale, duhnînd puternic a uitare, pe geam urme de miini, nasuri turtite și priviri rătăcite, un ghiveci cu flori, pahare, unele întregi, completau atmosfera în care pinguinul meu de porțelan, min-dru și dojenitor, era la locul lui, fără ca cineva să-l fi băgat în seamă. Și pentru că era singurul cu care se mai putea sta de vorbă, l-am întrebat de ce nu-i place și lui să privească retrospectiv.

Nici nu m-așteptam să mă bage în seamă, așa că l-am aruncat pe geam și am rămas singurul pinguin din camera arsă de prea mult descîntec al prietenilor retro.

Accident

Mergeam,
alături de drum

și dintr-o dată
asfaltul s-a oprit ;
pe un colț de sticlă
scria „securit” ;
kilometrajul amușise
o viteză la infinit ;
pe scaunele rabatate
stăteam cu timpul
spate în spate
și birfeam
un accident stupid.
O uniformă, sau
doar o formă de existență
mă obliga să semnez
de prezență,
să plătesc cauciucul din dreapta
și-ntr-o minciună
să evit răspunsul :
— Nimeni nu s-a rănit !...
— Mulțumesc ! drum bun !...
...și fiți atenți
aveți prea multe
atmosfera în suflet.

Metamorfoză

aștept ursitoarea,
să verse din gura-i cea rea
blesteme,
cuvinte de-oară ;
o-nghite pămîntul
și mina mea ară ;
timpul și-aruncă sămința,
inflorește un deget,
vîntul se odihnește
în petala cea roză,
soarele se culcă,
m e t a m o r f o z ă .

Lecția alchimică predată de Vasile Lovinescu se bazează pe următoarea evidență: actualizând vectorul ascendent, satwic, omul separă în el „cerul” de „pământ”. În felul acesta se creează o situație hierogamică. Nu sînt de fapt două lumi cum s-ar părea, ci o singură lume ale cărei extreme împlinesc un schimb de bune oficii între ele prin intermediul ofrandei, respectiv al harului sau cum spune Vasile Lovinescu în alt loc: „trimitem în sus o aspirațiune și se întoarce un înger”. Același lucru este valabil și în macrocosmos unde universul prezintă aceeași structură unitară, tradusă material prin „fumul de tămîie” și „norii de ploaie”. Separarea așadar nu e ruptură, ci un fiat cosmogonic integrator pe calea simbolurilor și a benedictiunii. Căci ce este simbol se transfigurează cu adevărat numai prin binecuvîntarea ce o primește de la ceea ce este simbolizat. Ajungînd astfel la ultimul fragment citat mai înainte se observă că dacă drumul ascendent, deci necentenita sublimare a pămîntului intru cer, este o trecere firească de la cantitate la calitate, drumul opus, descendent, e mai greu de înțeles, impresia de **cădere** a oricărei venituri spre pămînt fiind prea puternică pentru a nu falsifica ideea alchimică de calificare a cantității. De fapt, coborîrea este numai a harului care sfințește creația. Termenul religios pare să convingă mai mult decît cel strict tehnic. Dar trecerea lui tamas în rajas și a lui rajas în satwa poate fi comparată cu devenirea rădăcinii întru floare, adăugînd că fiind vorba și de înglobarea dimensiunii divine trecerea se continuă de la floare în lumină. Astfel, această ultimă trecere dincolo de ordinea naturală reprezintă țeserea continuă a singurei lumi. E ca și cum aflat pe vîrfurile celui mai înalt munte omul descoperă că norii sînt de fapt alte trepte în prelungirea pietrei al cărei capăt parcă îl atinsese. Și drumul spre cer continuă astfel neîntrerupt chiar dacă pe alt plan s-a realizat trecerea de la formal sau supraformal. Dar suprema continuitate camuflează necesara discontinuitate.

★
Rădăcina urcă spre floare și floarea urcă spre lumină, dar drumul este și invers prin ceea ce tehnic se cheamă calificarea cantității. Căci o cantitate necalificată rămîne inertă, damnată, fără șansa transmutării și în termeni religioși spus a redempțiunii. Dar aici intervine și riscul amăgirii și pînă la urmă al eșuării. Totul pornește de la ceea ce Vasile Lovinescu numește eidolon, adică „o imagine reflectată într-o oglindă inferioară”. Avînd în vedere caracterul multistratificat al Ființei, faptul că universul a structurat pe indefinite paliere de existență, o realitate a unui plan superior, dacă acest plan nu aparține chiar planului suprem, se reflectă în planul inferior generînd această imagine înșelătoare și periculoasă denumită eidolon. De ce este periculoasă? Deoarece tentația făpturii este de-a îmbrățișa imaginea în locul prototipului. În Harap Alb diferența dintre cele două fete de împărat este pusă în evidență prin albină care înțepînd, deci recunoscînd pe fata adevărată, de duplicat, separă viața de moarte, superiorul de inferior. Drumul lui Harap Alb e ascendent, el urcă și din această cauză cursa pe care i-o întinde Roș Împărat nu este atît alegerea oarecare între adevăr și fals, ci între o privire spre cer și o privire spre abis. Dacă eroul ar fi greșit atunci el ar fi impie-

trit ca femeia lui Lot. Eidolonul este capcana întinsă celor sentimentali care nu au tăria să privească pînă la capăt înălțimea cerului. Mitul lui Orfeu și al lui Euridice înseamnă în fond același lucru. Privirea înapoi, privirea în jos compromit calea spre eliberare. De remarcat o corelație importantă: dacă Dumnezeu privește tot timpul spre Univers, deci înapoi și în jos, privirea sa exprimă mizericordie și implicit oferă benedictiune pentru întreaga cosmicitate a creației. Dar acesta e numai privilegiul divinității deci a Stațiunii supreme și necorruptibile. În schimb făptura pornită pe calea inițierii poate ori cînd să se prăbușească datorită imprudenței de-a suspina după ce a lăsat în urmă. O treaptă urcată și depășită devine oglinda în care se formează chipul malefic al eidolonului. Cei care nu pornesc pe acest drum al ascensiunii nu au cum să-i cunoască vraja destrămoare. Pentru ei lumea se rezumă la un cîmp de obiecte neutre. Dar pentru cel angajat pe calea muntelui lumea devine un palat de oglinzi măsluitoare. Căci în spatele făpturii și al firii pornite spre izbăvire se așterne umbra, dar nu în accepție fizică, ci ca rezultat al decantării alchimice realizate prin separarea între „cer” și „pământ”. Numai că, văzută „peste umăr” această umbră apare paradoxal ca substitut seducător al eternității, deși a fost redusă la statutul de iluzie, de pămînt atomizat și spectral, pînă la a deveni hău. De aceea spunem că doar divinitatea de pe poziția ei suverană are puterea să îndure chinul privirii înapoi, descendentă și deci a surprinderii unui cosmos torturat de uriașa suferință a iluziei nesățioase, a atomilor hrăpăreți de spațiu. Milostenia divină e rodul acestei continue aplecări asupra tălăzuirii și tînguirii unui ocean de umbre. Dacă din acest ocean o undă, un val, un spectru reușește să se agațe de raza privirii coborîtoare și să se întremeze ontologic, atunci milostenia generală se transformă în inițiere personală. Ceea ce era iertare pentru cei mulți și ignoranți, devine elecțiune pentru gestul intelectual.

Astfel, opera lui Vasile Lovinescu este tocmai o cale a inițierii. În democrația cărților de tot felul, ea, prin nobila ei singularitate, operează direct pe cord și coase apoi rana cu fir de aur. Ne învață ce este maya, dar nu în felul comod al strategiei orientalisticii, ci silindu-ne să înțelegem că orice zi trăită și întoarsă în cupa nostalgiei se poate preschimba în otravă fatală. Dacă această cupă întinsă din care beau numai cei talentați și sensibili și nu plebea instinctuală nu este fulgerată de o aspirație puternică spre divin atunci otrava mai devreme sau mai tîrziu își face efectul. Tirania lui Pîrgu se înstăpînește peste orașele aflate în amurg și în care nici un suflet nu a descoperit lumina lină. În acest fel scrierile lui Vasile Lovinescu formează o evanghelie a melancoliei deoarece în vîrsta de fier, cînd omenirea se împarte în tari și slabi, doar melancolicii pot depăși dureroasa opoziție și deschide porți de diamant dincelo de astrul ce se pregătește să moară. Apoi se va lăsa întunericul, infernul generalizat, dezmățul electricității. Dar Avatara se naște la miezul nopții, cu condiția ca și gîndul muritorului să fie miezonoptic...

Dan Stanca

radu cange

Arama din tine

Octombrie, curge arama din tine,
Eu îmbrăcat doar în frunzele,
frunzele tale,
Tu exalînd doar migdale amare,
Octombrie, curge arama din tine.

Bacovia, iată stîlpul tristeții,
Îngemănat cu viori,
cu viori vagabonde,
Și hărțuit de aceleași patetice fronde,
Bacovia, iată stîlpul tristeții.

Cernerea timpului peste silueta-i
bolnavă,
Sunet de-argint prăvălit peste opera-i
gravă,
Bacovia, Bacovia, iată stîlpul tristeții.

Știri false

Cu reflexe-albăstriei mă lovește
moartea,
ca pe un ochi singerat de lumină.

Iarna, bătrînă girbovă, trece
indiferentă
pe lîngă albul meu trup
osîndit de neliniștea
pămîntului, în timp ce
o fanfară anacronică
aduce știri false.

Sarcasm

Și noi ne strigam
victoria,
cînd prindeam
pisica de coadă;
Acum...

Poetul

O, iedera
îndrăgostită
de propriul ei ureuș
cum omul
de suferința lui:
Această țîrire
în sus...

Dar tot nu scap

În memoria lui
Andi Plopa

Pădurea își ascundea
zimbetul după copaci.

Prietenul meu chiar a căzut
împușcat de o frunză
în toamna trecută.

O voce străină încearcă
o abatere înspre zgomot.

Tinjese după
filozoful tăcerii.

Dar tot nu scap.
Moartea, din ceruri,
presară rumegușu-i de platină.

antoaneta pop giuvara

ȘCOALA DESTINULUI

In cabinet ai rămas singur. Ai avut destule consultații; „destule“ numeai tu „modest“, numărul mare de bolnavi.

Te simțea epuizat. Te condamnai pentru că iarăși ai exagerat. Nu te-ai mulțumit să-i întrebi scurt: „Ce te doare?“ Nu ți-a fost suficientă examinarea lor și prescrierea rețetei. Ai stat din nou să-i ascuți pe fiecare despre necazuri multe și prea puține bucurii, chiar ai încercat să te identifice cu modul lor de a gândi, ca apoi să faci pronosticuri dacă ai izbutit să-i lămură că fără o hrană adecvată bolii și fără un program de viață o donat nu se vor vindeca. De fapt voiai să le zdruncini crezul aproape mistic în forța benefică a medicamentelor, dar mai ales voiai să-ți verifici puterea asupra oamenilor.

Incepeai uneori obosit — erai ca oricare altul un individ cu griji și probleme. Cite unul dintre ei mai arunca: „V-am căutat alaltăieri, erai în ziua liberă. V-am așteptat...“ Atunci remontarea se producea automat, vorbele lor se transformau pentru tine într-un fel de statuie. Neputin'a de a te frîna pentru a-ți dovedi puterea asupra semenilor în clipa când te așezai în spatele biroului, nu-ți dădea timp să te autoexaminezi ca să afli câtă vreme vei putea să rezisti, consumindu-ți zi de zi energia, nu pentru recunoștință și nici pentru a vindeca neapărat pe cei ce te solicitau.

„V-am căutat alaltăieri, erai în ziua liberă. V-am așteptat...“

Deliberat suferise încă multe ore numai ca să-i alini TU durerea!

Statuia vorbelor se pietrifică, se înălța, se metamorfoza într-o piramidă de nedevorat, credeai, nici de timp...

Sora ți-a bătut discret în ușa. Știa că nu-ți plăcea să fii deranjat după orele de program. A pășit sfios cu o fișă în mână. Spuse, ezitînd: „O doamnă insistă...“

Statuia creșcu.
— Să intre.

Femeia se așază pe scaun fără a fi poartă. I se părea ca de la sine înțeles să se comporte neconvențional într-un astfel de cabinet.

Faptul te indispușe. Nu te-ai grăbit să-i pui vreo întrebare. Ai așteptat să vezi cum va reacționa. Nu te-ai putut împiedica să constăți că taiorul pe care-l purta avea o croială desăvîșită, iar accesoriile erau de cea mai bună calitate. Chipul imobil nu-ți dezvăluia ceva anume, nici măcar vîrsta aproximativă. Tăcea.

Te simțea minimalizat, deși îți păstrai locul din spatele biroului. Oricît ai fi prelungit momentul, dacă nu-și va începe jelană, va trebui să cedezi și s-o întrebi cu ce-i poți fi de folos.

Ți-ai propus să-ți imaginezi că ea nu e acolo, ca o linie frîntă mulată pe scaun.

N-ai izbutit. Dorința de a-ți dovedi ascendențul asupra ei te-a biruit.

— Ce vă supără?

Te-a fixat, ca și cum nu era sigură că venind acolo va primi răspunsul pe care l-ar fi așteptat.

Mușchii feței ți s-au încordat. Nu i-ai prins imediat sensul spuselor.

— De ce nu există o școală a „răului“?

— Nu sufăr de nici o boală nervoasă, țin să adaug.

— Răul este în noi de la naștere: ne naștem odată cu moartea pe care ființa noastră o acceptă de la primul țipăt, de la prima respirație. Există un rău mai mare decît moartea?

Te simțea iarăși puternic.

— Știți asta. Și totuși ar trebui încercată o astfel de școală. Învățarea răului s-ar face invers, adică s-ar porni de jos în sus prin compararea răului cu binele, fără a se impune nici una din alternative. E necesar, în cadrul experienței, a se lăsa posibilitatea de opțiune. Eu n-am fost educată asemenea fiului meu, vreau să spun cu atîta insistență. După moartea părinților mei, oameni cinștiți și de un ales bun gust, am moștenit casa lor, un adevărat muzeu de obiecte valoroase. La înmormintarea mamei am surprins o discuție între acest fiu și soția lui: „Toate vor fi ale noastre!“ a zis el, stringînd-o de umeri. Era prea mult adevăr în spusele lui... sau prea mare grabă în a-l dezvălui...

— V-a șocat și v-a deprimat...

— O, nu! A gîndit firesc... Pentru mine a fost totuși ca o condamnare la

moarte. E una să accepți că odată, cîndva, nu vei mai exista și este cu totul altceva cînd afli că cineva gîndește că va trebui să mori. Sfîrșitul firesc, fără termen exact e însăși nașterea, așa cum ați precizat dumneavoastră. Condamnarea la inexistență îngrozește prin precizie. Răul definit, previzibil, te suprimă.

— Tinerii sînt necruțători printr-un fel de neprihănire, prin trimiterea faptelor direct la țintă, prin inconștientizarea punctului terminus. Experiența vieții, pentru vîrstnici, înseamnă de fapt a fi învățat cum să spui un „adevăr“ și cum să calci, dacă nu poți ocoli, prin spațiile de colectare a reziduurilor; seamănă uneori cu alergarea în pustiu. Spațiul dintre naștere și moarte trebuie umplut. Asta, poate, se numește speranță...

Ezități, îți era teamă să-ți afirmi puterea; nu intuiai încă ce dorea de la tine doamna „fără vîrstă“ din fața ta.

— Nu vreau decît să fiu cruțată de bătrînețe!

Te-a surprins vehemența rostirii, pînă atunci narativ indiferentă. Ți se părea că așa deodată se autocontrazice.

— Vă revoltați împotriva firescului pe care l-ați acceptat pînă acum cîteva minute.

Te-ai lăsat antrenat și, fără să ți dai seama, participai la o discuție ca de la egal la egal.

Brusc, ți s-a relevat un adevăr: oboseala pe care o simțea la sfîrșitul orelor de consultații se datoră anilor, iar dorința de a-ți afirma puterea nu-ți ajută să înaintezi mai lent spre acel punct terminus. Deveniseși o victimă a victimelor, a bieților tăi pacienți. Dar victimele? Nu erau și ale tale. Exagerai adevărul nu numai pentru că ei să-și ia în serios boala dar și pentru a-i supune ție!

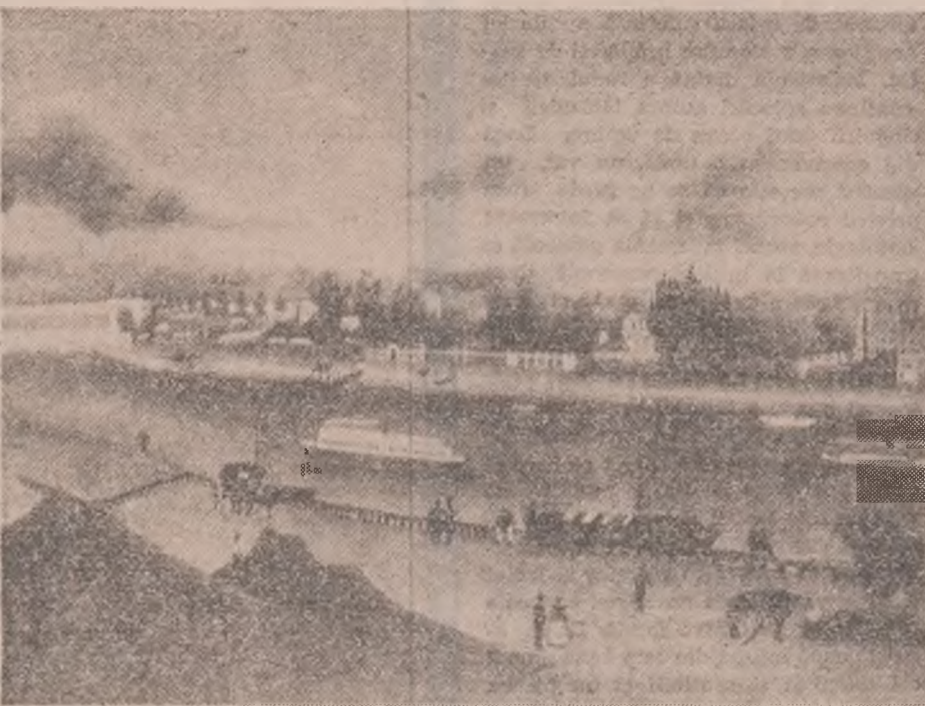
— Nu mă revolt împotriva firescului... Nu mă supără schimbările pe care le suferim toți odată cu trecerea timpului, atîta vreme cît mai poți fi capabil de a te mișca în mediul tău fără ajutor din partea copiilor sau a unei eventuale îngrijitoare plătite. E mai mult decît umililor.

Voiam să vă întreb dacă în astfel de situații ați cunoscut pacienți care au avut curajul să renunțe la viață. Nu-mi pot imagina că în atari momente acumulările materiale și poziția socială mai pot avea vreo valoare. Spuneți-mi...

Puterea abia mai mijea. Cabinetul părea supraaglomerat. Nu știai ce să-i răspunzi.

Doamna s-a ridicat și te-a fixat la fel ca în primele clipe.

Te-ai trezit gîndind: „Puterea fiecăruia e limitată. Moartea veghează... prin școala destinului.“

angela marinescu

De partea cealaltă

Pe dira de singe pe care, mama, libertatea interioară imi aprind cuvintele și craniul ca o luminare, ca un instrument (aminat).

biserica este plină de apă, cu toporul subțire al unei nopți îndepărtate imi tai sora.

discuțiile pe care le-am purtat, în timpul, în Noaptea, în Acest Joc de Cuvinte dar mai adîncă este dimineața, mai întunecată lumina care ne apropie iar eu, niciodată.

plecarea mea este cerul, atunci sînd dar sînt o străină în stepa cea mai adîncă

hei, nu mai cinta, nu mai trăi, vezi, bucuria este dincolo, vezi, credința este numai o margine, mai întunecată, drumul întins, fără sfîrșit. Poate au fost niște evrei, poate au fost niște brazi tăiați, poate niște români, niște luminări.

nu cunosc decît o singură limbă, timpul imi taie drumul, zidul roșu, din față, este un necunoscut mă simt alături numai de cei pe care

nu îi cunosc, și totul se petrece atît de aproape fără cuvinte, în umbră, aș putea fi cerșetorul, chiar sînt. Mai puțin.

voi aveți. Voi vă cunoașteți voi simței în interiorul (o, nu al Deșertului)

călugării care se tem se tund în chilii din spatele zidului sînt călugărița care își distruge sexul, dar voi aveți.

florile uscate mă amenință (între pereți, casa pe care nu o voi mai avea) se înalță, poate mai puțin, ceva ce nu este

fumul care imi distruge rezistența zimbetului și timpul, stăpînii și cei care... hai să ne ascundem în frică într-o îmbrățișare strînsă, ați uitat.

lacul se întinde, orgoliul, cit o navă care arde, mă atinge, imi spune cuvinte povestea celui care pleacă dincolo de biserică.

vezi, am scris din pricină obscene, mîinile mele sînt sexul, pe care îl simt, acum, cu fața la tavan, ca într-o celulă răsturnată, dar poezia...

poate că eu sînt monstrul pe care voi îl refuzați, dar grația (noroiul) se întinde și, în spatele meu aceeași față imi amintește cutremurarea mîinilor cînd precizia imi atinge, fără creier, o altă piele mai neagră, poate că aceeași față, în copilărie, cu mîinile, a scris pe ziduri, fără să știe

În Timpul în Care nu mai cunosc pe nimeni, își amintește, ea, Cerul?

Cînd pieptul, cînd plămîinii, își coboară spre coapse

îți întorci palma și, atunci, nimeni.

paul daian

De partea cealaltă,

ha

pe icoana de singe pe care, ha, libertatea animalului imi aprinde cuvintele și părul, ca pe o aminare, hotărîsc;

biserica este plină de apă, cu toporul subțire și negru imi tai mina.

discuțiile pe care le-am purtat, în timpul, în nopțile, în acest joc, în jocul tău de cuvinte dar mai adîncă este viața mai întunecată lumina care ne apropie iar eu, niciodată.

plecarea mea este viața, atunci cînd... dar... sînt un străin în stepa adîncă hei, suferință, vezi, bucuria este dincolo, vezi, credința este numai o margine, mai îndepărtată drumul întins, fără sfîrșit, poate au fost niște evrei, niște brazi tăiați, poate niște români, niște luminări, nu cunosc decît o singură limbă bucuria imi taie drumul, zidul roșu din față este o victimă și totul se petrece

atît de aproape fără cuvinte, în umbră, aș putea fi cerșetorul chiar sînt, mai puțin, prea multe cuvinte.

voi simței în interiorul vostru călugării care se tem sînt tunși în chilii din spatele zidului ești călugărița care își distruge sexul dar eu am, piesele uscate mă amenință între pereți casa pe care o am se înalță,

poate mai puțin, ceva nu este, verdele care imi coboară rezistența risul și timpul, stăpînii și cei care hai să ne ascundem în frică

în îmbrățișarea strînsă ați uitat fluviul se întinde, orgoliul, cit o navă care arde imi spune cuvinte, povestea celui care pleacă dincolo de biserică, vezi,

am scris din pricină obscene sexul meu este SEXUL pe care îl simți acum, cu fața la tavan, ca într-o celulă răsturnată.

dar poezia mea...

poate că eu sînt licheaua pe care voi o refuzați dar harul, noroiul sistematic, se întinde și, în spatele meu aceeași față imi amintește cutremurarea armelor cînd precizia imi atinge, fără creier, o altă piele, mai veche,

poate că angela, în copilărie, cu mîinile, a scris pe ziduri, fără să știe

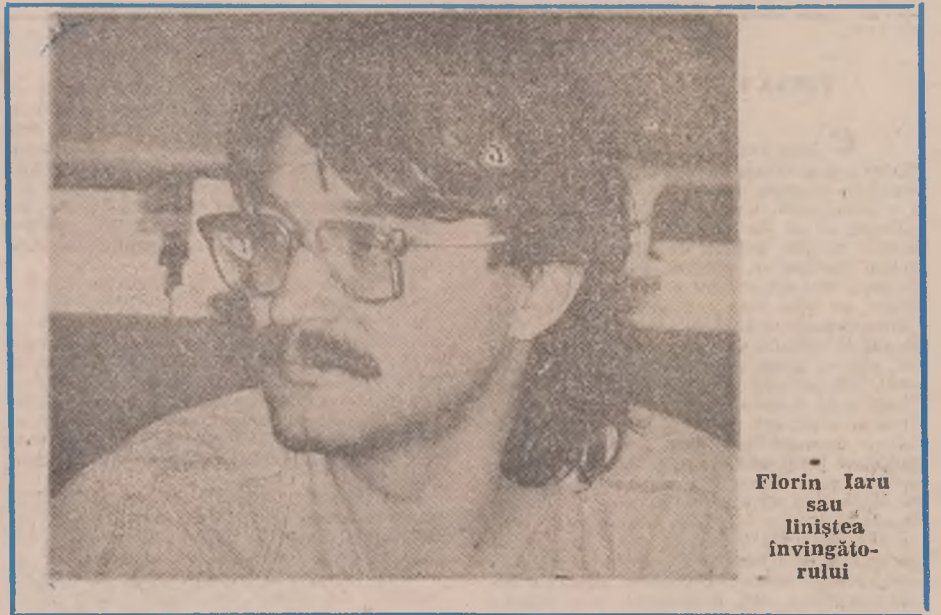
în timpul în care neputința și boala nu mai cunosc pe nimeni, își amintește, ea, CERUL?

îți întorci fața și, atunci

ha, nimeni.

PREMIUL PENTRU LITERATURĂ AL ORAȘULUI SLOBOZIA — 1990

INSPECTORATUL PENTRU CULTURĂ IALOMIȚA, Nr. 2037 Slobozia, 31.X.90. / Către PREFECTURA JUDEȚULUI IALOMIȚA, Domnului Prefect Savu Gheorghe / Inspectoratul pentru cultură Ialomița organizează în perioada 23—25 noiembrie 1990 „COLOCVIILE DE LITERATURĂ DE LA SLOBOZIA”, ediția I, manifestare la care vor participa personalități de primă mărime ale literaturii românești contemporane. Cu acest prilej, Inspectoratul pentru cultură dorește instituirea „Premiului orașului Slobozia” pentru literatură, premiu care să fie decernat celui mai bun volum de beletristică și critică literară al unui autor român tinăr (sub 40 ani), apărut în perioada noiembrie 1989 — noiembrie 1990. Ideea care susține acest proiect este legată de faptul că, odată instituit și acordat unor opere remarcabile ale unor autori în ascensiune, acest premiu va contribui la ridicarea prestigiului județului și al municipiului Slobozia, al căror nume se va lega de cariera acestor autori. Precizăm că există o adevărată preocupare a organelor locale ale unor orașe și districte din alte țări pentru acordarea unor asemenea premii și pentru sprijinirea autorilor de valoare. Suportul acestor acțiuni nu este purul mecenat, ci dorința autorităților de a sprijini efectiv creația artistică profesionistă, dovedind că se raportează în mod responsabil la destinele culturii autentice. În această direcție propunem ca valoarea premiului (în numerar) să fie consistentă (20.000 lei). Consilier șef Nicolae Stan ss indescifrabil. **Notă.** În 9.XI.1990 Consiliul de Administrație al Prefecturii județului Ialomița aprobă alocarea sumei de 24.000 lei pentru organizarea Colocviilor și finanțarea Premiului orașului Slobozia. Cu îndeplinirea Deciziei este însărcinat Inspectoratul pentru cultură al județului Ialomița.

Florin Iaru
sau
liniștea
învingăto-
rului

Saltul de la idee la actualizarea ei este de fapt o prăbușire. Începe proza: telefoane, invitații, suspiciuni, refuzuri, mascate, ezitări (ce mai vor și ăștia?), drumuri, sfaturi, alte telefoane, dureri de cap, dureri de cap deci. În perioada 12—22 noiembrie 1990 mai multe confirmări: juriul capătă contur, se așteaptă sosirea multor invitați; alte dureri de cap... Se hotărăște: invitații își vor desfășura numerele personale în sufrageria Apartamentului 5 destinat în vremea „regretabilului” (Fl. Iaru, E. Suciū dixit) gărzii sale. Se stabilește programul, se inventează meniul, se numără sticlele — da, stăm bine. Să înceapă.

Joi, 22 noiembrie 1990, vineri dimineața, sosește juriul: Mircea Martin, Laurențiu Ulici, Nicolae Prelipceanu, Eugen Uricaru, Ovidiu Verdeș (cu dl. Profesor). Se completează juriul: Nicolae Stan, Oliviu Vlădulescu.

Vineri (23 noiembrie 1990) seara. În timp ce juriul deliberază (îndelungat), hotărăște și pleacă pilcuri-pilcuri, sosește invitații: Eugen Suciū, Florin Iaru, Călin Angelescu, Radu Călin Cristea, Angela Marinescu, Paul Daian, Ion Drăgănoiu, Andrei Badiu, Ioan Lăcustă, Marin Lupșanu.

Sâmbătă 24 noiembrie 1990, Clubul Elevilor din Slobozia. Dezbateră: „Forme de rezistență a literaturii”. Nicolae Stan oferă conducerea Colocviilor dlui Profesor Mircea Martin. **Mircea Martin:** — Dacă este vorba doar să conduc atunci e simplu. În continuare, conducătorul s-a referit la unele aspecte ale muncii de rezistență în literatura românească sub forma literaturii ca literatură, profesionalism, rezistența directă, (Goma, Negoiteșcu), literatura foarte angajată (generațiile '70 și '80). **Florin Iaru** își ia cuvântul: sînt două forme de rezistență a literaturii, literatura cu șopirle și literatura care masează limba de lemn; prostul avea ciomagul, inteligentul pana; nu exista numai o limbă de lemn, ci și un computer de lemn care contabiliza abaterile. **Radu Călin Cristea:** — „lucrul cel mai greu de ghicit în comunism este trecutul” (parafrază Orwell); un index al cuvintelor ce nu se puteau pomeni, era halucinant; de fapt, n-am avut dizidență, Goma era un comandant fără ostire. Alți vorbitori: principii, principii... **Angela Marinescu** (sufocată): — „De ce nu puneți punctul pe i, în toate editurile se făcea cenzură, nu numai Dulea la Consiliul Culturii, de ce nu dați nume? Angela Marinescu dă nume. **Ion Drăgănoiu:** e cam mult... existau și ei, cenzori mititei și subtili, care căutau o cale să publice cartea. Angela iese mai departe pe hol. **Mărturisiri:** Ion Lăcustă primește un telefon (voce: de la cine?), eh, de la editură (...) și scrie articolul și cartea iese. **Nicolae Stan:** solidaritatea cu cenzura a referenților externi, intra în mecanism. Angela revine mai aproape, în sală: continuă să dea nume. **R.C.C.:** Vrei un tribunal moral, secția literatură, gîndește-te, la Michnic, nu poți face un acvariu dintr-o ciorbă de pește, problema este de pasaj. **O. Verdeș:** dacă s-ar fi instituit modele, s-ar fi produs cu adevărat revoluția culturală. **Paul Daian** monopolizează (1/2 h) cuvîntul țesînd din somn, odihnit: — Vin de la Bucu... Eu am intrat în literatură cu forța. Am avut de întâmpinat două

rezistențe, a mea și a literaturii (...) **Îmi dați voie să mă dau mare?** În '77 am fost alături de Paul Goma cînd a semnat acea adeziune la Carta '77, în '79 am ieșit cu steagul... patriei în Piața Palatului, în '82 m-am legat cu lanțuri de gardul Uniunii, în '86 eram gata-gata să mă leg de gardul Consiliului de Stat, m-au luat și m-au închis, un an de zile am făcut pipi în pat, în '87 cînd a venit Gorbaciov, m-au dus la spital, după care am făcut pipi mai tare (...) Vreau să spun că fără aceste întâmplări n-aș fi scris atât de bine sau poate aș fi scris mai bine (...) **E un fleac să faci rezistență astăzi (...)** **Noi, toată literatura ar fi trebuit să refuze să publice.** Ce s-ar fi făcut aia fără literatura noastră? **Vocea,** din sală: ar fi apărut ceilalți. **R.C.C.:** S-ar fi construit un fel de „Casă a Poporului” în literatură. **P.D.:** — Și crezi că le-ar fi convenit asta? **R.C.C.:** — Și încă cum... **P.D.:** — Atunci de ce alergau după trei rînduri de... Atîns de Angela Marinescu, Paul Daian dă nume, senin. **Florin Iaru:** — Noi judecăm acum din punctul de vedere al învingătorului, mai trebuie să așteptăm. Sala se conformează. Se discută, dar se mai așteaptă. Se aduc acuzații, dar se mai așteaptă. Consens. În fine, sala defluște.

Fetești, 24 noiembrie 1990, seara. Societatea culturală „Lumina”, prezentă masivă, scriitorii români și cititorii lor adevărați, profesorul pensionar Aurelian Rădulescu, păcatele care trebuie sancționate sînt crima, delatiunea și hoția, vă mulțumesc că n-ați emigrat, domnilor scriitori, vă rugăm să rămîneți cu noi. Angela Marinescu, nu credeți că dumneavoastră, cititorii, sînteți de vină pentru că ați validat anumite cărți? profesorul Vasile Oprea, doamnă, vina e împărțită, dumneavoastră să scrieți, înțelegerea, poate veni și peste o sută de ani, Paul Daian, eu după această întîlnire o să scriu la fel, Andrei

Bodiu, dumneavoastră restrîngeți sfera literaturii la specialiști. **O. Verdeș,** problema este ca între cititor și scriitor să nu intervină al treilea, atunci se va reveni la comunism, Andrei Damian, dar dacă cel de-al treilea vine din interiorul culturii?, Angela Marinescu, dar nu-mi răspunde nimeni la întrebarea mea?, **O. Verdeș,** poate că literatura trebuie să se „impurifice” iarăși. Florin Iaru, problema literaturii este cum vorbim celorlalți, putem vorbi în segmente ale limbii de lemn, fie el de mahon, Paul Daian, domnule coleg, te rog să nu jignești lemnul propunîndu-l ca limbă. Angela Marinescu, dar mie nu-mi răspunde nimeni la întrebarea mea?, pensionarul Rădulescu, aș vrea să dispar cu sentimentul de mulțumire că acest popor amărit și încercat este însănătoșit de scriitorii, de artiștii noștri tineri, Angela Marinescu, dar mie nu mi se răspunde la întrebarea mea? bine, am înnebunit eu, dar dacă am înnebunit eu, de ce nu înnebunește toată lumea?

Duminică, 25 noiembrie 1990, Clubul Elevilor, Slobozia, ora 11.00, decernarea Premiului pentru literatură al orașului Slobozia. Participă dl. Dumitru Drăghici, Primarul orașului Slobozia și dl. Valere Burlacu, Secretarul Prefecturii județului Ialomița. Dl. Mircea Martin, care a patronat Colocviile anunță câștigătorul premiului: — Eu aș fi plecat de la întrebarea dlui Primar, de ce Slobozia? Cred că pot să răspund, să ofer o explicație: pentru că, într-adevăr, la Slobozia există cîțiva scriitori care contează și care vor conta tot mai mult în literatura română, pentru că aici există cîțiva profesori buni de literatură, de a căror absență mă cam mir, dar probabil nu au fost „mobilizați”, dar și pentru că Slobozia este orașul natal al lui Mircea Dinescu, spun asta nu pentru că el este președintele Uniunii Scriitorilor din România, ci pentru că

Mircea Dinescu este un poet important și a însemnat la un moment dat un simbol al rezistenței în România. Acest premiu care înseamnă foarte mult acum și care, probabil, va însemna mai puțin dacă va rămîne la aceeași rotunjime — dar probabil că Prefectura și Municipalitatea vor găsi soluții de adaptare la un asemenea impact —, chiar așa cum este, acest premiu este cel mai important premiu care se acordă pentru literatură în România. Dintr-odată trece pe primul loc. De acum înainte întrebarea va fi, nu cine a luat Premiul Uniunii Scriitorilor, ci cine a luat Premiul orașului Slobozia, dacă Uniunea Scriitorilor nu se va grăbi să se ajusteze la nivelul noilor sume oferite. Eu felicit Prefectura și Municipalitatea pentru că au susținut această idee.

Că îmi place să văd în ea un simptom, n-as zice un semn, dar un simptom al libertății. Dacă o Primărie dintr-un oraș sub 100.000 de locuitori își îngăduie să ofere un astfel de premiu din proprie inițiativă, înseamnă că sîntem un popor liber care își protejează scriitorii și intelectuali. Astfel se creează precedente stimulative. În disputele care au avut loc, pentru că au fost chiar dispute în cadrul juriului pentru Premiul, noi am sfîrșit prin a ajunge la un singur nume, credem că n-am greșit. Acest nume poartă un chip care se află printre noi, numele acesta este Florin Iaru (Aplauze), poet cunoscut nu numai prin farmecul său personal, dar și prin textele lui și aș zice că circumstanța nu este lipsită de importanță, prin poziția sa demnă din anii dictaturii și perioada revoluționară și post-revoluționară. Cred că alegerea lui va fixa foarte sus nivelul artistic și moral al Premiului, astfel încît juriile viitoare vor fi obligate să rămînă măcar în apropiere. Se acordă Premiul pentru literatură al orașului Slobozia pe anul 1990, poetului Florin Iaru pentru volumul „Înnebunesc și-mi pare rău”. **Florin Iaru** (surprins, bucuros, fecioară): că este pentru prima dată, că mulțumește, că premiul acesta vine așa, ca un al treisprezecelea salariu, că nu și-a imaginat să scrie și să primească mereu tot felul de bani, că istoria lui „Înnebunesc și-mi pare rău” este lungă și complicată („Înnebunesc și-mi pare rău” — „Ferestruica” înțeleasă ca „Perestroica” — „Rămîne cum am stabilit”), că îi pare rău, suma de 20.000 lei nu-i permite să deschidă o bancă sau o fabrică de vată de zahăr, că o va investi totuși în scriitorii români.

Duminică, 25 noiembrie 1990, ora 13.00 îmbrățișări, sărutări de mîini, ce să facem și noi, prietenii, soferii, mașini, poze de familie, ce filii deasupra noastră? ...o perdea, o batistă, un nor” (Andrei Damian).

Text redactat și autocenzurat de:
Nicolae Stan
Andrei Damian
Olivia Vlădulescu
Foto: Laurențiu Zupcu

Maitre d'orgueuil

— Cu mobile fine să umpli sufrageria poemului! Munți de tapete să pui cu muntele Fudji. Ori Yama. Să faci și colecții: confecții, reclame umane, erecții și altele... (asudat, introdus în poem ca un ochi deschis te trezești pe maseaua de cearsaf a patului)

— Motive și alibiuri din titluri și date! Nu uita că imparul stringe de gît și lovește elocvența cu parul!
Totul suportă hirtia cînd te mingii cu luciditate cînd trag cuvinte ferate locomotivele celebrate.
(pe tobogan de metafore tinerețe se dă în picioare iar seancele stau tatuete la capul vinătorilor de capete)

— Hai! Imaginează ceva la repezeală, cit mai colorat și mai viu. Cu spatele asigurat alcoolul își joacă liniștit rolul între creștăturile albe ale patului care te visează tinăr, frumos, chefliu. E timpul să fii necesar, să te stăpînești cu minile amîndouă, boierești.

— E timpul, stăpîne, să pui friul, să impuști lapa, să o iei pe cîmp ca o peliculă uzată printre roți și volante ca o biruință în creierul unei Antante, după un blitz-krieg lent dus cu știință de moștenitori pe marginea grea a demenței: puțină sare, un virf de cuțit, foc potrivit și toate interioarele se vor ilumina cu stafii!

— E timpul să înțelegi, să dai un cîntec pentru toate buzele o inimă pentru toate bluzele — să fie și cu rimă — de exemplu:

Țară de veci, nepămîntese de caldă,
Copiii noștri în pămînt se scaldă
Și morții noștri în pămînt se scaldă....

Florin Iaru

Visul care nu s-a lăsat visat

CHINA E UN ALT TIMP

China este țara pe care ți-o imaginezi toată viața. Privești o hartă, o știi departe, întinsă, inaccesibilă și începi să ți-o imaginezi. Cum? Altfel. China este, oricum, altfel. Iar tu amplifici acest altfel pentru că știi, pentru că simți că este un spațiu particular, special, este țara visată pe care nici un vis nu o va ajunge. Credeam că știu visa... pină la China. Iar China depășește închipuirea, oricât ar fi ea de extravagantă. China este altceva și altfel, este o lume pe care am trăit-o de mult, ori pe care n-o vom trăi niciodată. China este o aventură care îl pune în încurcatură pe cel mai renumit aventurier, este o descoperire care nu se va lăsa niciodată total descoperită. Uneori mă gândesc că nu sintem pur și simplu capabili să înțelegem China, oricât am citi, oricât ne-am instrui, chiar dacă am cunoaște limba ori dacă am locui un timp în spațiul chinez. Și asta pentru că, probabil, ne lipsesc anumii senzori receptori, anumite celule cognitive, ori, Dumnezeu știe, pentru că respirăm altfel și altceva, în plus fiind înclinată să considerăm un miracol ceea ce nu este decât o normalitate diferită de a noastră. China nu este un miracol. Europeanii sosesc în Asia complexați de enigmaticul, miraculosul asiatic. Ei bine, China este o țară obișnuită într-un univers obișnuit și perplexitatea nu poate fi decât provocată, ori determinată de complexe, prejudecățile și, în cele din urmă, de limitele noastre. Mai mult, supralicitând, sfidând credibilitatea, China este țara în care odată ajuns, ți se pare că ai mai fost. Aceasta în ipoteza că aterizezi la Beijing, că primul contact îl ai cu capitala unei țări imense pe care ne tot străduim să ne-o reprezentăm ca „neînțeleasă”. Ei, nu, este o țară care se explică singură, care ți se desfășoară, oferindu-se de la sine, eliminându-și unul după altul presupusele mistere. Mă refer, desigur, la aspectul turistic și nu la cel istoric-mitologic. Aici e nevoie de inițiere și de o pătrundere dinăuntru a unor fenomene nu tocmai omenesti — europene. China deci, visul care nu s-a lăsat visat! China ca o redescoperire a unor reprezentări latente care, abia în contact cu spațiul ei, încep să funcționeze, simplificând, reducând fabulosul la dimensiunile normalității. Odată mi-a plăcut un titlu de carte, „Iarna e o altă țară” și mi-a părut rău că nu l-am inventat eu. Acum îmi place să spun „China nu e o altă lume”, deși visul nu l-am visat eu. Dar... China e un alt timp.

„SĂ NE ÎNTILNIM ÎN CER”

De la Beijing în sud străbați nu o țară, ci o lume, diferența este imensă, așa după cum de la Beijing în nord străbați nu o țară, ci un timp. Dacă în nord îi bănuim pe bătrînii chinezi înălțuți de stînci, în meditație și venerare a cerului și Soarelui, deținătorii tehnicii de viață lungă și a artelor marțiale, în sud China este invadată de influența Taiwanului. Este o mare deosebire între chinezii din nord și cei din sud, primii mai înalți, interiorizați, meditativi, bătrîni de cînd lumea, cei din urmă scunzi, bronzăți, comercianți, iuți, gălăgioși. Și spațiul este altul. Dacă în nord cerul coboară, greu, tulburător iar luna este mai aproape, sudul este dominat de un soare care țîșnește din mare ridicînd cerul cu el. Viața are particularitățile, greutățile și stranietățile ei în nord sau în sud. Ai senzația că cei din sud trec pe lingă viață, că cei din

nord sînt sensul însuși al vieții, intră în ea gîndind-o și rămîn acolo pentru totdeauna. Sau cel puțin așa ne imaginăm noi. Pentru că fiind chiar în China, tot imaginația primează în fața realității. Neputînd înțelege esența fenomenului chinez, îți rămîne închipuirea care încearcă să găsească sensuri, motivații, semnificații, adevărînd ori contrazicînd imaginile demult proiectate.

Am ajuns în China cînd jocurile asiatice erau la sfîrșit. În timpul artificiiilor pe cerul Beijingului, într-o solemnă bucurie și împăcare cu lumea, cu viața, cînd toate miinile aplaudau spre cer, cînd în zeci de culori lumina izbucnea în petarde deasupra marelui stadion olimpic stătea scris „Să ne întilnim în cer”, acolo, purificați, să preaslăvim pe mai departe, mereu și mereu, darul existenței care depășește timpul.

Una dintre revelațiile călătoriei în China este timpul. Faptul că odată ajuns la Beijing, trebuie să dai ceasul cu șase ore înainte, îți dă senzația că ai putea să fii în două locuri, în același timp, îți creează senzația că timpul nu există. Este doar convenția noastră pentru a pune ordine și înțeles în lume. Alături de măsură și număr, timpul este încercarea de a supune universul, de a-i așeza curgerea energetică într-o mică artificială-convențională prin care să ne dăm de fapt seama noi de noi, să ne percepem propria existență. Și, poate că nici nu sintem decât proiectilele noastre dintr-un timp pe care nu avem cum să-l înțelegem, odată ce simțul timpului, iată, ne poate juca farse, ne poate și părăsi, ori nu ne-a găsit încă, rătăcitori în acest cer care uneori se sparge pe spinarea bătrînei Himalaia.

ÎN CHINA NU LOCUIEȘTE NIMENI

Orice călătorie în China nu poate fi despărțită de drumul pină la ea, de lăura neobișnuită de zbor, zbor care are particularitățile lui. Fascinația începe în avion, survolînd Himalaia. Cu adevărat pămîntul se ridică la cer. Sintem la zece mii de metri înălțime și ni se pare că dacă am scoate mina pe geam și am arunca o monedă, i-am auzi clinchetul în

haiku

Printre frunzele acestei toamne
s-a strecurat una
pe care nici lumina n-o cunoaște.

Constantin Abăluță

piatra muntelui. Totul este aproape. Și cerul, și pămîntul. Și l-am vrea și pe Domnul la fel de aproape. Soarele nu mai este, s-a imprăștiat pe stînci, norii se șterg ca bulgării de vata de burta avionului. Zburam și zburăm, iar colosul de piatră nu se mai sfîrșește. Sigur, ceea ce aveam să vedem sub noi nu era pămîntul sau nu era de pe pămînt. Austeria și rece, stranie, tulburătoare, înfricoșătoare, o imensitate de piatră se desfășoară la infinit. Cele mai înalte culmi ale Himalaiei par turnurile unui tort de frișcă extravagant care înțepă cerul. Iar cerul rămîne prins în vîrfurile lor. Ne așteaptă China.

China începe cum nu ne așteptam. Și pină la sfîrșit va fi așa. Cum nu ne-am așteptat. Pină la aterizare la Beijing China este țara unde nu locuiește nimeni, așa ni s-a parut de sus. Un interminabil deșert cu forme unduitoare ori geometrice, brăzdate de șanțuri în piatră ca obrazul unui uriaș bătrîn de cînd lumea. Străbătut de riduri ciudate, un podiș care pare al altei planete unde încă viața nu e. Pămînt și piatră, piatră și pămînt, pe întînderi impresionante. E deja noapte. Privim cerul. La București e ora unu după-amiază. Apar primele lumini. Ne prindem centurile. Răsulăm ușurați. Aeroportul strălucește. China mai începe o dată. La Beijing. E lună plină și chinezii au sărbătoarea lunii. În noaptea de toamnă, cînd pentru prima oară lună plină, se mîncăna turtițe rotunde, umplute cu mac sau cu nucă de cocos numite „prăjiturile lunii”, tradiție legată de o legendă din vremea dinastiei Yuan.

BEIJINGUL VERDE ȘI ROȘU

Nu este nici o aluzie la banii chinezești, joanii verzi sau roșii. Ori poate o legătură există... Capitala Chinei este un oraș al culorilor tari, al lemnului pictat cu precădere în roșu și verde, culori care domină palatele, templele, firmele magazinelor, florile de plastic, lămpioanele, acoperișurile pagodelor. Alături de galben și albastru și mai mult decît ele, cele două culori sînt specifice Beijingului, vin din istoria și tradiția Chinei, din povestirile, legendele și miturile asiatice. Beijingul era în sărbătoare. Un amestec de clasic și modern, de tradiție și inventivitate, de modestie și lux, de artă și imitație, specific marilor localități, ne introduce în atmosfera Beijingului, un oraș cu personalitatea lui pe care o vom descoperi repede mergînd pe străzi, amestecîndu-ne printre tarabe, magazine mici cu de toate, străduțe înguste cu mirosuri exotice, amestecîndu-ne în forfotul pietelor, bazarurilor, făcînd slalom printre mulțimea de bicicliști care circula în toate direcțiile, în șiruri interminabile, punînd la încercare nervii conducătorilor de automobile care claxonează disperăți, recurgînd la adevărate acrobații pentru a-i evita și depăși. Bicicliștii își văd împerturbabili de drum, cu treabă sau la plimbare, singuri ori cu familia înghesuită pe bicicletă, vesnic cărînd câte ceva, forțînd amețitor pe străzile incredibil de curate. Nu se știe cine, cînd, cum, curăță fiecare bucățică de asfalt, pămînt și iarbă. O ordine care lasă senzația dezordinii pentru că totul e în mișcare. Alături de clasicele căsute gri ale locuitorilor Beijingului care își scot rufe la uscat între doi copaci pe marginea soselei se înalță blocuri, restaurante și hoteluri luxoase, magazine elegante. Beijingul este și o inimă verde, cu parcuri, grădini, vegetație bogată care întăresc curățenia orașului.

Leagăn de cultură al Asiei, China și oferă istoria vestitelor dinastii în Palatul

de iarnă (orașul interzis), în imensitatea rașatului de vată, cu acei tîmpli, pășuni, grădini și lacuri, în timpurile de vest, pe ciuteaza lui, religia și miturile în timpul Cerului și, înainte de toate, marele mister chinezesc pare să se decodifice în celebrul zid chinezesc, minune care se vede chiar și de pe Luna și care în țara respirația — unicat, triumf și suferință, umătoare construcție care te face să-ți pieci privirile în rața torței, rătăcirii și pierderii omenescu. China începe mereu pentru noi, de la avantajele pictate, la sculpturile minătoase în lemn, de la vasele de porțelan, jad, tîndes și croșone, la coloritul timpicior și palatelor, China începe pentru noi de la bicicliști, camerele gri, la hoteluri superluxe, de la răsăritul soarelui și marea zid chinezesc, cu fiecare zi, cu fiecare loc, China începe mereu pentru noi și nu conținem să ne trebam și să ne explicăm, nu conținem să încercăm să înțelegem acest spațiu unic care rămîne totuși un miraj care își păstrează codurile lui. Ni se vorbește despre farmacia chineză, despre medicina tradițională, despre gimnastica și artele marțiale, intram și noi într-o farmacie, ni se arată plante, rădăcini, ierbururi, esențe, licori, aiții... nimeni nu pare să aiba nevoie de doctor în China. Pe stradă batrinii chinezi, printre trectori, bicicliști, turiști, își fac liniștii gimnastica dimineața și la apusul soarelui.

Bucătăria chinezească este un alt element de senzație și savoare... Învațăm să folosim bețsoarele, după câteva zile recunoaștem felurile de mîncare, avem preferințe dar și toleranțe, aromele, condițiile, sosurile, diversitatea preparatelor ni se par firești, ne adaptăm și chiar ne place. Vom ajunge să căutăm orezul în boluri, salata fiartă, rața cu lipie și sos de soia, caracatița cu bambus, supă de oaie de rață, brînza de soia, baghetele de primăvară și punguțele de cocă fierte în abur, ciorba de porumb și fructele de mare, homarii, supă de broască țestoasă, nucă de cocos umplută. China nu este doar țara tradițiilor, ci și a inventivității. Oricum, pentru noi totul este nou și totuși atât de repede asimilabil... Poate dorința de a afla de a vedea, de a cunoaște, de a înțelege cit mai mult, să ne dea această putere de adaptare la un mediu total diferit de al nostru. Încă o dată, China nu este o altă lume, ci un alt timp. Și în timpul acela ne-a plăcut să fim. Dispuși să ne supunem, să acceptăm neobișnuitul ca pe o normalitate.

În China nu am gînduri. În schimb am vise. Vise colorate, cu detalii, minuțios, povești coerente și deloc fantastice. Visez aproape. Tot mi se pare că în China ar trebui să trăiască dragonii.

China place pentru că intrigă, surprinde pentru că nu seamănă cu nici unul din visele noastre despre China.

Am văzut chinezi muncind tot timpul. Am văzut chinezi săraci, mulți, chinezi bogați, puțini, discrepante mari într-un ritm de viață echilibrat, o atmosferă de liniște în mijlocul unei agitații continue, ordine în dezordine, curățenie într-un peisaj gri-cenusiu, modestie și moderație alăturîndu-se eleganței și luxului, contradicții care sînt ale Chinei și care fac parte dacă nu din farmecul ei din particularitatea acestei lumi căreia foarte greu îi poți defini particularitățile. Tocmai pentru că sînt evidente, numeroase, și atî de... particulare. Rămînt cu deziluzia că în China nu trăiesc dragonii ori poate nu am întilnit eu nici unul.

Carmen Firan

corneliu șerban

De veghe

Celui
cu chipul întunecat
de mihnire

Celui
rămas prizonier
al durerii

Celui
aflat în absența dragostei
sub povara singurătății

De veghe
pîlpîtoarea stea
a speranței...

Vis negru

N-o luați în joacă
n-o luați în joacă:
vine promoroacă
vine aspru ger
cînd temeluri pier
și cînd oameni pier
răstîngniți pe cer

Zarea : de otravă
patria : bolnavă
globul : o epavă
sub îngheț și lavă

Singurul

Ochii
înșeală miinile
urechile
vînd
limba,
gustul fericii
rar îl cunoști,
nările ascund
duhoarea minciunii!

„Simțul umorului,
singurul,
nedezmîntit,
de mare-ajutor.

Grabă

Să urcăm în autobuz.
Să nu pierdem ocazia.
Să uităm.
Să nu întîrziem la spectacol.
Să prindem momentul.
Să nu ratăm înălțirea.
Să iesim din încurcătură.
Să nu rămînem fără „casă de piatră”.
Să intrăm în posteritate.
Să nu lipsim de la împărțirea darurilor.

Ne grăbim.
Sau nu ne grăbim.
Totuna.

La timp

Ce
este important
și ce
nu este important
prea devreme
am înțeles
prea tîrziu
tocmai la timp.

Un independent sentimental

Este cuceritoare odiseea devenirii sau, mai exact spus, a carierei artistice a unui amator, poate cel mai prestigios și mai greu de contestat dintre cei înregistrați de istoria artelor dintotdeauna. **Henri Rousseau**, zis **Vamesul**, n-a tins, în tinerețea lui, să devină ceea ce a ajuns până la urmă — un pictor. Cataloagele școlii din Laval consemnează, totuși, în dreptul numelui său no'ne mari la desen, dar și la muzică, disciplină pentru care vădea chiar o aplicație și o pasiune mai pronunțate. Vestigiul educațional ce n-a încetat niciodată să-i ofere destule satisfacții, deopotrivă mondene și materiale. Putini știu că Rousseau, chiar și în perioada când pictura lui devenise o prezentă ștatornică în celebrul Salon al Independentilor, este autorul unui vodevil și al unor cintece agreate în epocă, între care valsul „Clemence”, editat în 1904 în memoria primei lui soții, avea să devină o piesă de repertoriu permanent pentru profesioniștii genului din Franța.

Peripeții obscure și scandaloase din tinerețe l-au dus în cele din urmă, ca voluntar în armată, pentru a evita dezno'ăminte mai grave, și, în acest fel, ajunge, numai pentru o vară, în timpul unei campanii militare, în Mexic. Experiență care, după cum se știe, l-a marcat ceva mai târziu, creația artistică, conferind stilului său, definit de candoarea naivă a viziunilor plastice, și o puternică tentă exotică. Foarte profitabilă, dacă nu decisivă, pentru evoluția lui artistică a fost întâlnirea cu Signac, care l-a descoperit și l-a „gărit”, în 1886, pe când Rousseau avea 42 de ani pentru prima dată într-un salon oficial de pictură — cel al Independentilor. Moment din care prezenta Vamesului pe simzele acestor expoziții a dăinuit până la moartea sa. O aventură pe care și-a asumat-o cu seriozitate și metodă, fără a se abate de la datele ingenuității sale creative, desi, după propriile mărturisiri, era un

admirator fervent al picturii și școlii lui Ingres. Firească, la urma-urmei, o asemenea preferință la scara experienței estetice a unui amator, fie el și de geniu. Probabil că în subconștientul lui Rousseau, „modelul” Ingres a funcționat ori de câte ori pene'ul său zugrăvea mai puțin cunoscutele „flori” și „portrete” ale comercianților și vecinilor de pe strada Perrel, dintr-un cartier foarte popular al capitalei franceze, unde se instalase artistul după moartea primei soții. Este un segment al creației Vamesului, care probează influența anturajului artistic pe care-l frecvența și care l-a absorbit pur și simplu în ultima perioadă a existenței lui, datorită, se pare și caracterului onest, nepervertit, franchetei cu care își învăluia colegii, prietenii, cunoscuții... Calități care i-au atras multe simpatii, dar și destule ne'azuri, artistul fiind dină la apusul zilelor un incurabil puritan și sentimental în relațiile cu semenii. Calități pe care oameni josnici și răuvoitori le-au speculat cum au crezut ei de cuviință, punându-l nu o dată pe artist în situații disperate. Dar, asemenea episoade ale existenței sociale a pictorului nu au făcut decât să accentueze laturile lirismului discursiv al compozițiilor pe care le-a creat. Căci, majoritatea pinzelor Vamesului sînt traversate de această undă fundamentală a sensibilității umane. **O poezie a inocenței**, pe care putini mînuitori de pene' au reușit să o transpună mai original și mai convingător ca acest naiv și visător îndrăgăstiat de im'ări și culori.

Dar, despre lirismul viziunii sale artistice nu se poate vorbi în afara conținutului plastic intrinsec al compozițiilor pe care ni le-a lăsat moștenire. Desenul și culoarea lui Henri Rousseau au o funcție întotdeauna vizuală, frustă încălecată de puritate. Pictura lui este expresia unui senzualism generat de instinctul pictorului de stăpînea. Realitatea imediată operă asupra simțurilor sale — văz, tactilitate — cu

o acuitate deloc cenzurată de grilele ambiantei culturale în care exista, sau a curentelor estetice și stilistice, ce agitată pînă la agresiune lumea atelierelor și saloanelor timpului. Ingenuitatea sa, a viziunilor sale plastice, era mai puternică decât orice poncif en vogue. Personalitatea sa artistică se definiuse tocmai prin aceste atribute de excepție, pe care congenerii săi, mai experimentați și cultivați, au înțeles să le ocrotească și să le canalizeze în direcții propice adevăratei înfrumusețări a picturii. Și drumurile lui Henri Rousseau au fost jalonate de stimuli spirituali flexibili și observatori, de talia unor Alfred Jarry, Signac, Remy de Gourmont, Apollinaire, Robert Delaunay, Picasso. Și această diademă de personalități artistice, care prin originalitatea incoisivă a gândirii lor creatoare, situată mult dincolo de cunoscutele, au inspirat deschiderile „moderniste” ale Vamesului — în unele dintre creațiile sale cu subiect istoric, militar sportiv (putini știu că Rousseau a pictat un tablou, aflat azi în colecția Muzeului Guggenheim din

New York, intitulat „Jucători de fotbal” !). Se pare că a fost copios încurajat în această direcție de Delaunay și Picasso, acesta din urmă acceptându-l în anturajul atelierului său pînă la stingerea din viață a pictorului (1910).

Arta picturii are în Henri Rousseau un exponent cu valoare de unicat, naivismul imaginației lui creatoare și prospețimea culorilor, dublate de delicatetea desenului amintind pretioasele dantelării medievale, conferind opereii acestui mare „hurou” (în sens voltairian) al șevaletului un loc de necontestat în galeria artei universale. Un naiv ale cărui viziuni și experiențe plastice, dincolo de exprimările metaforice-exotice care l-au făcut cunoscut în toată lumea, nu a ezitat să evolueze la fronturile artei moderne, între promotorii cărora posteritatea l-a și sluitat. O modernitate avant la lettre, în care instinctul poetic și imagistic al artistului juca, totuși, rolul principal. Ca o pecete inconfundabilă a geniului ce a fost.

Corneliu Antim

muzică

Dia-logos — (I) (interviuri ne-canonice)

V. I: Doamne fereste... Mă gîndeam la super-polifoniile neerlandezului Ockeghem, de exemplu. Să distribui cuvinte la 36 de voci independente... Un adevărat Babel...

V. II: Doar un canon. Ia propriu dar și la figurat pentru cei care vor să „înțeleagă”. E vorba de-o frumoasă păstorită sau de Maria Magdalena. Vor povestea.

V. I: Și?...
V. II: Si... nu este nici o poveste. Doar „sentimentul” ei. Mai mult de atât. Fărămîntarea „cuvintelor” duce spre zone foarte apropiate nouă. Dacă există „texturi” sonore, de ce n-ar putea fi „texturate” și textele?... Aschiile unui diamant nu-și pierd strălucirea. Recompunerea are și ea valoarea ei... Dacă repet prea mult unele cuvinte, poți să mai tai.

V. I: Prefer autenticitatea stilului. Sau, dacă vrei, stilul autenticității. Poate vrei să simplificăm ca în muzica sacră. Construim o frază muzicală pe un singur cuvînt: Alcluia?...
V. II: Am înțeles întrebarea. Cum se justifică prin contrast cu primul exemplu folosirea sa (ca cuvîntului) pe o subro'fată melodică largă?... Simplu. Îi credem pe noi. Cuvintele, unele, sînt mai complicate decât se crede de obicei. Au „temperatura” lor. „Armonicele” lor. Sînt „simfonice”. Ascultă Requiemul de Mozart și o să te convingi.

V. I: Așa am să fac. Sper doar să nu dirizeze...
V. II: Te rog, fără nume!... Am stabilit că mergem pe „voci”.

V. I: Și-o ultimă, deocamdată, curiozitate. Ce muzici ai vrea să ascuți acum?
V. II: Cele pe care le auzim foarte rar. Vechii maeștri. Schutz, Machault, Gesualdo...
V. I: Păi, să-nțercăm la T.V., vorbim cu domnul Theodorescu — na, c-am scăpat și-un nume!...
V. II: Ei, n-o fi foc... Problema e că trebuie să fie cam ocupat cu Parlamentul.

V. I: Aici voiam să ajung. Textul.
V. II: Să nu mă-nțrebi de muzica ușoară.

Valentin Petculescu

t.v.

Tragedii, drame, comedii

Un fel de bizară comedie — cu două personaje: presa și aleșii națiunii — se desfășoară de la o vreme pe micul ecran, în fața spectatorilor înmărmuriți (sau, să nu exagerăm, mirați). Reprezentanții aleși ai națiunii, demni de tot respectul și puternici (fiecare reprezintă un partid care editează unul sau mai multe cotidiane) își infățișează publicului telespectator nemulțumirea față de faptul că nu obțin audiență — sau nu obțin destulă audiență — în fața întregii prese. Bine, dar, repet, orice formațiune politică importantă își are ziarul ei. E normal. Și e normal ca acest ziar să argumenteze pe larg și să sprijine părerea aleșilor din partid care s-a decis să-l editeze. N-o fac prea bine? S-o faci! Nu publicațiile independente sînt chemate să sustină un partid sau altul. Cît despre „dreptul la replică”, el trebuie într-adevăr asigurat, și anume chiar de publicația care a intrat în discuție cu o persoană sau alta. Dar replica cea mai avizată trebuie să vină — să stăm schimb și să judecăm drept! — chiar din partea organului de partid ce reprezintă formațiunea politică învinuită (să presunem) pe nedrept. Iar dacă ziarul respectiv își apără partidul în mod neconvingător, să fie inlocuit — sau educați — ziaristi care nu știu să-și facă meseria! Așa se petrec lucrurile pretutindeni, în țările democratice. Nu e treaba Dreptății să-i apere pe parlamentarii F.S.N. — și nici a ziarului Azi să-i înalte ode lui Ion Rațiu! Iar dacă ziarele independente (ori relativ independente), de toate culorile, sînt mai convingătoare în fața publicului (e drept, nu to'deauna educat), nu au decît parlamentarii care răspund de apariția publicației ce-i reprezintă să „scoată” ziare mai bune! În ce privește televiziunea, se pare că nimănui nu știe pe cine reprezintă domnia-sa, mai ales de cînd a devenit mai puțin subiectivă. Foarte bine: să se lămurească și problema aceasta, împreună cu conducătorii acestei complicate instituții! Ce-i privește pe telespectatorii „hiritelile” între cei ce răspund de buna funcționare a mijloacelor

audio-vizuale și reprezentanții aleși ai națiunii? Telespectatorul dorește o televiziune onestă și obiectivă, cu programe interesante — nici mai mult, dar nici mai puțin decît atât. Nu luăm apărarea nimănui și nu condamnăm pe nimeni. Dar parlamentul are de votat acum legi de importanță majoră — iar „certurile” sale cu ziarele și cu televiziunea se pot desfășura, dacă trebuie neapărat să aibă loc, fără să răpească din timpul telespectatorilor. Părerile despre, să zicem, liberalizarea preterurilor, ale domnilor Alexandru Birlădeanu, Dan Marțan, Radu Câmpeanu, Ion Rațiu, Petre Roman etc. interesează în cel mai înalt grad. Opiniile despre defectele (reale, dealfel) ale presei sau ale televiziunii s-ar cuveni să constituie preocuparea parlamentului doar în al zecelea rînd. În această privință, mijloacele eficiente de acțiune nu sînt interpellările televizate, ci pur și simplu curățirea unor organe de presă de calomnii, dezinformări etc. Repet: asta se poate face, în primul rînd, prin îmbunătățirea propriului organ de presă. Prin concurență leală! Parlamentarii nu sînt copii care se plîng de atitudinea educatoarei lor de la grădiniță, ci unii dintre cei care (indirect) îi plătesc salariul acestei educatoare. Să găsească educatoarea bună — ori să le formeze trentat!

... Pentru că veni vorba de teatru, excepțională în prezent și regia (Valeria Socu, Cătălina Ruzoiabu) monologului lui Jean Cocteau, *Vocea unană*, pe micul ecran. La radio, o premieră: *Culoarul cu soarece* de Nicolae Breban, tragedie grotescă (destinată evident teatrului cu scenă, iar nu celui radiofonic), ale cărei mari frumuseți le au pus în valoare un regizor inspirat (Cristian Munteanu) și cîțiva buni actori (factori: Marina Spalac). Piesa lui Breban (scrisă probabil în urmă cu ani) despre „o zi de tin nou”, Coca (se și strigă la un moment dat în cor — iar noi ne amintim și percepem aluzia — „Coca! Coca! Coca! Trăiască!”) are în mod cert mari virtuți dramaturgice, și așteptăm s-o vedem jucată de unul dintre foarte numeroasele noastre teatre ce se ocupă, de dimineața și pînă scara, numai și numai de dramaturgia originală de calitate. Spectacolul radiofonic, care a pus în valoare, între altele (încă o dată, meritul regizorului) senzualismul bine temperat al piesei, este un bun început. Așteptăm o invitație la premieră!

Florin Mugur

O antologie nu este neapărat un bilanț

Ceea ce diferențiază o antologie de o carte de poezie obișnuită este faptul că antologia nu se înfățișează nu ca o operă propriu-zisă ci ca un instrument, chiar și atunci când nu este o antologie critică. Pe de o parte ea este un instrument de investigație, operată de cel/cei care au alcătuit-o, iar pe de alta un instrument de lucru pentru un lector mai mult sau mai puțin specialist. Pentru cititorul obișnuit antologia îndeplinește extrem de importanta funcție de orientare, cu atât mai necesară cu cât zona investigată e mai puțin asimilată de publicul larg („Avangarda literară românească” a lui M. Mincu, de pildă) sau mai apropiată de punctul prezent. Absența unor antologii ale ultimelor decenii de poezie românească poate fi un fapt cu consecințe dintre cele mai grave căci, în special pentru poezie și mai ales pentru cea contemporană antologia este modalitatea cea mai eficientă de a lărgi spectaculos aria cititorilor. Dacă sînt mulți aceia care ezită în fața cărților de poezie, rețezindu-și gestul la jumătate, marea lor majoritate ar cumpăra fără discuții o carte, chiar dacă ceva mai scumpă, care i-ar cuprinde tocmai pe cei anterior refuzați, aflați însă acum laolaltă. E o psihologie a cumpărătorului de carte de care nu ne dăm seama, nu

fiindcă nu ne-ar da voie nu știu care for propagandistică ci pentru că, să fim onești, pur și simplu nu sîntem obișnuți să ne gândim în primul rînd la cititor.

În cîmpul unei literaturi există, practic, două mari feluri de antologii. Mai întii, cele care se ocupă de poezia mai veche, deja cunoscută, de la cele globale, care cuprind diacronia poeziei naționale, pînă la cele consacrate unei anumite perioade istorice, unui curent, școli sau grupări literare: la care se adaugă cele tematice. Apoi sînt cele care vizează perioada recentă, aproape sincronă momentului la care s-a ajuns. Aici se cuvine făcută o diferențiere între antologii în care funcționează un criteriu discriminatoriu al vîrstei (ale „poetilor tineri”, care încă nu s-au impus) și antologii în care un asemenea criteriu este înoperant. Prima situație o înfățișăm frecvent și cu precădere în Statele Unite, în vreme ce al doilea este tocmai cel al lucrării prezentate aici.

„Poésie en France, 1983-1988, une anthologie critique” Flammarion, 1989, este selecția unui singur autor, Henri

Deluy, poet, traducător și jurnalist, animatorul încă de la înființare (1955) al uneia dintre cele mai importante reviste de poezie din Franța — „Action Poétique” —, actualmente bibliotecar la Ivry-sur-Seine. Trebuie menționat din capul locului că lucrarea de față vine în prelungirea unei „Anthologie arbitraire d'une nouvelle poésie (1960-1982, Trente poètes, Flammarion, 1983)”. Cu riscul arbitrar și asumat al posibilității ca în perioada menționată ('83-'88) „unii poeți de calitate să nu fi publicat”, Deluy selectează 58-de poeți, reușind să ofere o credibilă și mai ales folositoare imagine panoramică a poeziei franceze „la zi”, adunîndu-i laolaltă, evident în ordine alfabetică, pe cei care au publicat în deceniul trecut, de la Jean Tortei (născut 1904), André Frenaud (1907), Eugène Guillevic (1907) ori Yves Bonnefoy (1923) și Philippe Jaccottet (1925) pînă la tinerii Alain Coulange (1950), Francis Combes (1953), Jean Pierre Ostende (1954) și Olivier Cadiot (1956). Căroră li se adaugă, desigur, generațiile intermediare, ale celor născuți între 1930 și 1950, între care nume importante ca: Michel Deguy (fondator și director al importantei reviste „Po & sie”), Henri Deluy, Charles Dobzynski (directorul revistei „Europe”), Claude Esteban, Joseph Guglielmi, Emmanuel Hocquard, Bernard Noël, Marcelin Obeynet, Lionel Ray, Jacques Rêda (redactorul șef al N.R.F.), Jacques Roubaud.

Este o antologie de autor, selecția unui gust individual care mărturisește a fi urmărit în primul rînd propria obsesie: „scriiturile poetice (...) adică dereglarea vechilor forme și noua organizare a poemului”. Criteriul este funcțional și de mare importanță pentru evoluția poeziei secolului: „obiectivul meu — adaugă Deluy — este de a pune în lumină bogăția și multiplicitatea scriiturilor de poezie în Franța”. Din alt punct de vedere însă, rod al „activității de lectură regulată a apărîrilor de poezie”, antologia lui Deluy

este „o memorie... Ceea ce rămîne în mintea unui lector asiduu și pasionat. Și implicat”.

În definitiv, ce m-a făcut să scriu despre antologia lui H. Deluy; cu alte cuvinte, ce anume o face să fie altă de diferită încît să vreau să vorbesc despre ea? În primul rînd faptul că Henri Deluy nu se rezumă la poezia franceză, antologia sa selectînd și un număr de 23 de traduceri de poezie, ca și alte șase antologii (între care și „21 + 1 poeți americani de astăzi”, Delta, 1986 sau „Prisma, paisprezece poeți italieni contemporani”, Obsidiane, 1986). El oferă astfel o imagine completă a scriiturilor ultimilor ani în limba franceză, încercînd și pe această cale o schimbare a opticii asupra importanței traducerilor de poezie: „apariția unei concepții asupra traducerilor ca o activitate de prim plan în exercițiile poeziei pentru poeții înșiși” (el însuși, alături de Jaccottet, Esteban sau Hocquard, fiind și un exemplar traducător de poezie, — catrenele lui Pessoa, de pildă).

Apoi, și acesta e amănuntul important, remarcabilă pentru că, din păcate, la noi lipsesc cu totul asemenea exemple, este promptitudinea gestului critic (antologia lui Deluy este o „antologie critică” nu numai pentru că va fi fiind o selecție în virtutea unui criteriu estetic și a unui funcțional, — scriitură — ci și pentru că fiecare volum selectionat e însoțit de o succintă, — rareori depășind o pagină — dar relevantă prezentare). Henri Deluy atrage atenția că antologia sa „nu este nici un bilanț, nici doar un simplu sondaj”; adică, nu trebuie neapărat acceptată acea mult postulatată, la noi, „distanțare în timp”, atitudine critică în spatele căreia se ascunde mai curînd teama de a nu greși. Asumîndu-și riscurile, acele „imprudențe calculate prin includerea poemelor unor autori care nu vor fi confirmați”, Henri Deluy face gestul de a răspunde eventualei dorințe a publicului mai larg, împlinind la vremea atît de necesară funcție de orientare a criticii.

Mihail Oprea

RYSZARD KAPUSCINSKI

ÎMPĂRATUL

TRONUL (26)

ascultau atunci radioul, căci puțini erau oamenii în stare să cumpere un televizor (acesta este în continuare în această țară cel mai mare simbol al luxului), și să privească la programul de televiziune. În vremea aceea deci, la sfîrșitul lui august și începutul lui septembrie, fiecare zi aducea o porție zdravănă de revelații din viața palatului și a împăratului. Se prezentau multe cifre și nume, cu numere de conturi și bani, cu denumirile unor moșii și firme particulare. Erau arătate casele notabilităților, bogățiile arătate în ele, conținutul unor ascunzători secrete, gramezi de bijuterii. Deseori se auzea vocea ministrului celor mai înalte privilegii — Adamassu Retta, care, răs-punzînd în fața comisiei pentru cercetarea corupției, spunea care din demnitari, ce și cînd a primit, unde și în ce valoare. Greutatea constă în aceea că nu se putea delimita clar granița între bugetul statului și tezaurul particular al împăratului, totul era încurcat, fals, ambiguu. Pe banii statului demnitarii își construiau palate, își cumpărau averi, mergeau în străinătate. Cele mai mari bogății le adunase împăratul. Pe măsură ce înainta în vîrstă, creștea și rapacitatea lui, aviditatea lui senilă, dureroasă. S-ar putea vorbi de aceasta cu tristețe și îndurare dacă H.S. n-ar fi luat din casa statului aceste milioane, înfăptuind — el și oamenii lui — aceste acțiuni hrăpărețe printre cimitirele de oameni morți de foame, cimitire vizibile de la ferestrele palatului.

La sfîrșitul lui august, militarii anunță decretul privind naționalizarea tuturor palatelor împăratului. Erau cinsprezece. O soartă similară o vor avea și întreprinderile particulare ale lui H.S.,

printre care și fabrica de bere „Sf. Gheorghe”, întreprinderea de autobuze din Addis Abeba, fabrica de ape minerale de la Ambo. În continuare ofițerii fac vizite împăratului și poartă cu el convorbiri îndelungate pentru ca acesta să-și retragă din băncile străine banii și să-și verse în trezoreria statului. Probabil că niciodată nu se va ști exact ce sumă a posedat împăratul în conturile străine. În alocuțiunile propagandistice se vorbea de patru miliarde de dolari, dar aceasta poate fi recunoscută drept o mare exagerare. Era mai degrabă vorba de cîteva sute de milioane. Insistențele militarilor s-au terminat cu un succes: împăratul n-a oferit banii respectivi guvernului, rămînînd pînă azi în bănci străine. Într-o zi, a-mintește L.M., au venit la palat ofițerii anunțînd că televiziunea va prezenta în seara respectivă un film pe care H.S. ar trebui să-l vadă. Camerdienerul a transmis această știre împăratului. Împăratul a fost de acord să realizeze cu plăcere voința armatei sale. Seara s-a așezat în fotoliu în fața televizorului cînd a început programul. A fost prezentat filmul lui Johathan Dimbleby „Foametea ascunsă”. L.M. asigură că împăratul a vizionat filmul pînă la capăt, iar a doua zi s-a supus meditațiilor. În noaptea aceea de 11 spre 12 septembrie, sluga și stăpînul său n-au dormit, fiind noaptea Sfîntului Silvestru, după calendarul etiopian începea Anul Nou. Cu acest prilej L.M. a pus prin palat sfeșnice, aprinzînd luminări. Spre dimineață au auzit zgomot de motoare și scrișnetul șenilelor pe asfalt. Apoi s-a lăsat liniștea. La ora șase au venit la palat mașinile militare. Trei ofițeri în uniforme de cîmp s-au dus în cabinetul în care împăratul se afla din zori. Acolo, după plecaciunile de rigoare, unul din ei i-a citit actul de detronare (textul prezentat ulterior în presă și citit la radio suna după cum urmează: „Cu toate că poporul a tratat cu bună credință tronul, ca simbol al unității, Haile Sellasie I a abuzat de autoritatea, demnitatea și onoarea tronului în scopuri personale. Urmare a acestora, țara s-a aflat în sărăcie și decădere. Monarhul în vîrstă

de peste 92 de ani, nu este în stare să facă față obligațiilor sale. În legătură cu aceasta, Înălțimea Sa Imperială Haile Sellasie I va fi detronat începînd cu data de 12 septembrie 1974, iar conducerea o preia Comitetul Provizoriu Militar. Etiopia în primul rînd!”. În picioare stînd, împăratul a ascultat cu atenție cuvintele ofițerului, a exprimat după aceea tuturor mulțumiri, afirmînd că armata nu i-a înșelat așteptările, și a adăugat că dacă revoluția este bună pentru popor, el se pronunță pentru revoluție și nu se va împotrivi detronării. Avînd în vedere cele de mai sus, a spus ofițerul (avea gradul de maior), Înălțimea Voastră, vă rog urmați-mă! Unde? — a întrebat H.S. Într-un loc sigur, i-a explicat maiorul. Înălțimea Voastră va vedea. Toți au ieșit din palat. La ieșire se afla un Volkswagen verde. La volan stătea un ofițer care a deschis ușile, țînîndu-le pentru ca împăratul să poată intra înăuntru. Cum așa? — s-a plîns H.S., cu mașina asta să merg? În dimineața aceea a fost singurul lui reflex de protest. Dar după cîteva clipe a tăcut și s-a așezat pe canapeaua din spatele mașinii. Volkswagenul a plecat, precedat de un Jeep în care mergeau militari înarmați, și un Jeep similar venea din spate. Nu era încă ora șapte, ora de poliție funcționa, deci au străbătut pe străzi pustii. Împăratul a salutat cu mîna puținii oameni care se aflau pe stradă... Pînă la urmă coloana a dispărut în spatele porților cazărmei Diviziei a IV-a. Din dispoziția ofițerilor, L.M. și-a împachetat la palat lucrurile sale, apoi cu boarfele în spate a ieșit în stradă. A oprit un taxi și a cerut șoferului să-l ducă acasă la Jimmi Road. Teferra Gebrewold povestește că în aceeași zi după amiază au venit doi locotenenți și au înscuit palatul. Unul din ei a băgat cheile în buzunar, s-a urcat în Jeep și a plecat. Două tancuri, lăsate noaptea în fața porții palatului, iar în cursul zilei acoperite de oameni cu flori, s-au întors la baza lor.

Etiopia. Haile Sellasie crede în continuare că este împăratul Etiopiei.

Addis Abeba, 7 februarie 1975 (Agence France Presse) — Închis în încăperile vechiului palat, așezat pe colinele Addis Abebei, Haile Sellasie își petrece ultimele luni din viață inconjurat de soldații săi.

În baza relatărilor unor martori oculari, soldații aceștia — ca pe timpurile cele mai bune ale împărăției — dau în continuare onorurile de rigoare împăratului împărăților. Datorită acestor gesturi, cum a arătat în ultimul timp reprezentanții Organizației internaționale de ajutor care i-a făcut o vizită precum și alții deținuți aflați în palat, Haile Sellasie continuă să creadă că este împăratul Etiopiei.

Negusul este sănătos, a început să citească mult — și în ciuda vîrstei înaintate, fără ochelari — iar din timp în timp acordă sfaturi soldaților care fac pe lingă el de gardă. Merită adăugat că acești soldați sînt schimbați săptămînal, deoarece bătrînul monarh păstrează darul persuasiunii. Ca pe timpurile vechi, fiecare zi a fostului împărat se desfășoară după vechiul program și în conformitate cu normele protocolare.

Împăratul împărăților se trezește în zori, participă la slujba de dimineață, iar după aceea se afundă în lecturi. Uneori roagă să i se transmită știri cu privire la desfășurarea revoluției. Fostul suveran mai repetă și acum ceea ce a declarat în ziua detronării sale: „Dacă revoluția este bună pentru popor, sînt de partea revoluției!”.

În vechiul cabinet al împăratului, la cîteva metri de clădirea în care se află Haile Sellasie, zece conducători din Derg dezbate continuu problemele salvării revoluției, deoarece datorită izbucnirii războiului în Eritreia au apărut pericole noi. Alături, lei împăratului, închiși în cuști, urlă înfiorător cerînd porția zilnică de carne. În cealaltă parte a vechiului palat, în apropiere de clădirea ocupată de Haile Sellasie se află încăperile vechiului conac, unde, în pivnițe se află inchiși demnitarii și notabilitățile care așteaptă să vadă ce le va aduce soarta.

„The Ethiopian Herald”: Addis Abeba, 23.8.75 (ENA) — Ieri s-a stins din viață fostul împărat al Etiopiei — Haile Sellasie I. Cauza morții a fost insuficiența cardiacă.

Versiune românească de Nicolae Mares

SINISTRA ÎNCURCĂTURĂ

noscute. Când află din gura lui Krug că cei doi au ieșit pe ușa aceea, ridică cu delicatețe draperia, străbătând camera în virful picioarelor, trebuindu-i un sfert de secol ca să închidă ușa în urma lui, aproape fără zgomot.

La ora 23.43, același om, dar de data asta cu ochii înspăimântați, părul ciufulit, reveni între doi paznici speciali. Va fi împușcat imediat împreună cu celălalt zdrăhon și cu nenorocitul de Konkordi, toți în calitate de țapi ispășitori.

La miezul nopții, Krug mai aștepta încă. Treptat, diverse zgomote, provenind din birourile vecine, creșteră în volum și în agitație. De mai multe ori funcționari străbătând camera în galop. O telefonistă, maltratată groaznic, trecea pe o brancardă dusă de două colege cu fețe încremenite de groază.

La ora 1.08, vestea arestării lui Krug parveni micului grup de conspiratori antinivelisti, căci așa se numea partidul al cărui conducător era studentul Fokus.

La ora 2.17, un paznic vigilent bară drumul unui bărbos care declară că-i electrotehnician venit să verifice radiatoarele electrice, spunându-i că acolo nu există asemenea aparate și că ar face bine să revină altădată.

Un cer albastru spectral colora ferestrele când, în sfârșit, reapăru Crystalsen, înfrângându-l pe Krug că s-a descoperit urma copilului. „O să-l vezi peste câteva minute”. Adăugă că se pregătește o nouă sală de tortură, complet modernizată, în care vor fi aduși toți aceia care au comis eroarea. Vru să știe dacă poate fi confirmată informația privind convertirea lui Krug. Acesta din urmă îi răspunse că-i gata să anunte la radio convingerea a fermă că nivelismul este absolut întemeiat, dar că nu va face această declarație decât cînd își va revedeți fiu sănătos. Crystalsen îl conduse la o mașină a poliției, dîndu-i pe drum câteva explicații.

E clar că afacerea luase o întorsătură proastă, copilul fusese dus la un fel de... cum să spun, un institut pentru copii delicate... în loc să fie dus, așa cum se stabilise, la cea mai bună casă de odihnă a statului. Din nefericire, directorul institutului a crezut, eroarea e lesne de înțeles, că băiatul e unul din acei așa-zisi „orfani”, folosiți pentru ca tensiunea unor pensionari deosebit de intereseți din punct de vedere clinic, să se poată descărca. E vorba de tineri criminali (condamnați pentru viol, omor) care, în mod teoretic — noi nu putem judeca valoarea acestei teorii — e bine să-și descarce instinctele reprimite asupra unor creaturi umane care nu reprezintă nimic pentru comunitate. Astfel, încet, încet, demonul care sălășuiește în ei dispare și ei ajung să devină cetățeni de ispravă. Desigur, experiența e criticabilă, dar nu asta-i problema. Locul unde se practică aceste sedinte de defulare e vizibil de la fereastra directorului și cele ale medicilor institutului, bărbați și femei (ca de pildă doctorița Amalia von Wytwyl, una din cele mai fascinante personalități care se poate întâlni vreodată, o aristocrată pe care o să ai plăcerea s-o cunoști în alte împrejurări). Ei pot astfel să urmărească experiența și iau note. O infirmieră îl conduce pe „orfan” pe niște scări de marmură pină la locul cu iarbă deasă și mereu verde unde are loc experiența. Un loc minunat, mai ales vara, care te face să te gîndești la teatrele pline de verdeață ale grecilor antici. „Orfanul” este lăsat singur și poate merge unde-i pofteste inima... Apoi intră un grup de pensionari, vreo opt la număr. Mai întii, rămîn la distanță, mîrginindu-se doar să-l examineze de departe pe „orfan”. Apoi e fascinant să

vezi cum începe să se afirme spiritul grupului. Pentru prima dată în viața lor, indivizii aștia, brutali, anarhici, conduși de capricii individuale, se organizează. Doctorița von Wytwyl descria momentul așa ca unul minunat de frumos, cînd egoismul se supune grupului. Petrecerea începe. Unul din pensionari („un potential lider”), vreun băiat de șaptesprezece ani, se apropie de „orfan” se așează lângă el, spunându-i: „Deschide gura”. „Orfanul” se supune și atunci celălalt îi scuipe o picătură în gura larg deschisă. (În principiu, e interzisă orice armă). Jocul continuă, trecîndu-se apoi la piscături. Într-unele cazuri, trecerea de la aceste piscături inofensive la acțiuni mai brutale — lovituri, fracturi, extirparea unui organ — reclamă un timp considerabil. În mod inevitabil se produc și accidente mortale, dar de cele mai multe ori „orfanul” poate fi pansat și folosit din nou.

Drumul părea că nu se mai termină. În sfârșit, ajunseră la Stinca George, una din minunile naturii, oferind un spectacol de o frumusețe nebănuită. Lui Krug i se permise să coboare din mașină un minut. Crystalsen, care nu aprecia deloc natura, rămase în mașină, ocupat să mîninge un măr și să parcurgă o scrisoare primită în ajun, pe care n-apucase s-o citească. (Chiar și oamenii de fier au problemele lor casnice).

Krug își aminti că aici s-a accidentat soția lui. Se întoarse încet și intră în mașină, unde Crystalsen continua să citească, apoi porunci șoferului să pornească. Pe șoseaua națională 76 ajunseră la un oraș industrial, lângă care se afla celebra stațiune experimentală. Directorul ei era un oarecare doctor Humnecke: un bărbat bondoc, cu mustăți căzute pe oală și picioare scurte. Atît el, cît și asistenții și infirmierele erau într-o stare de enervare care friza panica. Crystalsen le declară că speră să primească curînd instrucțiuni telefonice. Tot personalul e teribil de obsecvios, învîrtîndu-se slugarnic în jurul lui Krug, propunîndu-i să facă o baie asistat de o frumoasă masoasă. I se oferi de asemenea o armonică, confiscată de la un pensionar, un pahar de bere, micul dejun, ziarul de dimineață, un costum, tot ce ar dori. Pină la urmă fu condus într-o sală de proiecție, afirmîndu-i-se că o să-și vadă fiul peste câteva minute. De fapt, nu căutau decât să cîștige timp („Copilul dormea”, ziceau ei). Pină atunci, poate ar vrea să vadă un film...

Krug se așează. Consimți să bea un pahar de alcool, pe care una din zimbetoarele și speriatele infirmiere i-l dădu cu o mină tremurîndă. Doctorul Humnecke ordonă să înceapă sedinta. Un tinăr chinez aduse paltonașul îmblănit (Krug îl recunoscu imediat: era acela al lui David), îl prezentă pe o parte, apoi pe alta („A fost curățat”, își spuse Krug, și găurile cîrpite) cu gesturile iute ale unui prestidigitator care vrea să demonstreze că nu-i vorba de nici o înșelătorie. Apoi, cu un tipăt, scoase dintr-un buzunar o mașinuță („Asta, am cumpărat-o împreună”, își aminti Krug) și un inel, al cărui email se ștersese în mare măsură. Chinezul se inclină și dispăru. Crystalsen, care stătea lângă Krug, în primul rînd, avea un aer posomorît și suspicios. „Un truc, un truc idiot”, nu înceta el să murmure.

Luminile se stînsă și pe ecran apăru un pătrat de lumină tremurătoare. Dar ronrăitul aparatului de proiecție se întrepruse brusc (operatorul era tulburat de nervozitatea generală). În întuneric, doctorul Humnecke se aplecă spre Krug și-i spuse cu un glas gros, în care străbătea teama:

— Sîntem încintați că vă aflați printre noi. Sperăm că filmul o să vă placă. Un film științific. O să puneți o vorbă pentru noi. Am făcut și noi cum e mai bine.

Ronrăitul reîncepu, un titlu apăru de-a-ndoaselea, aparatul se opri. O infirmieră izbucni într-un ris nervos.

— Tăcere, vă rog! strigă doctorul.

Proiecția fu reluată, pe ecran apăru un grup de infirmiere înarmate, care deschidenu usile. Un grup de pensionari ieși afară, clipind din ochi. Un titlu: „Doamna doctor von Wytwyl, responsabilă experienței”. Doamna Wytwyl, o blondă sculpturală, ținînd un bici într-o mînă, un cronometru într-alta, traversă maiestruoasă ecranul. „Bolnavii sînt adunați la intrarea Rujeliței”, sublinia un text imaginea de pe ecran. Sînt perchizitionați: armele sînt interzise. Una din infirmiere scoase o pilă din manșeta celui mai mare dintre băieți: „N-ai avut noroc, grăscianule!” Urmă prim planul unei țevi pe care se aflau: pila văzută înainte, o bucată de teava de plumb, un acordeon, o bucată de frînghie, un briceag cu mai multe limbi, ace de paterfon, o secură rugînită. „Atenție. Băiatul va apare îndată”, explica un titlu.

Iată-l, într-adevăr, coborînd scara de marmură care ducea spre grădina, luminat de proiectoare. O infirmieră, învîrtîndă toată în alb, îl însoțea pe David, îmbrăcat cu paltonul lui îmblănit, avînd doar papuci în picioare. Scena dură un moment: el își înalță capul spre infirmieră, genele îi clipiră, o rază aureolîndu-i părul, apoi privi în jurul lui, privi spre Krug fără să manifeste vreun semn de recunoaștere, ezită, coborî ultimele trepte. Fața i se lărgi, deveni vagă, dispăru. Infirmiera rămase pe peron, cu un ușor zîmbet pe buze.

Doctorul Humnecke tuși puternic și ronrăitul aparatului se întrepruse, lumina revenind în sală.

„Trebuie să mă trezesc”, își spuse Krug. „Unde-i copilul meu? Am să mor, dacă nu mă trezesc”.

Refuză rîcoritoarele, refuză să semneze în cartea de aur, îi îndepărtă pe toți cei din jurul lui ca tot atîtea pinze de păianjen. Doctorul Humnecke, rostogolîndu-si ochii în cap, apăsîndu-și mina pe inima bolnavă, făcea semn infirmierii șefe să-l ducă pe Krug la infirmerie.

Nu mai sînt multe de spus. Pe culoar Crystalsen, cu un trabuc în gură, lua note despre tot ce se întîmplase într-un carnetel, pe care îl ținea sprijinit de zid la înălțimea frunții.

Cu un gest sacadat al degetului mare indică o ușă pe care scria A-1. Krug intră. Doamna doctor von Wytwyl cîntina încet, aproape visătoare, un termometru, apoi se îndreptă spre Krug.

— Fii curajos, spuse ea liniștit. S-a întîmplat un accident. Am făcut tot ce a fost omenește posibil.

Krug o respinse cu atîta putere, încît ea fu zvrîlîtă pe o balanță automată și sparse termometru. Au! exclamă ea.

Copilul asasinat purta în jurul capului un turban auriu și sîngeriu. Fața îi fusese machiată și pudrată cu multă abilitate, iar o cîvertură mov îi acoperea tot corpul pină la barbă. Krug se repezi, smulse cîvertura, dar un soldat îi prinse brațul, spunîndu-i cu un glas prietenos:

— Ce te-a apucat, bătrîne? Vrei să te pocnesc?

Aici relatarea acestei tragice și neașteptate întîmplări devine aproape indescifrabilă (martori printre care se aflau: „dețektiv particular”, „spion”, sensul nu-i deloc clar)... (declară că după aceea)... (au trebuit să-l lege)... (Crystalsen, fumindu-și calm trabucul...)... (a convocat tot personalul în sala de sedințe) și i-a informat că a primit un mesaj telefonic potrivit căruia toți vor fi trimiși în judecata unei curți marțiale pentruuciderea unicului fiu al profesorului Krug, filozof reputat, președintele Universității, vicepreședinte al Academiei de medicină. Inima slabă a lui Humnecke cedă: se prăbuși pe scaun, alunecă pe podea și muri. Doamna doctor von Wytwyl, fără să-și piardă deloc calmul, înghiți o capsulă cu otrăvă. După ce au judecat și îngropat restul personalului și au dat foc clădirii, în care bolnavii, incuiați, alergau inne-

buniți să se salveze, soldații îl duseră pe Krug pină la mașină, care porni îndreptîndu-se spre capitală.

Chiar a doua zi dimineață, Krug fu invitat să participe în sala de festivități a Ministerului de Justiție, de unde urma să fie ascultată alocația pronunțată de unul din fruntașii Marelui Consiliu în palatul prezidențial, aflat la o distanță de cîteva străzi. Într-adevăr, după puțin timp, prin difuzoarele instalate în diferite locuri ale sălii, se auzi glasul puternic al celui fruntaș: „Domnilor (căci nu fuseseră invitatei decît bărbați), țin să declar din capul locului că ceea ce s-a întîmplat, nu trebuia să se întîmple niciodată. Conster-narea noastră e nemărginită. Sîntem îndreptățiți să spunem că niciodată partidul, guvernul, conducătorul statului n-au simțit în toată istoria acestei mari țări, un regret atît de profund.

Sîntem însă incredințați că nimic nu poate schimba legătura, acordul pe care chiar dvs., domnule Adam Krug, l-ați definit atît de solemn înainte de a fi intervenit această tragedie personală. Dar cetățenii mor, pentru ca cetatea să-și poată continua viața. Nu putem crede că durerăa dvs., oricît de mare ar fi ea, va putea tulbura prietenia care vă leagă de conducătorul nostru. De altfel, guvernul a și luat hotărîrea de a nu fixa nici o limită despăgubirilor pe care urmează să vi le ofere. Deja, cea mai bună întreprindere a statului se pregătește să vă predea un coșciug de bronz încrustat cu grăne și peruzele, în care se va odihni micuțul dvs. David, ținînd în mînă, jucăria lui preferată, o cutie cu soldați de plumb, ale căror arme și uniforme vor fi verificate de cel mai bun expert al ministerului de război spre a stabili autenticitatea lor. Vă oferim de asemenea posibilitatea de a asista la executarea celor șase principali inovatori de către un călău neexperimentat.

Desigur, domnule Krug, veți ști să apreciați, continuă glasul în difuzoare, efortul pe care îl depunem spre a îndrepta groaznica eroare ce a fost comisă. Sîntem gata să ertăm multe lucruri, chiar și crime, dar există o crimă ce nu poate fi niciodată ertată: neglijența în exercitarea funcțiilor oficiale. Dar noi o vom ertă și sîntem siguri că și dvs. veți face la fel, cîntînd să dăm cu toții uitării această tragică întîmplare. Și veți fi fericit să aflați că noi sîntem gata să examinăm cu dvs. detaliile privind noua dvs. funcție.

Crystalsen (care, firește, se afla și el acolo) se apropie de Krug și, întinzînd în fața lui mai multe documente, îl arată cu un creion roșu și albastru unde trebuie să semneze.

Krug le luă și, fără să spună un cuvînt, le rupse în bucăți. Unul din funcționari, care știa cît de mult s-a muncit la redactarea acestor documente, își luă capul în mîini și scoase un strigăt de durere. Krug, fără să-și părăsească locul, își înclăstă mîinile în gîtul funcționarului fiind gata să-l sugrume, dacă n-ar fi sărit cei din jur să i-l smulgă din mîini.

Crystalsen, singurul care își păstrase calmul, luă microfonul și rosti: „Zgomotul pe care l-ați auzit adineauri, domnilor, e cel provocat de Adam Krug, cînd a rupt documentele pe care ieri seară a promis că le va semna. El a mai încercat de asemenea să stringă de gît pe unul din asistenții mei”.

Urmă o lungă tăcere apoi, același glas care rostise alocația puțin mai înainte, se auzi în difuzoare: „Sîntem gata să mergem mai departe. Vă oferim, domnule Adam Krug, să-i omorîți chiar dvs. pe inovatori. E o propunere specială, pe care n-o vom mai reînnoi”.

— Ei, ce spui? întrebă Crystalsen, fără să ridice capul.

— Du-te în... (urmară două cuvinte necclare), spuse Krug.

Se așternu din nou o liniște de mormint, apoi Crystalsen adună hîrțile rupte, pe care i le vîrî din nou sub nasul lui Krug, dar acesta le zvrîli furios pe jos. Crystalsen se repezi la un telefon, comunicînd ceva grăbit și peste puțin timp, se auzi același glas rostînd cu gravitate: „Să fie dus la închisoare, unde va fi deținut pină ce se va pronunța sentința, care va fi din cele mai aspre”.

moda, altfel

Convertirea măgarului

Se zice că leul e regele animalelor și că într-o țară minunată, de foarte mulți visată și de și mai mulți uitată, competențe deosebit de serioase încearcă să-l convertească să devină altceva, mai cuprinzător ca putere și mai expresiv ca răget și culoare. Primii pași sînt încă pe bișbiite, în ciuda competentelor implicate în experiment. Dar așa se întîmplă după revoluții, încurcătura e așa de mare că nu se mai înțelege de ce au fost făcute dacă nici

măcar regele animalelor, leul, nu se lasă convertit din prima secundă în împărat (e mai mare, nu?). Așa a fost și în Tijuana, chiar pe Avenida și Plaza Revolucion Shopping Center. Numai că mexicanii nu s-au repezit să convertească leul, au fost mai modești, s-au mulțumit să înnobezile măgarul.

De la Chula Vista—San Diego, în douăzeci de minute, contra unui bilet de tramvai roșu, elegant, parfumat și cu toate dichisurile tramvalezte, ajungi în Mexic, fără pașaport, fără viză (e mai greu la întoarcere dacă nu le ai), fără „parole, parole, parole...”, chiar și fără parole (în Mexic se mai admite așa ceva, încă...). Și de treci gardul de zăbrele, de departe vezi albind un sombrero cu paiete și mexicani chefuind. Acolo, în magazine, marfa pare un noroc. O pereche de pantofi „Made in Italy”, în Las Vegas costă 70 dolari; în Los A. — îngerii s-au privatizat de mult, au ridicat prețul la 98, dar numai pe Rodeo Drive, noblesse oblige!; în New York e mai mare bilciul, înghețuiala, mai mulți fraierii și hoții, deci — 120 de dolari. La Tijuana, pe strada

REVOLUȚIEI — 39 de dolari. Iar după colț, imediat după ce scapi de zebre, aceeași pereche de pantofi, „identică și la fel” — 12 dolari. Ghiciți de unde mi-am cumpărat-o și allați că sînt foarte mîndră de ea.

Tijuana, tentația și fastul de culori, convertirea mizeriei în străluciri de bal de operetă, foamete drapată în belșug de mîncare și fructe, tarabă unde poți cumpăra parfumurile cele mai trîznite (ălea, cele mai scumpe în lume), Tijuana care te întîmpină din primul minut de aer cu un bilci, ca la noi pe vremuri, dar crescut la scară americană (americanii aștia nu văd nimic decît „mare”, „big”, „grand”; pină și farfuriile le au mai mari, ca să cuprîndă să sature, să ajungă). Tijuana, reclamă de dinți, în viața mea n-am văzut și nu mi-am imaginat că există la un loc (o fi vreun consens?) atîtea zimbete frumoase, ca al fiarelor frumoase, dinți sănătoși ai unor nemîncați, dinți care rid și te fură, oferîndu-ți bijuterii Azteca, tinichele lustruite la preț de antichitate (l-am întrebant pe un negustor ce înseamnă pentru el

„antichitate” și mi-a răspuns că e ceva foarte obișnuit, pentru care americanii, dacă sînt destul de gringos și destul de fraieri plătesc sume uriașe, uriașe pentru mexicani, numai pentru a avea în casă un nimic, un nada antic), dinți care ar fi în stare să te muște dacă, pe Strada Marii Revoluții, nu te-ai fotografia, călare, alături, în genunchi sau „între două”, cu o zebra sau cu două.

— Mamă! Au zebre! țipă copila.

— Tată! ..u și zebre! țipă mama, soțului iubit, care îi e și chiar sot.

— Sînt măgari vopsiți, măgari convertiți să fie zebre, să vă fure vouă mintile, fețele mele, soție și fiică, dar caramba, chiar n-ați cunoscut în viața voastră nici un măgar? Că zebre, nici eu!

Dar ceva a fost convertit!

Corina Cristea

VLADIMIR NABOKOV

● Născut la Petrograd în 1899, Vladimir Nabokov după peregrinări prin multe țări, s-a stabilit în 1940 în Statele Unite, continuând să-și scrie operele în limba rusă. Abia în 1947, când stăpînea de acum cele mai mici taine ale limbii țării sale de adopțiune, Nabokov scrie primul său roman în engleză, „Bend Sinister” („Sinistra încurcătură”) editura Mc. Growe Hill Book Company, stîrnind admirația întregii critici literare pentru virtuozitatea și măiestria tehnică a limbii folosite. Dar interesul cărții nu rezidă numai într-asta, ci mai ales în faptul că romancierul, care n-a trăit și n-a cunoscut nici una din țările socialiste, a reușit ca, înfățișînd o țară imaginară Padukgrad, să redea, în toată amploarea sa, tot universul tiraniei, al torturii și al înlobocirii oamenilor existenți și în aceste țări. Eroul romanului, Adam Krug filozof și om de știință de renume mondial, e ridicat într-o noapte de serviciile secrete, deoarece refuzase orice colaborare cu tiranul conducător al țării. Părăsind casa, Krug nu e îngrijorat de soarta lui, ci de aceea a unicului său copil, David, un băiat de opt ani. Nabokov a murit în Elveția, în 1972, unde și-a petrecut ultimii ani ai vieții sale.

Din acest roman, care a făcut inconjurul lumii, fiind salutat pretutindeni ca o operă deosebit de valoroasă, pentru deconspirarea sistemului comunist, redăm pentru cititorii noștri fragmentul de mai jos, în care Krug e adus în fața autorităților polițienești.

SINISTRA ÎNCURCĂTURĂ

Într-o dimineață singur, Krug întredeschide ușa cu o imbrincitură.

— Da?... se auzi un glas. Un om palid la față își privea tampo-nul pe care îl aplicase peste foaia ce o scrisese.

— Cer să se întreprindă imediat ceva, spuse Krug.

Funcționarul îl privi cu ochii lui oboșiți și tăcînd.

— Mă numesc Konkordi Filadelfovici Kolokolontikov, dar mi se spune Kol. Luați loc.

— Eu, încep Krug.

Kol, ridicînd capul, luă imprimatale necesare.

— O clipă. Mai întii, trebuie să-mi răspunzi la toate întrebările. Numele dumitale?

— Adam Krug. Te rog să mi se aducă fiul imediat aici...

— Puținică răbdare, spuse Kol, care își înmuie penița într-o călimară. Recunosc că procedura a fost enervantă, dar cu cit o să terminăm mai repede cu atît o să fie mai bine. Foarte bine. K, R, U, G. Virsta?

— E nevoie de toate prostiile astea dacă vă declar de la început că mi-am schimbat părerea?

— Procedura e necesară în orice împrejurare. Sexul: masculin, Sprincenele: stufoase. Numele tatălui...

— Același ca al meu. Du-te dracului!

— Haide, haide. liniștește-te. Sînt la fel de oboșit ca și dumneata. Religia?

— Fără.

— Fără nu-i un răspuns. Legea pretinde că orice individ de sex bărbătesc trebuie să aibă o religie. Catolic? Animist? Protestant?

— N-am de dat nici un răspuns.

— Dm-nule, cel puțin ai fost botezat?

— Nu știu despre ce vorbești.

— Hm, e foarte... Ascultă, trebuie să scriu ceva.

— Cite întrebări mai al? Trebuie să umpli toată asta? (un deget tremurător și furios arăta pagina).

— Mi-e teamă că da.

— În cazul ăsta, refuz să continui. Am

de făcut o declarație de cea mai mare importanță... și dumneata mă faci să-mi pierd timpul cu prostii.

— Cuvîntul e aspru.

— Semnez orice dacă fiul meu...

— Un singur copil?

— Da. Un băiat de opt ani.

— E într-adevăr micuț. Vă spun cinstit, domnule, imi dau seama că vi-e greu.

Vreau să vă spun că și eu sînt părinte. Dar pot să vă afirm că băiețelul dumitale nu trece prin nici o primejdie.

— N-ai dreptate. Ați trimis două cana-lii...

— N-am trimis pe nimeni. Te afli în fața unui funcționar prost plătit. Și în să-ți spun că deplîng tot ce s-a întimplat în literatura rusă...

— Oricare ar fi responsabilul, trebuie s-aleagă: ori tac pentru totdeauna, ori vorbesc, semnez, jur... fac tot ce-mi cere guvernul. Și am s-o fac, cu o sigură condiție: să-mi regăsească copilul, care să-mi fie adus imediat aici.

Kol se gîndi: situația nu era deloc în regulă.

— Asta-l nu-l conform regulilor, spuse el în sîrșit. Dar poate că ai dreptate. Vezi dumneata, procedura obișnuită constă mai întii în completarea chestionarului ăsta, apoi ești dus în celula dumitale.

Acolo, poți vorbi deschis cu unul din tovarășii dumitale de inchiisoare, care se întimplă să fie unul din agenții noștri. Pe la ora două dimineață, te trezim dintr-un somn agitat și încep din nou să te interoghez. Oameni competenți au prevăzut prăbușirea dumitale între ora 6.40 și 7.15.

Meteorologul nostru a anunțat un cer foarte noros. Doctorul Alexandre, unul din colegii dumitale, s-a prezentat voluntar ca să traducă în limba obișnuită declarațiile dumitale enigmatice. Nimeni n-ar fi putut prevedea această brutalitate, această... Trebuie de asemenea să adaug că noi trebuie să vă difuzăm un glas de copil prada durerii... Aj vrut într-adevăr să spu că ești gata să juri credința statului, dacă...

— Ai face mai bine să te grăbești. Coșmarul poate căpăta o direcție neprevăzută.

— Ei bine! o să aranjăm firește imediat chestiunea asta. Atitudinea dumitale e foarte satisfăcătoare. Inchiisoarea noastră a făcut din dumneata un om. Un rezultat remarcabil. Aș merita felicitări pentru că am pus capăt atît de repede rezistenței dumitale. Iartă-mă o clipă.

Se ridică (un funcționar cu cap mare livid și fălcă de rechin) și înlătură cutele unei draperii cafenii. Deținutul rămase singur, dar în cap continuau să se audă bătăile inimii: „unul-unul-unul”.

O mobilă ascundea ușa prin care intrase cu cîteva minute înainte. Ceea ce semăna cu o fereastră acoperită cu o perdea se dovedea a fi o oglindă. Își netezi gulerul halatului, căci îl ridicaseră de-acasă așa cum era îmbrăcat.

Konkordi Filadelfovici se întoarse. Avea aerul satisfăcut.

— Băiețelul dumitale n-o să întirzie să vină, spuse el vesel. Toată lumea răsuflă ușurată. Era păzit de o bonă diplomată, care a spus că băiatul nu s-a purtat prea frumos. Presupun că-i un copil cu probleme. A, să nu uit: mi s-a cerut să-ți pun o întrebare: vrei să-ți scrii discursul, ca să-l supun aprobării... sau ai să folosești textul deja pregătit?

— Textul? Mi-e grozav de sete.

— O să cer să ne servească niște răcoritoare. A, mai e o chestiune: putem începe acum să semnez cîteva hirtii?

— Nu înainte de a-mi regăsi fiul.

— Te previn: o să fii un om foarte ocupat. Ah, ce necazuri ne mai pricinuiesti! Credem că Universitatea n-o să-și deschidă porțile. Imi inchipui că de mine or să fie manifestatii studentești, defilări, serbări publice. Personal sînt încîntat că am fost martorul nemaiomenitei dumitale convertiri. Bucură-te. Haide, nu te mai incrunta așa. Auzi? Muzică.

El acționase probabil un întrerupător sau învîrtise un buton, căci sonorități martiale se înălțară în cameră și funcționărașul adăugă, într-un murmur respectuos: „Muzică în cinstea dumitale”!

Din păcate, orchestra fu acoperită de sunetul strident al unui telefon. Era vorba desigur de vești importante, căci Kol puse în furcă receptorul cu un gest trium-

fal și-i făcu semn lui Krug să înainteze spre draperie.

— După dumneata, te rog.

Intrară într-un salon spațios cu tablouri pe pereți, reprezentînd diferite scene biblice. Pe o masă erau îngrămădite o colecție de reviste („Revue géographique”, „Die Woche”, „The Tatler”, „L'Illustration”). Unul sau două stelaje cu cărți. Pe un scaun o legătură de chei (uitată probabil de unul din paznici). O masă cu răcoritoare, o farfurie cu senșivuri, o carafă de apă și mai multe halbe.

Ușa din fund se deschise și mai mulți reporteri fotografici și ziaristi se înșiruie după doi agenți înalți și voinici, adevărați zdrăhoni, care duceau un băiat de unsprezece, doisprezece ani, bandajat la cap („Nu-i nimeni vinovat”, explicară ei, „copilul a alunecat pe un parchet prea bine ceruit și s-a lovit cu capul de macheta mașinii Stevenson din muzeul tineretului”). Copilul purta o uniformă școlară și era încins cu o curea lată de piele. Își ridică brațul, spre a-și apăra fața, cînd unul din cei doi agenți făcu gestul de a ține presa la distanță.

— Nu-i fiul meu, spuse Krug.

— Tatălui tău îi place să glumească. Glumește tot timpul, explică politicos Krug adresîndu-se băiatului.

— Îmi vreau copilul! Copilul meu! Asta e al altuia.

— Ce înseamnă asta? întrebă aspru Kol. Nu-i al dumitale? Nu se poate! Ai doar ochi ca să vezi.

Unul din cei doi agenți îi întinse lui Kol un document. Pe hirtie scria clar: Arvid Krug, fiul profesorului Martin Krug, ex-vicepreședinte al Academiei de medicină.

— Poate că bandajul e de vină, spuse Kol grăbit. Dar sub siguranța lui străbătea o notă de disperare. Și apoi băieții cresc atît de repede...

— Agenții smulseră aparatele fotografice și îi imbrinciră pe ziaristi spre ieșire... „Țineți-l pe băiat!” ordonă un glas brutal.

Noul venit, un orecare Crystalsen (fața roșie, ochi albaștri, gulerul scrobît) care e, după cum preciza imediat, al doilea secretar al Marelui Consiliu, se apropie de sărmanul Kol și-l întrebă, ținîndu-l de nodul cravatei, dacă nu crede că un oarecare Kol e vinovat de această eroare inadmisiibilă. Acesta din urmă mai speră încă să se salveze, încăpățînîndu-se să-l întrebare pe Krug.

— Ești sigur, absolut sigur că băiețanul ăsta nu-i fiul dumitale? Filozofii sînt uneori distrați. Și aici, în cameră, lumina nu-i prea bună...

Krug închise ochii și spuse, cu dinții strînși:

— Îl vreau pe fiul meu!

Kol se întoarse spre Crystalsen, dînd mîinile deoparte, în timp ce încercă să spună ceva greu de înțeles. Între timp, băiatul, pe care nu-l vrea nimeni, fu scos afară.

— Iartă-ne, spuse Kol lui Krug. Cu atîtea arestări e fatal să se producă erori.

— Vrea să spună, explică Kol lui Krug, că cei care au comis această greșeală vor fi aspru pedepsiți.

Crystalsen (același joc).

— O să plăiească scump!

— Exact. Firește o să aranjăm toate astea în cel mai scurt timp. În clădirea asta avem patru suie de telefoane. Copilul dumitale pierdut o să fie găsit imediat. Înțeleg acum de ce nevastă-mea a avut noaptea trecută un cosmar îngrozitor. Ah, Crystalsen, ce coșmar!

Cei doi slujbași ai statului, cel mic vorbind cu volubilitate, mototolîndu-și cravata, celălalt, posomorît, cu ochi de gheață polară ațîntiți dușmănoși spre Kol, ieșiră din cameră.

Kol așteptă din nou.

La ora 23,24, un polițist (de astă dată în uniformă) se strecură în încăpere: îl căuta pe Crystalsen. Voia să știe ce trebuie făcut cu băiatul care n-a fost recu-

Prezentare traducere și adaptare de: Paul B. Marian

Continuare în pag. a 15-a

bridge

Marea partidă

Valabilă în multe, ideea că o bătălie pierdută nu înseamnă și pierderea războiului are în bridge semnificații dintre cele mai surprinzătoare, toate, firește, legate de ceea ce este unic și inconfundabil în acest joc, de specificul lui așa zicînd ultimul. Dat fiind că este un joc din categoria rarisimă a celor care pot fi învățate la orice vîrstă și, totodată, rămîn pururi de învățat, nici o experiență nu seamănă cu alta chiar dacă anumite situații se pot repeta. Fiecare din ele poate fi soco-

tită drept o bătălie simultan cîștigată și pierdută, funcție de punctul din care e privită. În timpul desfășurării unei partide, mai ales cînd e bine jucată, sentimentul bătăliei cîștigate și sentimentul bătăliei pierdute se găsesc în echilibru, cu argumente balansate, abia la final intervenind decizia dar și atunci aproximativă pentru că nu e totuși una să ieși bine dintr-o partidă dificilă și tot bine dintr-una ușoară. Apoi, partidă următoare duce vînd-nevînd la reconsiderarea sentimentului lăsat de partidă dinainte. Mai ales din această perspectivă a partidei care va să vină, cele anterioare sînt îndeobște privite ca bătălii și cîștigate și pierdute, mai corect spus nici cîștigate nici pierdute. Cu toate acestea nu e bridge-ist care să nu viseze marea partidă așa cum visa un personaj al lui Leonid Andreev marele șlem, marea partidă adică bătălia care încheie războiul și în raport cu care nu numai că părăsește tot trecutul dar viitorul chiar capătă con-

ținut de prezent continuu. Coșmar (în caz că e pierdută) sau extaz (dacă e cîștigată), ea, marea partidă este, cînd este, atît de modelatoare pentru cei care o joacă încît poate să-i facă de nerecunoscut. Sînt jucători care, cînd e vorba de o bănuită întîlnire cu ea, lasă de-o parte orice prudentă și i se

dedică în absolut, vreau să zic dîncolo de rațiunile unei competiții cu învingători și învinși. Probabil ei știu sau doar simt că a rata o asemenea întîlnire este — vorba francezului — mai mult decît o crimă, este o eroare. De tristețea pierderii marii partide pină la urmă te vindecă, de bucuria cîștigării ei pină la urmă te saturi, dar faptul că ai jucat-o. — cu atît mai mult dacă ai jucat-o bine —, nu-l vei uita niciodată. Toți vor să joace Hamlet, spunea Sandburg, toți vor să joace marea partidă spun cunoscătorii de bridge. E, poate, ceva patetic în asta, eu cred însă că e și ceva original, printr-un fel de „eternă reîntoarcere” la transparenta premergătoare virstei de „zoon politikon”, în fapt la adevărul neînconjurat de strategii. O iluzie, veți zice. Ei și?! Nu e singura și e departe de a fi cea mai rea într-o lume în care totul tinde să dea în hohot...

Laurențiu Ulici

